

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41
H
5

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

JUNI. 1933

Statens pædagogiske Studierådning
København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 5
JUNI 1933

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

~~37.44~~ H
Ar
5

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Hartvig Frisch: Terror over Tyskland	3
Hagmund Hansen: Det ny Ruslands Litteratur.....	10
Ernst Christiansen: Marx om fransk Kontrarevolution.....	23
Kirsten Gloerfelt-Tarp: Mennesket Laurits Birck	30
Otto Jensen: Fagforeningerne og Staten	33
Aage Hinrich: Tinz-Højskolen under Nazi-Revolutionen.....	41
Willy Hellner: Udviklingslæren og dens Stilling i Dag.....	45
Poul Hansen: Ungdommen og Arbejdsløsheden	51
Jul. Bomholt: B. Traven	59
Michael Andersen: Thomas Bata — Udbytter eller Reformator?.....	72
Sigfred C. Andersen: Brunnsviks folkhøgskola	79
Hj. Gammelgaard: Roskilde Højskole 1932—33	83
Poul Hansen: Esbjerg Arbejderhøjskole 1932—33	89
Roskilde Højskoles Elevforenings Beretning	94
Lokalafdelingen i København	95
Elevmødet paa Esbjerg Arbejderhøjskole	96

1947/1524

TERROR OVER TYSKLAND

AF HARTVIG FRISCH

Det er Dagspressens Opgave at underrette Offentligheden om Døgnets aktuelle Begivenheder, der som hastige Billeder skyder sig forbi Læserens Øje. Her kan et Tidsskrift ikke konkurrere, idet selve den Tid, der medgaar til Artiklernes Fremkomst, indhenter det indsamlede Materiale og gør det uaktuelt. Tidsskriftets Opgave maa derfor være at søge Perspektivet i de skiftende Billeder og sammenholde de Kendsgerninger, der raaber til hinanden fra Spalterne.

Nu da Jagten gaar i Tyskland paa »Novemberforbrydere« — altsaa de Mænd, der førte Tyskland efter Nederlaget gennem Blokaden til Weimar-Forfatningen — maa det forundre, at den Mand er glemt, der i Øjeblikket beklæder Tysklands højeste Embede. Oldingen Hindenburg, der i Nederlagets tungeste Dage gjorde en Soldats Pligt og stillede sig til Raadighed for Eberts Regering for sammen med ham at gennemføre Hærens ordnede Tilbagetog og Opretholdelsen af Ro og Orden i Riget, han maa visse kaldes en af de mest fremtrædende Novemberforbrydere.

Han kunde være gaaet i sin Grav som den Mand, der havde vundet sine Fjenders Agtelse som Soldat og sit Folks Tillid som Statsmand, hvis Døden havde forskaaet ham for at blive Meneder mod den Forfatning, han var sat til at værne. Nu maa han som en affældig se roligt til, mens de brune Terrorister som vilde Dyr jager de Medarbejdere, som han selv stillede sig ved Siden af i Nederlagets tungeste Tid, og hvis Tillid han vandt i saa høj Grad, at de opstillede ham til Præsidentposten som det bedste Værn mod Vold og Forfatningsbrud.

Det var de østelbiske Junkeres Herreklub, der gennem Sønnen Paul fik Hindenburg paavirket til at jage Brüning paa Porten. Men det adelige Kabinet, der fulgte efter, blev kun af kort Varighed, og de, der sidder tilbage, er bukkende Lakajer for det nye Tysklands Middelstands-Idol, Adolf Hitler.

Naar man læser Hitlers »Min Kamp«, maa man indrømme Sandheden af »Göteborg Handels- og Sjøfartstidende«s Ord, at han er en Fornærmelse mod Europa. I en svulstig Stil og med en halvstuderet Mands utaalelige Oplæsthed kredser han omkring sig selv paa næsten 800 Sider. Udgangspunktet er de stortyske Drømme, der blev indgivet ham som Dreng i Skolen i den lille østrigske By, hvor hans Fader var kongelig-kejselig Toldembedsmand. Dertil knyttede sig senere, da han som forældreløst Dreng maatte tjene til Livets Ophold som Arbejder i Wien, et vaskeægte Middelstandshad til Arbejderklassens Organisationer. Dette Had skærpedes, da han indsugede den antisemitiske Propaganda, der den Gang var paa Mode, og han saa

nu i Jøderne Aarsagen til Marxismen og til Østrigs Ulykker. Da han som Tegner kom til München, fortsatte han sine stortyske Drømmerier og fik i Houston Chamberlains Bog om den ariske Race den halvvidenskabelige Baggrund for sit Jødehad, som han trængte til for at stive sin egen Selvfølelse af. Han gik frivilligt med i Krigen paa tysk Side og giver rask væk det tyske Folk Skylden for Nederlaget. Under Revolutionen laa han saaret, kom derefter tilbage til München fyldt af Raseri mod det nye System, og i 1920 begynder han her sin politiske Virksomhed i en lille forhutlet Kreds af Antisocialister.

Hitlers Tanker kredser stadig om de førnævnte Punkter: Tyskland over alt! — Jøderne er en lavere Race, der ikke bør have Statsborgerret paa lige Fod med Ariere! Alle Marxister er Jøder! Marxismen er den internationale Højfinans' Redskab. Kampen mod Renteslaveriet er derfor en Kamp mod Jøder og Marxister!!

Første Gang, man ser disse Udgydelser, tror man, det er Blade af en Sindsygejournal, men der er unægtelig den Metode i Galskaben, at det er det samme, der gentages i een Uendelighed, ligesom i de Taler, Hitler nu brøler ud i Radioen. Han vil redde Tyskland ved at udrydde Jøder og Marxister og hindre Blodskam(!) mellem Ariere og fremmede. Derved skal alle Stænder og Klasser gavnes og Tyskland igen blive stort og mægtigt.

Der er nu snart gaaet tre Maaneder efter Valget den 5. Marts, og Hitler har været Rigskansler lige siden 30. Januar, saa det maa være tilladt nu at se efter Resultaterne.

Det skal da straks noteres, at politisk har Sejren indadtil været fuldstændig. Ikke alene er Modstanderne knust og terroriseret, men selv de tysk-nationale Medarbejdere er knuget i et Favntag, saa de gisper, og hvad der nok var mest uventet for de fleste, Rigets enkelte Lande er i Strid med Weimarforfatningen ganske underlagt Centralstyret. Sejren har altsaa været saa fuldstændig, som nogen Stormafdelingsmand kunde drømme om. Det fulde Diktatur er indført. Rigsdagen er helt sat ud af Spillet. Aldrig har nogen Regering i Tyskland haft en saa uindskrænket Magtbeføjelse. Men hvad er der saa sket? Hvad har Adolf Hitler gjort med sin ariske Bande af S. A.-Førere?

Forfulgt Jøder! Mishandlet Socialdemokrater og Kommuniste! Fængslet Fagforeningernes Ledere! Opløst Tjenestemændenes Fagforening! Konfiskeret private Formuer, som det passede! Kneblet Pressen! Brændt Bøger, der forargede National-socialisterne! Afskediget højtfortjente Videnskabsmænd og Embedsmænd! Oprettet et hemmeligt Politi! Knægtet Domstolene! Holdt store Taler om den ariske Kultur og Tysklands Storhed og lagt Tyskland for Had i alle de omgivende Lande

Men positivt? Ja, sandt at sige, intet! Da Hitler den 1. Maj talte for en Million Mennesker paa Tempelhoferplads, var det sagt i Forvejen, at han vilde aabenbare det første Aars Arbejdsplan, men det maa have været en frygtelig Skuffelse for de tilstedeværende, med mindre de har været lige saa troende som Barber Ziirsens Tilhængere herhjemme. Denne Førers Program var nemlig tyndere end en parlamentarisk Monarks Nytaarstale; der var lidt om offentlige Arbejder og om, at Folk skulde reparere deres Huse; ellers Nul og Nix, og det paa en Tid, hvor Tyskland lavt regnet har 6 Millioner arbejdsløse, hvor Landets Udførselsoverskud er sunket til en Trediedel af forrige Aars, hvor Guldbeholdningen er ved at slippe op, og hvor Landbruget trods høj Beskyttelse er paa Fallittens Rand.

Efter den 1. Maj véd hele Verden, at denne politiske Spiritualist, som i sine Taler kan føre Tilhørerne til Maanen og hæve Tyskland til Stjernerne, økonomisk set er renonce. Hans Udsending Hr. Schacht maatte i Amerika erklære overfor Tysklands *private* Kreditorer, at Landet hverken ejede Guld eller Deviser til at dække Juli Termin med, og saaledes som Handelsbalancen staar siden det nye Systems Sejr, er Udsigterne til Bedring lig Nul.

Hvad nytter det saa, at Kulturprofeterne Hr. Goebbels og Hr. Rust proklamerer Sejren over Materialismen. Sulten er en streng Herre, og efter den nationale Rus skal der nok komme materielle Tilbagefald helt op i S. A.-Mændenes Rækker, naar først Følgerne af denne Politik viser sig.

Men ved Siden af Arbejdsløsheden er der det andet store Spørgsmaal, som Brüning faldt paa: *Agrarlovgivningen, Jordudstykningsen*. Her har Hitler, før han kom til Magten, givet store Løfter til de Tusinder af Smaabønder, som han lokkede ved sin Antisocialisme. Hvad er der sket paa det Omraade? Der er forelagt noget saa højtideligt som en Ophævelse af Romerretten og Indførelse af »tysk Bonderet«. Lad mig citere af en Nazi-Artikel herom i »Vossische Zeitung« (14. Maj 1933):

»Den germanske Ret skal kun komme de Statsborgere til Gode, der er af tysk Blod; derfor indeholder Udkastet Arier-Paragrafen i særlig udpræget Form. »Ingen kan være Bonde i Lovens Betydning, hvis han blandt sine Forfædre paa Sværdsiden overhovedet eller blandt sine øvrige Forfædre indtil fjerde Led har nogen Person af jødisk eller farvet Herkomst.« Af tysk Blod i Lovens Betydning er naturligvis (!) enhver Germaner. Et fremtidigt Ægteskab med en Person af ikke-tysk Blod gør Efterkommerne for al Fremtid ude af Stand til at tage Arvejord i Besiddelse som Bønde.«

Med dette vulgær-biologiske Vaas fylder Naziregeringen Paragrafferne i de nye Agrarlove, men gaar samtidig udenom alle Udstykningsproblemerne, der er Øjeblikkets

reelle Krav. Aldrig har politiske Kandestøberier baaret en saa uhyggelig Frugt; den gamle Borgermester von Bremerfeldt er nu aldeles antikveret og overhalet, efter at man har set det »tredie Rige« bygges op paa Grundlag af en biologisk Fuskers Indfald. Man spørger sig selv: Er hele Tyskland blevet forrykt?

Ja, læser man de tyske Blade, er der jo meget, der tyder paa det, men man maa huske, de skal skrive, som de gør. Saa gælder det om mellem Linierne at finde Spor af det skjulte Tyskland. Naar der f. Eks. refereres en Tale af Kultusministeren med det betegnende Navn *Rust*, findes der blandt de nye praktiske Kulturopgaver, han nævner, ogsaa følgende: »Dannelsen af en *Besøgerorganisation* til Teatrene og af et dramaturgisk Bureau til at sætte Liv i den sceniske Kunst, da det er Opgaver, Staten ikke kan overtage«. Naa saadan! Det kniber altsaa med Besøget, naar Goebbels nationale Produkter fremføres paa Scenen; det maa nu organiseres. Her falder der gennem Censurens Jengitter et lille Solglimt over det skjulte Tyskland.

Ja, hvordan lever de Millioner af tyske Arbejdere, hvis Førere er fængslede, hvis frie Sammenslutninger er blevet et Offer for den brune Terror, og hvis Lønninger fremtidig skal dikteres efter Parolen, at Arbejdet for Nationen bærer Lønningen i sig selv?

Vi véd ikke meget, men man forstaar, at Arbejderklassen er sat tilbage til et Stade, der svarer til Undtagelseslovenes Tid. De fleste dukker sig vel, som de italienske Arbejdere gjorde, og enhver, der rejser Hovedet og fløjter, som han vil, bliver kommanderet til Koncentrationslejrene.

Socialdemokraterne har i Begyndelsen ikke uden Værdighed taget til Orde for Folkestyrets Idé, men de var straks tvunget bort fra de reelle Positioner og over i Martyriet. Ved den skandaløse Tilslutning til Hitler den 17. Maj har Partiet ikke blot enkeltvis ladet sig kujonere, men har som ansvarlig Ledelse kompromitteret selve Partiets Idé og Vilje. For dette Skridt findes ingen Tilgivelse. Naar man i det hele ser tilbage paa dette Partis tornefulde Vej siden 1914, mindes man Æsops Fabel om Løven, der bejlede til Bondens Datter. Ja, sagde Bonden, du skal faa hende, hvis du vil lade Tænderne og Kløerne trække ud. Det gjorde Løven, men da den kom tilbage, tog Bonden sin Økse og et Reb og bandt Løven til en Pæl. Heraf maa man drage den Lære, at saa længe Overklassen er bevæbnet, kan det ikke nytte, at Arbejderklassen bliver Pacifister.

Hvad Kommunisterne angaar, saa afslørede de sig som Parlamentarikere af reneste Vand, der blot havde levet af at røve Stemmer fra Socialdemokratiet. Kommunisterne her i Danmark vil vide, at deres Partifæller i Tyskland nu er uhyre virksomme som illegalt Parti; man har nærmest Indtryk af en Hoveren, som om det først nu rigtig begynder at gaa efter Marx' og Lenins Teorier. Selv i Danmark ser man

disse Bolscheviker vejre i Luften efter Fascisme, og finder de ikke anden, saa er det Stauning, der er Fascist. Det skal nemlig gaa efter en bestemt Recept, og jo før, jo heller. Jo ulykkeligere det gaar Arbejderklassen, som nu i Tyskland, des større Bekræftelse synes Kommunisterne de faar paa deres Teorier.

Det kan harme en, naar man véd, i hvor høj Grad Marx og Engels var Empirikere i Politik, det vil sige, drog Erfaringer af enhver ny Situation og Begivenhed, saa at se disse kommunistiske Frasemagere slaa om sig med en Lektie, som er nøjagtig den samme, hvad der saa end sker. Det er det, man i Filosofien kalder *a priori*, hvad der betyder »paa Forhaand«. Er det galt at være »paa Forhaands Filosof«, saa er det hundrede Gange værre at være apriorisk Politiker, der bare lirer Lektien af. Og det grinagtige er, at Russerne selv er Empirikere i stor Stil paa deres hjemlige Omraade baade med N. E. P. og Bondepolitiken og Femaarsplanen o. s. v., men samtidig forlanger deres Agenter af os andre, at vi blindt skal traske efter en Forskrift. For den tyske Arbejderklasse har det været til umaadelig Skade, at den fra den første Tid altid har kigget paa Verden ud fra teoretiske Skyklapper.

Hvad det tyske Centrumsparti angaar, kan det bemærkes, at det paa ægte klerikal Vis har bøjet sig for Magthaverne og stemt for Hitlers Diktatur. Det følger aabenbart Pavestolens Parole: »Vi har Tid at vente«, og hidtil er baade Partiet selv og de kristelige Fagforeninger blevet forskaanet for Voldshandlinger. Hitler, som een Gang før har stødt sammen med den Uldsæk, som Romerkirken er, vil næppe forsøge nogen Bismarcksk Kulturkamp; her sætter han vist Grænse for sine biologiske Dekreter.

Men han kan ogsaa faa nok at gøre med sine Medarbejdere de Tysk-nationale og deres Staalhjemsorganisationer. Det er et af de dunkle Punkter i Øjeblikkets tyske Politik, hvordan Herreklubbens Stilling bliver i det Tredie Rige. Man har nærmest Indtryk af, at de Tysk-nationale føler sig som Grisen, der skal slagtes og allerede ser Kniven. I sin store Tale den 13. Maj kom von Papen ind paa det kildne Spørgsmaal og udtalte om Forholdet mellem de to væbnede Bander, at S. A. særlig havde Stødretning indadtil, medens Staalhjem var Udtryk for Folkets Selvhævdelse udadtil og som saadant var *upolitisk*. »En klog Ledelse«, tilføjede han, »vil udligne Opgaverne og finde de Former, hvorunder begge disse store Værn gensidig kan supplere hinanden og arbejde ved Siden af hinanden.« Det var forsigtigt udtrykt, men man mærker jo nok Frygten.

Og hvad ligger der bagved Udtrykket om Staalhjems Retning udadtil? Betyder det et nærmere Samarbejde med Rigsværnet end S. A.-Mændenes? I saa Fald ligger der Sprængstof i Ordene: Rigsværnet er nemlig den gaadefulde Sfinks i tysk Politik.

Siden Schleicher faldt, véd ingen, hvor Rigsværet staar, hvis det kommer til ny indre Kamp. — Dette afhænger dog igen af Tysklands ydre Stilling, som rummer uhyre Problemer.

Det kan kort siges, at den gunstige Stilling, som Tyskland paa Baggrund af Opfyldelsespolitikken havde vundet, og som ytrede sig baade ved Lausanne-Konferencen og ved den foreløbige Afrustningskonference, nu fuldstændig er tabt.

Nazismens Sejr har faaet til Følge, at Ententen er genopstaaet. Hr. Schacht i Amerika, Hr. Rosenberg i London og Hr. Bogs i Danmark har maattet faa det samme Indtryk af Virkningen af Nazisternes Udfordringer.

Selv Italien, som atter er den sorte Hest i Spillet ligesom i 1914, er siden Nazisternes Overgreb mod Østrig blevet stærkt kølnet overfor Tyskland.

Hitler har i sin Bog »Min Kamp« et langt pralende Kapitel om Propaganda, hvor han bl. a. antyder, at den tyske Regering under Krigen blot skulde have sat ham i Spidsen for Propaganda-Afdelingen, saa havde meget set anderledes ud. Han har nu gjort Forsøget i tre Maaneder, og i den korte Tid har han formaaet at slaa alle Wilhelm den Andens Rekorder i Retning af Anmasselse, Plumshed og Taktløshed. Det er jo egentlig ham, han ligner, ikke paa Skægget, som drypper ned fra Næsen, mens Wilhelms stak op i Øjnene, nej, i Dilettanteriet, i den neurastenske Forfængelighed, i den overanstrengte Heltekraft, der skal skjule — eller kompensere, som man siger — et indre Mindreværd, og i den uhyrlige Forening af nationalt Hovmod og national Naivitet. Hitlers Krans paa Englands ukendte Soldats Grav, det var en typisk Wilhelmer! Mon ikke den gamle Novemberforbryder Hindenburg kan se det? Han, som har lidt under Wilhelm i fire tunge Krigsaar, og som nu har faaet en ny Charlatan ved sin Side, der har den samme Evne til at stampe Fjender op af Jorden.

Efterskrift den 27. Maj.

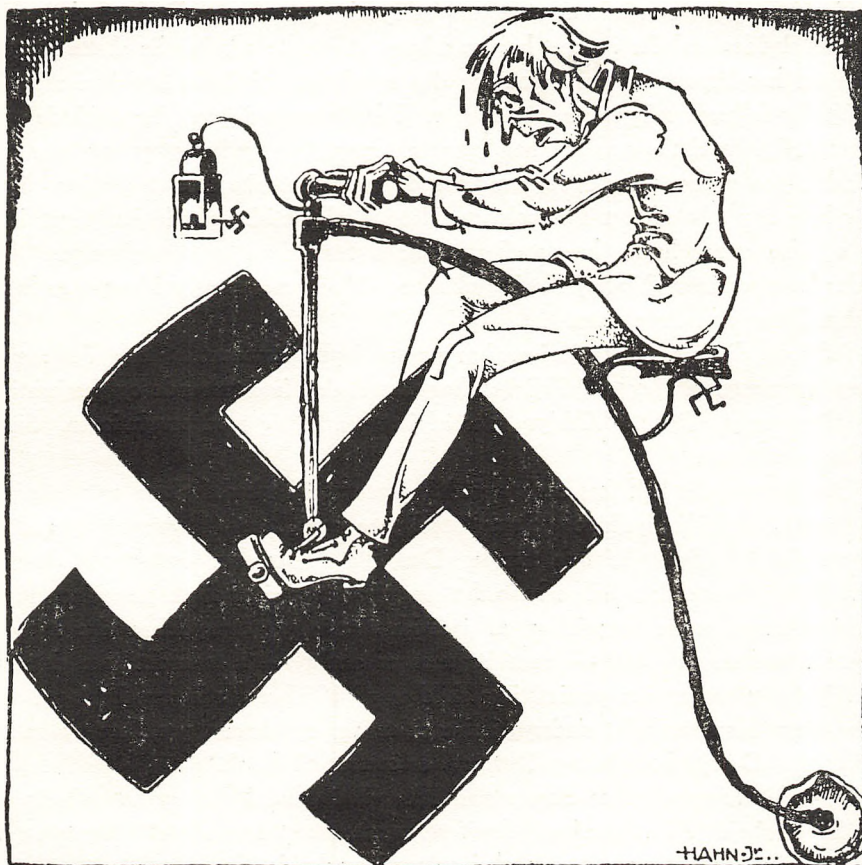
For at give Læseren et Indtryk af, hvor hurtigt Brikkerne i det politiske Spil flytter sig i denne Tid, skal jeg bemærke, at denne Artikel i Hovedsagen var skrevet og afleveret lige før Hitlers Tale den 17. Maj. Nu en Uge efter, da jeg faar Korrekturen, lader det sig ikke nægte, at meget tilsyneladende har forandret sig. Støttet til Italien og til Roosevelts Budskab har Tyskland formaaet at vende Spillet og isolere Frankrig.

Midlet hertil har for Hitler været at tage hele Stresemanns Opfyldelsespolitik til Indtægt for sig og erklære Tysklands Hensigter for pacifistiske. For den, der overhovedet gider huske, maa dette kaldes Topmaalet af politisk Bedrageri af et Parti, der har tilkæmpet sig Magten ved en uhørt hensynsløs Agitation for det stik modsatte Standpunkt.

Det latterligste ved det hele er dog, at den saakaldte Verdensopinion straks slaar om og roser Hitler som en stor Statsmand, mens Sandheden er den, at Hitler har gjort det fejgste og letteste, han kunde gøre, ved at dække sig bag »Novemberforbryderne«s Gerninger.

Jeg vil derfor heller ikke ændre min Artikels Afslutning, men præsentere den for Læseren, som den var skrevet, fordi det er min Overbevisning, at Omslaget i Verdensopinionen i dette Tilfælde er som Skum paa Vand, kun beregnet paa at være et Forspil til den økonomiske Verdenskonference, hvor de aktuelle Modpoler er U. S. A. og Frankrig.

H. F.

DET NY RUSLANDS LITTERATUR

AF HAGMUND HANSEN

Revolutionen tilintetgjorde et slægtled af russiske forfattere. De dræbtes i kampene, døde i fængslerne eller af sult, begik selvmord eller flygtede bort og forsvandt i emigranternes store skare. Kun ganske faa — bortset fra dem af nutidens forfattere, der allerede før katastrofen havde foretaget de første penneprøver — var saaledes indstillede, at de som *Maxim Gorlki* kunde gaa over i den ny tids arbejde og forandrede forhold.

Gorki har efter revolutionen øvet stor indflydelse paa det ny Ruslands kulturelle liv. Det skyldes saaledes i meget høj grad ham, at saa store kulturelle skatte fra den gamle tid har kunnet bevares ogsaa for den ny slægt. Ligeledes har han arbejdet dygtigt for folkeoplysningen, teatret o. s. v. For de unge digtere, der dukkede op i de vanskelige revolutionsaar har han været en opmuntrer og beskytter, og hans ord er endnu paa mange maader rettesnor for den unge russiske litteratur. Som digter hører han dog selv afgjort førrevolutionstiden til. Praktisk arbejde har taget hans tid, og sine emner henter han stadig fra tiden før krigen og omvæltningen. Det gælder hans romaner »Matvej Kosjemjukin« og »Moderen«, som herhjemme er kendt gennem filmen af samme navn.

Af hans disciple fra før krigen har næsten ingen formaaet at tage det samme spring som mesteren. *Jevgenij Tsjirikov* har skrevet den fordømmende og pessimistiske borgerkrigsroman »Dybets Vilddyr«, der afgjort vender sig mod revolutionen. Siden har han været tavs.

Den gruppe, der helt forsvandt, var dekadenterne, skønhedsdyrkere og pessimister (*Balmont*), idylliske lyrikere (*Bunin*), religiøse mystikere (*Remizov*), granskere af sygt sjæleliv (*Sologub*, hvis roman »Den lille dæmon« er oversat til dansk). *Michail Artsybasev* tilraadede selvmordet som eneste udvej af livets trængsler. Hans roman »Ssanin« er en lovprisning af individualismen og livsnydelsen drevet ud i yderste konsekvens og saa — naar begæret er dræbt — selvmordet som slutning. *Leonid Andrejev* var den pessimistiske skildrer af 1905-revolutionens fejlslagne forhaabninger. Han var halvt sindssyg i sine sidste aar og abnorm paa flere omraader. Romanerne »De syv hængte« og »Røveren« er oversat til dansk.

Det er let forstaaeligt, at disse mænd ikke vilde passe i den ny tid. De kunde ikke blive arbejdere i et samfund, der først og fremmest krævede af litteraturen, at den skulde gøre gavn, være et redskab i opbygningsarbejdet.

At personerne forsvandt betyder dog ikke, at deres værker gik til grunde. Det ny Rusland har ikke afholdt autodafeer over fortidig litteratur. Dostojevski, Tolstoj, Pusjkin og Gogol læses den dag i dag i Rusland, spilles paa teatrene, og deres værker gennemgaas i skolerne. Selv dekadenterne eksisterer og læses. Drengen Kostja i Ognjevs »Kostjas dagbog« læser »Ssanin«, der volder ham vaagne nætter og erotiske drømme. I hans skole gennemdrøftes Pusjkins »Eugen Onegin«. Men den ny tid krævede ny digtning, og det er vel ikke usandsynligt, at en stor del af den russiske ungdoms synspunkter over for det gamle udtrykkes ganske godt gennem rødgardisten Besais' ord i Kins skuespil »Vor ungdom«. Han har læst Dostojevskis »Raskolnikov« og siger efter læsningen forbavset: »Bevare mig vel, det var en lang snak for et gammelt kvindfolks skyld«.

Det, revolutionen i første omgang krævede af litteratur, var naturligvis ikke store og dybtgaaende romaner. Det var lyrik, digte, det korte, opildnende opraab, der klart og præcist kunde give udtryk for stemningen, den fælles vilje, den fælles begejstring. En stor del af denne lyrik blev ganske vist forsøg, tumlen med ny former, overdrevent og diletantisk. Futurister, dadaister og konstruktivister tumlede sig frit og frodigt, og det meste glemtes hurtigt. Det, folket forstod og krævede, var den aktuelle vise, lovsangen til helten, sangen med politisk tendens. Derfor blev *Demjan Bjedni* revolutionens sanger. Hans digte ejer aktualiteten, myndigheden, slagkraften og den letforstaaelighed, der var nødvendig. I digtet »Gadens parlament« skildrer han den marcherende masse og dens vilje saaledes: »Fra fabrikrevierer, solbehængte — fra fængselshuler, skidne, skumle stræder, der træder — fingre krummes, thi nu sprængte han tusindaarigtunge slavekæder — den nye hersker ud paa gaden. Jernhaarde næver til alle sider purpurfaner om ham hæver lig blodigrøde pletter. — Borgerskabet blegner. Han taler: Alt dette er mit! Gader, paladser, kanaler, boulevarder og banker, kornlagre, klæde og haver med blomstrende ranker, parker og anlæg, alléer, biblioteker, teatre, museer, monumenter i marmor og bronze, skibe, metaller — digternes værker og sangen i herlige haller — hvad jeg end ser over landet saa vidt: alt dette er mit.«

Bjedni skildrer borgerskabets rædsel, den vilde kamp, heltegemingen og slutter med oprabet: »Saa staa da fast om, hvad vi vandt i kval og bitter smerte. Hør, millioner stemmer i et mægtigt jubelkor! Se, verdensaltets røde front, der stormer frem, er vor.«

Vladimir Majakovski blev den nye kunsts programdigter, og med væmmelse vendte han sig mod den gamle tids poesi. I digtet »Dagsbefaling til kunstnerhæren« hedder det: »Poesi — det er at sidde og spekulere over en rose, at blive grøn af

misundelse over, at ikke netop jeg har udtænkt denne rose. I 28 aar tænkte heller ikke jeg paa at vinde mere viden, men paa at udtænke nye roser. Færdig med det. Jeg stiller mig ind paa række med edisonerne og leninerne. Jeg er forædt i delikatesser. Men nu er det forbi. Min hjerne skal være ren, mit sprog klart. Jeg anerkender kun én slags poesi: den nøgne kendsgernings knaphed. — Jeg befaler jer: Kast bort de gamle rim og dumme arier og rosentræerne og enderim og hundekunster. Hvem i alverden interesserer det bavl mere. Aah, den stakkelt, hvor er han dog forelsket, og hvor er han dog grænseløst ulykkeligt forelsket. Til folk med næver paa skaftet, ikke til snakketryner, trænger vi nu.«

Alexander Blok fortæller i digtningen »De tolv« om revolutionsdagene i Ruslands byer, og livet i gaderne i den haarde vinter, om kampene, døden og længselen efter retfærdighed. Revolutionssoldaterne marcherer, og langt foran dem i snetykningen gaar Kristus, retfærdighedens symbol.

Denne poesi blev det ny Ruslands første litteratur, en brugskunst, som tiden krævede det. Der er jo unægtelig en anden tone end den, der lød fra rosenlyrikeren Bunin eller exotikeren, den syge fantast Balmont.

Men i dag er det ikke lyrikken, der behersker Rusland. Den nye prosa maatte skabes fra bunden, og med andet motto end den gamle. Det tog tid, og de første forsøg var ret uensartede. Det lyriske digt passede til kaoset, begejstringen, opløsningen. Den strengere, køligere roman og den korte, knappe, men logiske novelle kunde først blive til, naar der af kaoset opstod noget samlende, en fælles parole. Det første, der skildredes, var selve den pludselige omvæltning, stemningen derved, chocket ved begivenhederne. Et udmærket eksempel paa denne litteratur er *Boris Pilnjak*: »Det nøgne aar«, der er oversat til norsk.

Et fællespræg er der dog over disse første bøger saavel som over alle de mange andre, der fulgte efter. Det er indtrykket af saglighed og ærlighed i skildringen. Her er ingen romantiseren, det gælder om at fortælle saa jævnt og sanddru som muligt, det onde sammen med det gode, det raa og hæslige maa med ogsaa. Det er lige saa stor en realitet som det gode, og der maa tages stilling til det.

Men nu formaalet med alle disse mange ny russiske bøger? Hvad er det, denne litteratur vil? Den er jo ikke blot en digtning, der lidenskabsløst vil sige sandheden og saa intet mere. Den er til brug for noget, har et arbejde at gøre, er et led i opbygningen.

En af de bedste kendere af det nuværende Rusland er den unge, tyskrussiske forfatter *Klaus Mehnert*. I sin bog »Russisk ungdom« siger han om skønlitteraturen efter at have omtalt den videnskabelige litteraturs aktualitetspræg: »Litteraturen er ikke noget i sig selv, den er et vaaben i klassekampen, et værktøj for den socialistiske opbygning. Ogsaa skønlitteraturen maa regne med dette. Man øver stadig stærkere pres paa forfatterne, for at de skal vælge de mest aktuelle, politiske dagsspørgsmaal til tema for deres digtning. »Digterbrigader« drager gennem landet, og under Gorkis motto: Landet maa lære sine helte at kende, ligger der i alle boghandlervinduer utallige, tynde hefter, hvori bekendte forfattere hylder baade bedrifter og enkelte arbejdere. Selv romanen har forandret karakter. Dens indhold er blevet et andet, fordi den næsten kun handler om nutiden. Den har skiftet form derved, at den stadig oftere opløses i korte, aktuelle skitser eller gaar over i halvlitterær lærebogsform. Fortællingen har veget pladsen for pædagogikken. Hvis en forfatter vover at skrive noget, som bare grænser ind paa »kunsten for kunstens skyld«, rejser der sig straks i pressen og offentligheden en storm af forargelse over denne karakterløshed. Kritisere kan man godt, velbegrundet kritik forlanger man. Selvkritikken er et af de mest paafaldende træk ved det ny Rusland. Men man maa være aktuel. I en eller anden form maa man være med til at forberede vejen for kommunismen.«

Denne bevidste tendensgivning synes ikke at have skadet litteraturen. Man forlanger ikke først, at den skal være kunst. Ikke skønhed, men sandhed. »De unge russere, sikkert flere millioner har læst disse bøger, ikke fordi der nu engang ikke findes andet, men fordi de har fundet sig selv i dem, fordi de er saa stærkt optaget af den ny udvikling og deres egen andel i den, at de ikke har tanke for noget andet. Den russiske skønlitteratur er en kilde til at forstaa det russiske menneske, den russiske ungdom. Den skildrer livet i Rusland i dag. For det meste skaanselsløst og brutalt, ofte heroiserende. Den siger ikke blot: Saaledes er ungdommen. Den er ogsaa belærende, opdragende: Saaledes skal den være.« (Mehnert.)

De emner, den russiske litteratur behandler, kan passende deles i grupper: Revolutionen, borgerkrigen, neptiden, femaarsplanen og endelig menneskene: Soldaterne, bønderne, smaaborgerne, arbejderne, de unge mænd og kvinder. Helt kan en saadan deling ikke dække indholdet, og flere bøger og forfattere vil vanskeligt kunne placeres, en forfatter som *Ilja Ehrenburg* og hans værker vil ikke let kunne finde plads deri, og mange bøger kunde lige saa godt anbringes i den ene gruppe som i den anden. Noget fast skema kan og skal derfor ikke opstilles, men der er dog sikkert ikke noget forkert i at se den russiske litteratur netop paa den maade i stedet for under hver forfatter at omtale alle hans værker.

Om forfatterne kan det nævnes, at de næsten alle er unge, næsten alle har taget del i revolutionen, mange har oplevet utrolige ting under krigen og i fængslerne, alle bor de i Rusland og skriver om russiske emner. Ingen af dem er kun digtere, de har næsten alle taget del i det praktiske opbygningsarbejde. En undtagelse danner *Ilja Ehrenburg*. Han har af flere grunde valgt at opholde sig uden for Rusland, bor nu i Paris, og han har stærkere end nogen af de øvrige øvet kritik ogsaa mod forhold i det nuværende styre. Mere end nogen af de andre er han blevet international forfatter. Sine emner henter han mange forskellige steder fra. Særlig berømt er han blevet for sin stærke og giftige kritik af den internationale kapitalisme. Herom handler hans bøger. »10 hestekræfter« (bilindustrien), »Drømmefabrikken« (filmen) og »De helligste goder« (tændstikkerne).

Henholdsvis paa tysk og norsk er der udsendt samlinger af russiske noveller: »30 neue Erzähler des neuen Ruslands« og »Polypen«. Begge bøger indeholder korte biografier af forfatterne.

De fleste revolutionsbøger kunde med lige saa stor ret kaldes borgerkrigsbøger, idet de næsten alle medtager de indbyrdes kampe mellem de hjemlige, russiske partier og generalsgrupper.

Den største, samlede fremstilling af kampene, baade paa fronterne under krigen og senere efter revolutionens udbrud rundt paa Sydruslands stepper bliver den unge *Michail Sjolochoffs* endnu ufuldendte kæmpeværk »Stille flyder Don«. Første del af bogen fortæller om kosakfolket paa stepperne ved Don. Man hører om disse landsbysoldaters liv og arbejde, deres familiestridigheder og kærlighedsforhold, deres troskab mod kejseren og deres tanker om den øvrige verden. Hovedpersonerne er den unge, vilde Grisjka, hans hustru, den yndefulde og opofrende Natalja, og hans elskerinde, den skønne, voldsomme, lidenskabelige Aksinja. Helt lever man sig ind i dette primitive folks liv, dets tankegang og vaner, dets aarhundredgamle traditioner

Krigen bryder ud, de unge kosakker afrejser til Fronten. Man hører om Grisjkas oplevelser i de første kampe, om strabadserne, om grusomhederne, mishandlingerne af soldaterne og om kvindernes og de gamles liv hjemme. Endnu lever kosaksamfundet under de gamle former, men noget nyt har allerede begyndt at trænge ind. Anden del fortæller om krigens sidste maaneder, hærens opløsning, flugten fra fronten, kampene i Leningrad og senere ude i landet mellem de forskellige grupper. De forskellige generaler optræder, frygtelige grusomheder begaas, nedskydninger fra begge sider af fangne, værgeløse modstandere. Grisjka er her traadt i baggrunden. Hoved-

skikkelsen er kommunisten Buntjuk, en helt efter det russiske, kommunistiske ideal, selvopofrende, partitro indtil døden, trofast mod vennerne, grusom mod fjenderne, naar han skal være det. Bogen slutter med hans død.. Han nedskydes sammen med et hundrede fangne kammerater

Romanen skal afsluttes med en sidste del, der skal omhandle den ny tids komme til kosaklandsbyen.

To revolutions-, borgerkrigs- og neptidsbøger af *Ehrenburg* er af en helt anden art. Det er den selvbiografiske »Jurio Jurenito« og »Michail Lykov«. Begge bøger er baade sjælelig og satirisk skildring af revolutionsmennesker og -tider, først og fremmest rødgardisten og nepspekulanten Michail, mennesket, der dannes baade af sine egne drifter og de voldsomme tider, han faar sin udvikling i. Han er svag overfor fristelser, grusom, falsk, løgnagtig, glimtvis god, drives stadig til nedrigheder og forræderi mod de kvinder, han træffer, og mod kammerater. Som hans modsætning staar broderen, den stille, pligtro kommunist Artjom. Hvor forfatterens sympati befinder sig kan være vanskeligt at afgøre. Det er Michail, der er hovedskikkelsen, hans liv gennem alle tildragelser skildres bredt og uden vrede, snarest med en slags satirisk velvilje. Michail falder til sidst paa sine gerninger. Hans bedragerier som nepembedsmand opdages, og han begaar selvmord i fængslet. Artjom har, mens Michail lever sit vilde og omskiftelige liv, siddet stille, passet sit partiarbejde og studeret fabrikationen af giftgas, som han mener at kunne bruge mod landbrugets skadedyr, men som han ogsaa er villig til at bruge mod menneskene, hvis det skulde blive nødvendigt. Det er ham, der maa forsørge den kvinde, Michail har mishandlet og forladt, og Michails barn. Det er Artjom'er, det ny Rusland skal bygges paa, men det frembringer ogsaa Michail'er.

Bogen er skrevet med Ehrenburgs uhyre viden paa utallige omraader og med hans mærkelige, drilagtige satire. Nep-perioden med dens spekulationer og uredeligheder faar læst og paaskrevet, og talrige andre forhold i det ny Rusland maa holde for. Ehrenburg er kun halvt elsket i Rusland, men meget læst. »Michail Lykov« har da ogsaa kun faaet lov at udkomme efter en kraftig censur. Om krigen mod Polen handler *Isaac Babels* »Budjonns rytterarmé«, en samling fortællinger om den russiske helt og hans soldater. Den ganske korte novelle, straalende af satire og skarp iagttagelsesevne har her naaet sit højdepunkt. *Vsevolod Ivanov* har i flere bøger skildret kampene mod Koltjak i Sibirien. Om krigen paa Krim, især den berømmelige erobring af Perekop, har *Alexander Malysjkin* skrevet i romanen »Der Fall von Dair«. *Ivan Fadejev* har i »Die Neunzehn« fortalt om heltedigtig kamp mod japanere og hvidgardister i det fjerne østen.

Krigens helte er endnu genstand for dyrkelse i Rusland, selv om de nu trænges haardt af de ny helte, udarniki, femaarsplanens stødbrigadearbejdere.

Neptiden har ofte maattet holde for. Denne periode var maaske et nødvendigt led i landets udvikling, men elsket har den aldrig været. Selv under dens eksistens blev den angrebet, og da den var afviklet, fik forfatterne frit slag. Ehrenburgs bog er omtalt, men hovedværket i nepskildringerne er *Valentin Kataevs* »Svindlerne«, en fantastisk historie om svindlerierne og sløseriet i handels- og regeringskontorerne. Den handler om bogholderen Filip Stefanovitsj og kontoristen lille Ivans bedragerier og deres eventyrlige rejse gennem Rusland, deres oplevelser i Leningrads forlystelsespalæer, deres fængsling og dommen paa 5 aar. »Svindlerne« er det ny Ruslands første humoristiske roman, menneskelig og grotesk, fantastisk i sin overdrivelse. Man har undret sig over, at den kunde udkomme i Rusland, og opfattet den som en satire over sovjetstyret. Men det har sikkert passet regeringen udmærket paa et vist tidspunkt netop at faa denne neptid gjort saa umulig som muligt. Deraf den forbavsende tolerance. Satire er god — men den skal helst kun fremkomme, naar der er brug for den, og »Svindlerne« har sikkert fyldt sin opgave. Den er en kostelig bog, et vidne om den menneskelige humors udødelighed trods rædselsaar og trængsler.

Før borgerkrigen endnu var endt, og mens banderne endnu skjulte sig i bjergene, maatte genopbygningen af industrien begynde. En heroisk kamp, hvor arbejderne ofte bogstavelig talt maatte staa med værktøjet i den ene haand og geværet i den anden. *Fedor Gladkovs* bog »Cement« om denne periode er maaske Ruslands berømteste bog. Hovedskikkelsen er arbejderens og rødgardisten Gljeb Tjumaalov. Omkring ham staa hans kone Dasja, arbejderne ved fabrikken og partifunktionærer. »Cement« er en lovsang til arbejdet og den aldrig opgivende udholdenhed. »Alle disse kæmper, bjergene, sletten, fabrikken, alle synger de i deres indre om arbejdets storhed. Dirrer ikke vor haand i anelser om det haardnakkede, kæmpemæssige arbejde?« Gljeb naar sit maal. Gennem voldsomme kampe med bander i bjergene og stridigheder med modvillige partifæller faar han fabrikken i gang. Men sejren koster. Dasja er ikke den Dasja, han rejste fra. De haarde aar har ogsaa gjort hende haard. Gennem bogen gaar som et motto: Vi maa ofre os. Det blev vor opgave at skabe begyndelsen, ikke for os selv bygger vi, men slægterne efter os skal høste frugterne af vort arbejde, og de skal ære vort offer.

Paa andre fronter gaar opbygningsarbejdet frem. Om landbrugets kollektivisering og bøndernes modstand skrev *F. Panferov* romanen om landbrugskommunen Spirokoje og dens beboere (bogens første del paa dansk under titlen »Plovfuren«) Toner er ikke saa voldsom som i »Cement«, men det er ogsaa trægt materiale, der arbejdes

med, Ruslands bønder. Modstanden er sejt, og talsmanden for det ny, bonden og kommunisten Stepan Ognjov vinder kun langsomt frem. Men en dag er kommunen der, traktoren dundrer over Brusskis jord. Man hører om bøndernes liv, om frierfærd, slagsmaal og ung kærlighed.

Andre værdifulde bøger om bønder og kollektivisering er skrevet af Anna Karavajeva og Tretjakov. Om de mennesker, som revolutionen knap naaede, skrev *Ehrenburg* »Gaten ved Moskvafloden«. At der findes udarniki, kollektiviseringsmænd, selvpofrende kommunister og bedrageriske nepfolk véd man jo, men i Moskva lever et folk i de smaa gader. Sjakrere, smaaspekulanter, forhenværende adelige, døgenigte, tankeløse unge piger, hjemløse i kældrene. »Det lugter af katte og kristelig taalmod, en urgammel og uforanderlig lugt i sidegaderne i en russisk by«. Bogen igennem sparker Ehrenburg til sovjetbureaukratiet, og hvordan bogen bedømmes i Rusland er ikke let at vide, men den giver et sikkert indtryk af, at det godt kan vare nogle dage endnu, inden alle er kollektiviserede og rationaliserede i arbejderstaten.

Men Rusland er ungdommens land, hvilket meget enkelt kan bevises med tal. Af 165 millioner er de 100 millioner født efter 1906. Befolkningen forøges aarlig med 3 millioner. For alle disse unge er de gamle tider historiske, kapitalismen er dem saa fjern som Napoleon og trediveaarskrigen os. De diskuterer hverken kapitalisme eller kommunisme. Det er man ovre. Andre spørgsmaal staar paa dagsordenen. I Rusland fortælles en myte, der ganske kort lyder saaledes: »I begyndelsen var kaos, kapitalismen. Saa kom Marx, Lenin og den røde oktober. Det udvalgte, russiske proletariat kæmpede haarde kampe, gav vældige ofre mod ydre og indre fjender, og kaos blev forjaget. Nu bygger Stalin i femaarsplanen en verden af orden, harmoni og retfærdighed, mens de andre fem sjettedele af jorden er blevet slaaet med verdens-krisens pest og arbejdsløshedens svøbe. Folkene kan ikke nyde frihed og lykke, før hammeren og seglet lyser ogsaa over dem«. Man kan sige, at denne verdensforklaring er meget enkel og ikke meget vidtspændende, men det afgørende er, at millioner af unge russere i dag tror paa den, og mener at befinde sig i en retfærdig krig mod hele den øvrige verden. Derfor er sammenhold nødvendig. Frafald maa straffes. Absolut lydighed er den vigtigste dyd og en nødvendighed.

For denne ungdom og om den skrives ogsaa bøger. *Alexander Neverov* har i »Tasjkent, det forjættede land« fortalt om en lille helt, Mischka og om det enkleste af alle spørgsmaal, problemet at undgaa at dø af sult. Hungersnøden raser paa

Samara-sletten. Korn findes ikke. Folk dør som fluer, men Mischka henter korn i Tadjkent. Gennem frygtelige strabadser naar han sit maal. Derfor er han et forbillede, et eksempel til efterfølgelse.

De hjemløse børn, som revolutionen og hungersnøden frembragte, har ogsaa faaet deres bog: *Lydia Sejfullinas* »De smaa tyve«. Den fortæller om de »mindreaarige lovovertrædere« og samfundets kamp for at gøre dem til ordentlige mennesker og nyttige borgere. Forsøget lykkes.

I to bøger: »Kostjas dagbog« og »Kostja paa universitet« har *Nicolai Ognjev* fortalt om russisk skole. Det er den frie skole, Dalton-skolen, der dog ikke har elevernes fulde interesse. Kostja er en femtenaarig elev, begavet, men ikke videre flittig. Han er mere interesseret i skolens politik end i undervisningen, og det kan nok være, der drives politik i den skole. Der er selvstyre, og der føres stadige kampe mellem partierne og mellem elever og lærere. Kostja er glødende kommunist, han elsker Lenin, kalder sig Vladlen for at mindes ham. Trods alle fejl og al fremmedartethed i Kostjas tankegang maa man holde af ham. Det er en glimrende bog. I fortsættelsen hører man om studenterlivet, de vanskelige kaar, studenterne maa kæmpe med, de daarlige undervisningsforhold, men ogsaa om elevernes glødende iver, deres vanskeligheder i erotiske spørgsmaal, deres lange diskussioner. Det er et levende, men ikke meget lyst billede af studenterliv, der vises i den bog.

For den unge, mandlige komsomoller findes en mængde bøger, som fortæller om hans arbejde og hans pligter. Ogsaa bøger, der skal begejstre, faa ham til at forstaa sin store opgave som russisk komsomoller. Her kan nævnes *Garbatovs* »Cellen«, der fortæller om partiets kamp for at vinde de unge arbejdere. Bogens moral kan udtrykkes saaledes: Hver komsomoller maa hvert eneste øjeblik føle, ikke som enkeltindivid, men som repræsentant for hele komsomol og som forbillede for hele komsomol. Marx og Lenin har vist dem det, Stalin og partiet viser vejen. Der er kun tilbage at adlyde, selv at arbejde og faa andre til at arbejde.

Spiridov fortæller i »Komsomoller« om stødbrigadearbejde i Ruslands skove, og *Sorokin* i »De første batailloner« om komsomols første vanskelige dage, kampene mod Judenitj og de unges deltagelse deri.

Her kan maaske nævnes en lille bog af ingeniøren *Iljin*: »Den store plan«, femaarsplanen. Det er en børnelæsebog bestemt for Ruslands skoler. Den skildrer planens betydning for Rusland og Ruslands mennesker og opfordrer børnene til at være medarbejdere ved dens virkeliggørelse. Staa for en streng kritik kan den maaske ikke i alle enkeltheder, men hvor vilde man ønske, at vore danske børnebøger kunde indrettes lidt efter samme system.

I to bøger har *Gladkov* og *Samojskij* behandlet et meget vigtigt og meget alvorligt problem. Gladkov skildrer i »Trunkene Sonne« et sanatorium paa Krim, hvor femaarsplanens ofre lappes saa nogenlunde sammen, inden de igen sendes til slagmarkerne. Uhyggelig er skildringen af disse nedbrudte mænd og kvinder, og de vil vende tilbage, naar arbejdet igen har slaet dem ned. En gammel kommunistkvinde siger til Marussja, en ung, endnu stærk arbejderske, der tilbringer sin ferie paa sanatoriet: »Vent blot, Marussja, snart er du ogsaa et udslidt øg. Nu er du under behandling, men naar du vender tilbage til arbejdet, vil man læsse arbejde paa dig som paa en hest. Som heste behandler man ungdommen hos os.«

Samojskij fortæller i »Bastko« om ødelæggelsen af en altfor ivrig komsomoller. Han er blevet medlem som femtenaarig. Han deltager i alle møder, er ustandselig paa færde, taler, organiserer, agiterer. Men arbejdet slaar ham ned. Han forveksler mødetider, glemmer aftaler. Midt i en tale bryder han af, ser forvirret paa sit armbaandsur og styrter afsted til et nyt møde. Nu er han en nar, som hele byen lær af. Armbaandsuret har han ikke mere, men han løber gennem gaderne, stirrende fortvivlet paa sit haandled.

Gladkov siger: »Vor ungdom har det meget vanskeligt i disse aar. Den forbrænder voldsomt. Atten, nitten aar gamle er mange forkrøblede, udtørrede, golde og gamle. En tredjedel af sanatoriegæsterne er komsomoller, og de ser ud som ældre, udslidte mennesker, der allerede har oplevet meget.«

I »Trunkene Sonne« siges til en epileptisk komsomoller: »Hvorfor har De denne trækning i hovedet og skuldrene? Vi forstaaer endnu ikke at arbejde, kammerat, fordi vi endnu er meget fattige og utrolig ukultiverede.«

Det er ikke mærkeligt, at litteraturen har taget de meget vigtige og vanskelige spørgsmaal: kvindens stilling og forholdet mellem kønnene op til behandling i en række meget læste bøger. Vesteuropa har sikkert nu i mange aar bygget sin opfattelse af de russiske, seksuelle forhold og kvindens stilling dertil paa *Alexandra Kollontays* bog »Veien til Kjerlighed«. Det er ogsaa rigtigt, at der i denne bog ærligt og oprigtigt siges sandheden om en periode af efterrevolutionstiden. I kampen mod de gamle samfundsformer omstyrkede man det gamle ægteskab eller mente at gøre det. Den fuldstændige løsrivelse fra alle overleverede moralbud blev løsenet og tøjlesløshed resultatet. Fru Kollontay fortæller om en ung komsomopige, der lever efter denne ny moral, uden skrupler hengiver hun sig til enhver ung Mand, hun for et øjeblik føler sig tiltalt af. Kønslig omgang er lige saa nødvendig en ting som mad, drikke og søvn,

og naar trangen dertil melder sig, skal den tilfredsstilles. Fru Kollontay gjorde sig til talsmand for den ny moral og mener — eller mente — den vilde blive fremtidens. Udviklingen har dog ikke givet hende ret, og Rusland holder i dag ikke af at blive mindet om perioden. Allehaande ulykker blev resultatet af den »proletariske« kønsfrigjorthed.

Lenin vendte sig kraftigt imod løssluppetheden. I en samtale med Klara Zetkin i 1920 sagde han sin uforbeholdne mening om den. »Det forekommer mig, at ungdommens saakaldte »nye seksuelle liv« — ofte ogsaa de gamles — er temmelig borgerligt, en slags udvidelse af det gode, gamle, borgerlige bordel. Med kærlighedens frigørelse har dette intet at gøre. De kender sikkert den berygtede teori, at i det kommunistiske samfund skal tilfredsstillelsen af det seksuelle driftsliv være lige saa enkel og ligefrem som at drikke et glas vand. Denne vandglasteori har gjort vor ungdom fuldstændig forstyrret i hovedet. Det kaldes marxistisk. Jeg betakker mig for den art marxisme. I det seksuelle liv er der ogsaa kulturelle værdier med i spillet. Vanddrikning er virkelig individuel, men til kærlighed skal der to mennesker, og et tredje, et nyt liv kan opstaa. — Socialismen skal ikke bringe askese, men livsglæde, livskraft ogsaa gennem et rigtigt kærlighedsliv. Men den overdrivelse af det seksuelle, som man nu ser, bringer hverken livskraft eller livsglæde, den tærer kun. Tøjlesløshed i det seksuelle liv er borgerlig, et dekadencefænomen. Proletariatet er en klasse paa fremmarch. Den behøver ikke rusen som stimulans eller bedøvelse. Selvbeherskelse, selvdisciplin er ikke slaveri, heller ikke i kærlighed.«

Lenins kloge ord virkede maaske ikke straks, men efterhaanden er det gaaet op for den russiske ungdom, at i hans udtalelse var der givet et sundere program end i fru Kollontays teorier. Ungdommens blad »Komsomolskaja Pravda« skriver i et reglement for ungdomskommuner: »Kommunen anser løse, kønslige forbindelser og et tøjlesløst kønsliv for absolut utilladeligt. Som den eneste rigtige løsning af kønsspørgsmaalet anerkender den det varige og faste ægteskab bygget paa kærlighed«.

I romanen »Den første pige i komsomol« af *Bogdanov* fortælles om en ung pige, der gaar til grunde netop i sin hengivelse i den kollontayske »frigjorthed«. Hun har kæmpet i borgerkrigen, har naaet høje stillinger indenfor foreningen. Efter kampene, i trætheden efter anspændelsen ser hun nu det revolutionære i en tøjlesløs seksualitet. Det bliver anderledes, end hun havde tænkt, hæsligt og simpelt, en stadig pine og en stadig bebrejdelse. Hun bliver smittet med en kønssygdom, og da hun trues med offentlig omtale i komsomol og udstødelse, skydes hun ned af sin bedste ven, den eneste, der har elsket hende. Kun paa den maade kan han redde hende fra skændselen. I sin efterladte dagbog har kun skrevet: »Fra det ophøjede til det latterlige er

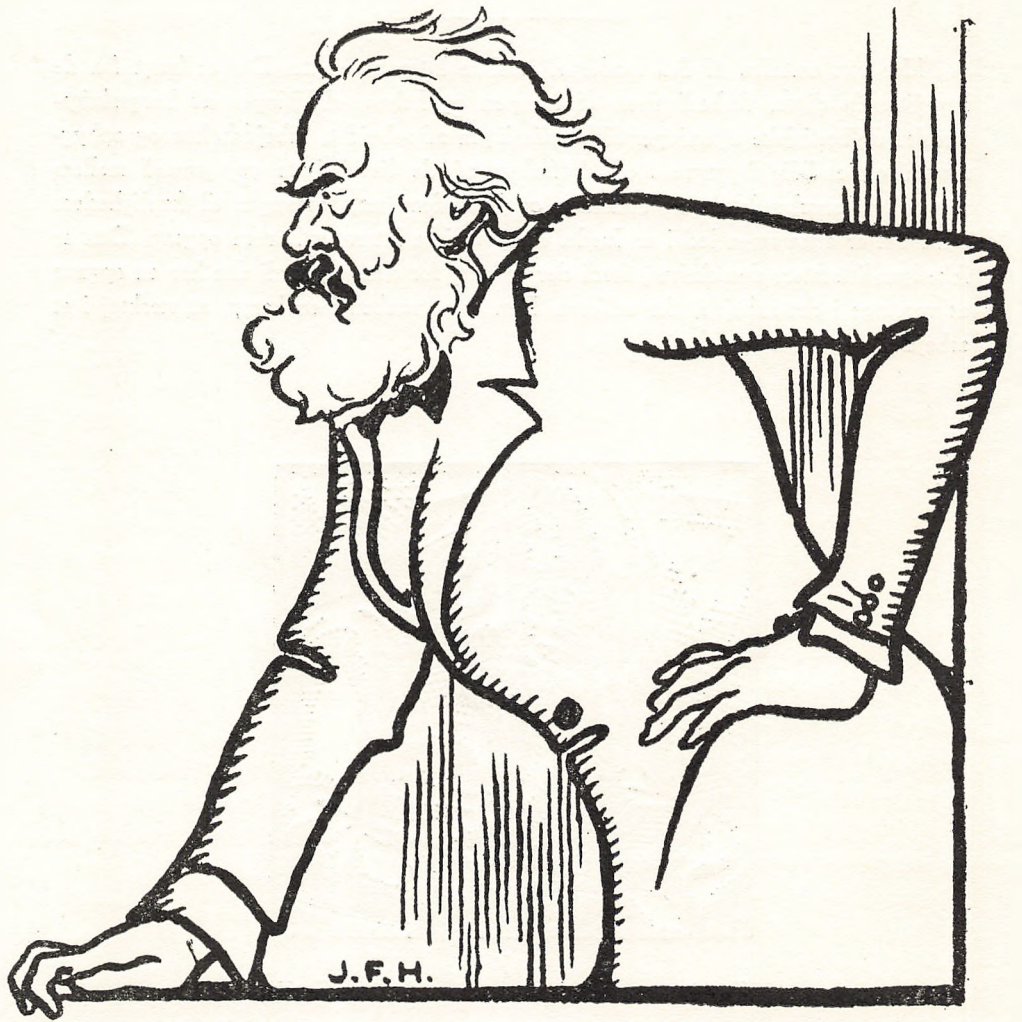
der kun et skridt. Idet vi begejstret vilde ødelægge de gamle fordomme, har vi taget dette skridt og er faldet ned i sølen. Hvorledes skal jeg kunne faa gjort ungdommen begribelig, at kravet om den store kærlighed ikke lugter af Turgenjev og spidsborgerlighed, men udspringer fra den menneskelige natur selv?»

Her kan omtalen af den moderne, russiske litteratur slutte. Der er langt fra de begejstrende digte, forherligelsen af kampen og helten, skildringen af borgerkrigsrædsler og bestialske ugeringer til lovprisningen af arbejdet, arbejdshelten og opbygningen og endelig bøgerne med drøftelsen af de livsvigtigste spørgsmaal mellem mennesker, anerkendelsen af hinanden og hinandens ret, lovsangen til kærligheden. Men det er altsammen led i en kæde. Den russiske litteratur har en opgave. Den er ikke kun litteratur, den skrives, fordi der er brug for den, og fordi den har en opgave at varetage i det arbejde, der udføres. Den er et vaaben i en kamp, et værktøj i et arbejde.

Træsnit

Raokin

MARX OM FRANSK KONTRAREVOLUTION

AF ERNST CHRISTIANSEN

Den 1. Marts 1848 modtog Karl Marx, som da opholdt sig i Bryssel, følgende Brev:

»Brave og trofaste Marx. Den franske Republiks Jord er et Tilflugtssted for alle Frihedens Venner. Tyranniet har forvist Dem, det frie Frankrig aabner sine Porte for Dem — for Dem og alle, der kæmper for den hellige Sag, Broderskabet mellem Folkene. Broderlig Hilsen. *Ferdinand Flocon*, Medlem af den provisoriske Regering.«

Karl Marx var paa dette Tidspunkt ikke mere end 30 Aar. Men han havde allerede skabt sig et saadant Navn blandt alle Landes revolutionære Frihedsvener, at Frankrigs Revolutionsregering som en af sine første Regeringshandlinger tilsendte ham en saa smigrende Indbydelse. Seks Aar i Forvejen havde Marx første Gang i »Rhinske Tidende« taget en Holmgang med de reaktionære Magthavere i Tyskland. Da hans Modstandere tilsidst var berøvet alle andre Argumenter, havde de dog Magten tilbage til at fordrive ham fra Tyskland. Marx drog derefter til Frankrig for at studere den franske Socialisme. Efter Forlangende fra den prøjsiske Regering blev han i 1845 udvist fra Paris, hvorefter han de følgende Aar opholdt sig i Bryssel. Til de Forbindelser, Marx og Engels (mellem disse to sluttedes i 1844 det nære Venskab, der varede, til Døden ophævede det) allerede i Tyskland og Frankrig havde knyttet med frisisindede borgerlige Kredse, føjedes i Bryssel Forbindelsen med det i høj Grad af Arbejdere prægede »Kommunisternes Forbund«. For denne Organisation skrev Marx og Engels som Program »Det kommunistiske Manifest«. Selv det mest optimistiske af Forbundets Medlemmer har næppe tænkt sig, hvilken Berømmelse og Udbredelse dette lille Skrift skulde faa. Og om Marx og Engels havde kunnet vide, at det i 1933 skulde blive højtideligt kastet paa Baalet midt i Berlin og andre tyske Storbyer, vilde de have opslaaet en homerisk Latter.

Tryksværten paa første Udgave af Det kommunistiske Manifest var knapt blevet tør, da Revolutionen flammede op i Europas Hovedstæder. Først i Frankrig. Senere i Tyskland og de øvrige Lande. Selv Danmark fik sin Del af Revolutionen. Marx og Engels troede, man stod foran et afgørende revolutionært Fremstød. Derfor kastede de sig af fuld Kraft ind i Revolutionsbegivenhederne. Den venlige Indbydelse til at komme til Paris fik kun den Betydning, at Paris blev en Gennemgangsstation paa Vejen til Tyskland. Fra Sommeren 1848 til Foraaret 1849 deltog Marx og Engels med Liv og Sjæl i den tyske Revolutions Kamp mod Feudalisme og Fyrstevælde,

langt ud over Tysklands Grænser vakte »Nye Rhinske Tidende« skarpe Artikler Opmærksomhed. Da Marx maatte flygte fra Tyskland og søgte til Frankrig, viste dette Land sig derfor nu, hvor Reaktionen havde faaet Magten ogsaa der, ikke saa gæstfrit som Aaret forud. Marx maatte rejse videre til England, hvor han derefter opholdt sig Resten af sit Liv.

Karl Marx havde altsaa ikke alene været direkte Deltager i den tyske Revolution 1848. Han havde tillige været i meget nær Føling med den franske Revolutions Begivenheder. Dette i Forbindelse med Marx' enestaaende Evne til politisk og økonomisk Analyse af Begivenhederne har gjort hans Beskrivelse af Revolutionen i Frankrig i 1848 til en af de bedste Skildringer, der i det hele taget er givet deraf.

»Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte« giver paa ikke stort mere end 100 Sider ikke alene en Oversigt over, hvad der skete fra 1848 til 1852, men tillige et Forklaring af, hvorfor det skete. Af alt, hvad Marx har skrevet, er denne lille Bog maaske den mest livfulde, i hvert Fald sikkert den lettest læselige. Desværre findes den ikke paa noget af de skandinaviske Sprog; det vilde ellers være hensigtsmæssigt at lade Ungdommen begynde sit Bekendtskab med Marx gennem den.

Naar jeg i det følgende vil tillade mig at gengive nogle af de mest karakteristiske Udsnit af denne Bog, er det dog af andre Aarsager. Mellem Begivenhederne 1848—52 i Frankrig og de seneste Aars Udvikling i Tyskland synes mig overmaade mange Lighedspunkter. Og da Marx, som han selv udtrykker det, har forsøgt i sit Skrift at vise, »hvorledes Klassekampen i Frankrig skabte Omstændigheder og Forhold, som muliggjorde det for en middelmaadig og grotesk Personage at spille en Helterrolle«, kommer en Mængde af Marx' Betragtninger fra Aarets 1852 til at virke meget aktuelt. Dette gælder ikke mindst det første Kapitel, af hvilket her (med enkelte Udeladelser, særlig Navne) gengives nogle Sider:

»Hegel bemærker et eller andet Sted, at alle store, verdenshistoriske Kendsgerninger eller Personer saa at sige foregaar to Gange. Han har glemt at tilføje: den ene Gang som Tragedie, den anden Gang som Farce. Caussidiere for Danton, Louis Blanc for Robespierre, Montagnen fra 1848—1851 for Montagnen fra 1793—95, Nevøen for Onklen.

Menneskene laver deres egen Historie, men de laver den ikke frit, ikke under selvvalgte, men under umiddelbart forefundne, givne og overleverede Omstændigheder. Alle de døde Slægtleds Traditioner hviler som en Mare paa de Levendes Hjemmer. Og netop som de synes beskæftigede med at forandre sig selv og Forholdene og at skabe noget hidtil ukendt, netop i saadanne Epokers revolutionære Kriser besværger de ængstelig de svundne Tiders Aander at yde dem deres Tjeneste. De laaner deres

Navne, Slagord, Kostymer, for i denne ærværdige Forklædning og med dette laante Sprog at opføre det nye verdenshistoriske Skuespil. Saaledes maskerede Luther sig som Apostlen Paulus, Revolutionen af 1789 draperede sig afvekslende som romersk Republik og som romersk Kejserdømme, og Revolutionen 1848 vidste intet bedre at gøre end at parodiere den revolutionære Overlevering fra 1793 til 1795. Saaledes oversætter Begynderen, der har lært et nyt Sprog, altid i Tankerne tilbage til sit Modersmaal; men det nye Sprogs Aand har han først tilegnet sig, og han formaar først frit at arbejde dermed, naar han bevæger sig uden stadig at mindes sit oprindelige Sprog og vende tilbage dertil.

...Uheroisk som det borgerlige Samfund er, havde det behøvet Heroismen, Opførelsen, Skrækken, Borgerkrigen, de drabelige Slag. Og dets Gladiatorer fandt i den romerske Republiks strenge, klassiske Overleveringer de Idealer og de Kunstformer, de Selvbedrag, som de behøvede, for overfor sig selv at skjule det borgerligt begrænsede Indhold af deres Kamp og for at holde deres Lidenskab paa den store, historiske Tragedies Højder. Saaledes havde paa et andet Udviklingstrin, et Aarhundrede før, Cromwell og det engelske Folk laant det gamle Testamente, dets Lidenskaber og Illusioner til sin borgerlige Revolution. Men da det virkelige Maal var naaet, da den borgerlige Omdannelse af det engelske Samfund var fuldbragt, fortrængte Locke Habakuk.

Genopvækkelsen af de Døde i hine Revolutioner tjener altsaa til at forherlige de nye Kampe, ikke at parodiere de gamle, til i Fantasien at overdrive den stillede Opgave, ikke at vige tilbage for dens Løsning i Virkeligheden, til atter at finde Revolutionens Aand, ikke blot at lade dens Spøgelse vandre omkring. 1848 til 1851 vandrede kun den gamle Revolutions Spøgelse om. Et helt Folk, der tror gennem en Revolution at have givet sig selv forøget Bevægelseskraft, finder sig pludselig sat tilbage i en afdød Epoke.»

Der er i disse indledende Betragtninger om den franske Revolution 1848 forbløffende meget, der fører Tankerne hen paa Begivenhederne i Tyskland nu. Det tyske Borgerskab af 1933 behøver til sin Kontrarevolution mod Arbejderklassen en Ideologi, der kan begejstre, og man henter den hos Bismarck eller Frederik den Store eller endda helt tilbage i den germanske Ur-Oldtid. Rigtigere vilde det være at sammenligne Nazihordernes Hærgen med fjerne Tidens halvt dyriske Huleboere.

Karl Marx fortsætter derefter med følgende Betragtninger, hvis Gyldighed Udviklingen efter Verdenskrigen i høj Grad har bekræftet:

»Det nittende Aarhundredes sociale Revolution kan ikke skabe sin Poesi af Fortiden, men kun af Fremtiden. Den kan ikke begynde sit eget Værk, før den har

frigjort sig fra al Fortidens Overtro. De tidligere Revolutioner behøvede det verdenshistoriske Tilbageblik for at bedøve sig og sit eget Indhold. Det nittende Aarhundredes Revolution maa lade de Døde begrave deres Døde og lade det komme an paa sit eget Indhold. Dér gik Frasen frem for Indholdet, her gaar Indholdet frem for Frasen.

Borgerlige Revolutioner, som det attende Aarhundredes, stormer rask fra Resultat til Resultat, deres dramatiske Effekter overgaar sig selv, Mennesker og Ting straalere, som var de indfattet i funkende Brillanter, Ekstasen fylder Sindene hver Dag. Men de lever kort, snart har de naaet deres Højdepunkt, og Samfundet gribes af en langvarig Katzenjammer, indtil det nøgternt har tilegnet sig Resultaterne af sin Sturm- und Drang-Periode.

Proletariske Revolutioner derimod, som det nittende Aarhundredes, kritiserer stadig sig selv, afbryder stadigvæk sig selv i sin egen Fremgang, vender tilbage til det tilsyneladende fuldendte, for paany at begynde forfra; forhaaner grusomt-grundigt Halvheder, Svagheder og Ynkigheder i deres første Forsøg, synes blot at slaa Modstanderen ned, for at denne kan høste nye Kræfter og rejse sig med endnu større Kæmpekraft, de ængstes stadig paany for de ubestemmelige Umaadeligheder i deres egne Maal, indtil den Situation er skabt, der gør ethvert Tilbagetog umuligt, og Forholdene selv raaber: »Hic Rhodos, hic salta, her er Rhodos, her skal danses«.

Lige saa træffende disse Betragtninger er over mangt og meget i den sidste halve Snes Aars tyske Forhold, lige saa ejendommelig nær ved Dagens Begivenheder er følgende Skildring af Louis Bonapartes private »Hær«:

»Under Foregivende af at ville stifte et Velgørenhedsselskab var det parisiske Pjalteproletariat organiseret i hemmelige Sektioner, hver Sektion var ledet af en bonapartistisk Agent, i Spidsen for det hele stod en bonapartistisk General. Ved Siden af ødelagte Svirebrødre med tvivlsomme Indtægter og af tvivlsom Herkomst, ved Siden af forhulede Eventyrere af Bourgeoisiets Affald fandtes Vagabonder, afskedigede Soldater, løsladte Tugthusfanger, undløbne Galejslaver, Tyve, Gøglere, Lazaroner, Lommetyve, Plattenslagere, Spillere, Alfonser, Bordelværter, Bybude, Literater, Kludesamlere, Lirekassamænd, Skærslippere, Betlere, kort sagt denne ubestemmelige, frem og tilbage løbende Masse, som Franskmændene kalder Bohème; med dette beslægtede Element dannede Bonaparte Kernen i Selskabet af 10. December. »Velgørenhedsselskabet« — for saa vidt som alle Medlemmer ligesom Bonaparte følte Trang til at gøre Vel mod sig selv paa den arbejdende Nations Bekostning. Denne Bonaparte, der konstituerer sig som Chef for Pjalteproletariatet, der netop her i masseartet Form finder alle de Interesser, som han personlig forfølger, der i dette Udskud og Affald

fra alle Klasser erkender den eneste Klasse, paa hvilken han ubetinget kan støtte sig, er den virkelige Bonaparte, Bonaparte sans phrase. Selv gammel, durkdreven Soldebroder, opfatter han Folkenes historiske Liv og deres største Handlinger som Komædie af ordinæreste Art, som en Maskerade, hvor de store Kostymer, Ord og Positurer kun tjener til Maske for den smaaligste Lumpenhed. Saaledes ved Toget til Strassburg, hvor han lod en dresseret svejtsisk Grib agere napoleonsk Ørn. Eller ved Angrebet i Boulogne, hvor nogle London-Lakajer maatte stikke i franske Uniformer og forestille den franske Armé. I sit Selskab af 10. December samler han 10,000 Slyngler, som skal forestille Folket, saadan som Klaus Zettel Løven.«

Der skal ikke ændres mange Ord, før dette er en passende Karakteristik af Hitler og hans brune Skjorter.

Om Napoleon III.s Statskup den 2. December 1851 skriver Marx:

»Da Cromwell opløste det lange Parlament, gik han alene midt ind i Forsamlingen, tog sit Ur, for at det ikke skulde vare et Minut ud over den af ham fastsatte Frist, og jagede derpaa de enkelte Parlamentsmedlemmer ud med ironisk-muntre Spotteord. Napoleon I, mindre end sit Forbillede, begav sig i det mindste personlig den 18. Brumaire til det lovgivende Kammer og forelæste det, om end med beklemt Stemme, dets Dødsdom. Den anden Bonaparte, der iøvrigt var i Besiddelse af en ganske anderledes Eksekutivmagt end Cromwell og Napoleon, søger ikke sine Forbilleder i Verdenshistoriens Annaler, men i Selskabet af 10. Decembers Annaler, i Kriminalvæsenets Annaler. Han bestjal Frankrigs Bank for 25 Mill. Frc.s, købte General Magnen med en Million og Soldaterne Stykke for Stykke med 15 Frc.s pr. Mand og Snaps, samlede som en Tyv om Natten hemmeligt sine Mædskyldige og lod bryde ind hos de farligste Parlamentsmedlemmer og lod dem arrestere i deres Senge. Pladseme i Paris saavel som Rigsdagsbygningen besattes og den næste Morgen forkyndte markskrigeriske Plakater paa alle Mure Nationalforsamlingens Opløsning. Kort efter indrykkede han i Statstidende et falsk Dokument, i Følge hvilket indflydelsesrige parlamentariske Navne havde grupperet sig i en Statskonsulta omkring ham.«

Havde Karl Marx oplevet 1933, vilde han have lært, at der fandtes endda andre Metoder end Cromwells og de to Napoleoners — nemlig at sætte Ild paa Rigsdagsbygningen! Hvorvidt denne Metode søger sine Forbilleder hos Kriminaliteten eller i Verdenshistorien kan bedømmes forskelligt, alt efter, hvor man placerer Nero.

Det tilsyneladende Modsætningsforhold, der er mellem en saa tvivlsom Lykkeridders Magterobring og selve Statsmagtens Styrke belyser Marx paa følgende Maade:

»Statsmaskinen er saa befæstet overfor det borgerlige Samfund, at det er tilstrækkeligt at have Chefen for 10. Decemberselskabet i Spidsen for den, en fra det

Fremmede tilløben Lykkeridder, løftet paa Skjolde af en drukken Soldaterhob, som han har købt med Snaps og Pølse, og som han stadig maa købe paany. Og dog svæver Statsmagten ikke i Luften. Bonaparte repræsenterer en Klasse, og netop den talrigste Klasse i det franske Samfund, Smaaabønderne.«

I de sidste Sætninger viser Marx sin Storhed. Som Victor Hugo naglede han Diktatoren af 1851 til Skampælen. Men Marx gik et Spadestik dybere. Han saa, at det ikke alene var Bandithobene, der betingede den franske Kontrarevolution, men tillige Støtten fra den talrige Middelklasse paa Landet. Napoleon havde jo opnaaet vældigt Stemmeftertal ved Valgene.

Sammenligningerne med den tyske Kontrarevolution i vor Tid er ogsaa her uundgaaelige.

Karl Marx sluttede sin Omtale af den franske Kontrarevolution med den berømmelige Profeti: »Men naar Kejserkappen endelig falder ned over Louis Bonapartes Skuldre, da vil Napoleons Malmstatue styrte ned fra Vendomesøjlen«. Det var symbolsk, Marx her udtrykte sig, idet han gik ud fra, at Napoleon III. som Kejser vilde gøre Ende paa Napoleonsforherligelsen. Denne Profeti, der fremkom netop som Napoleon stod paa sit Højeste, oplevede Marx at se opfyldt. Han oplevede bogstaveligt at se Vendomesøjlen blive styrtet af Pariserkommunarderne.

Ganske vist efterfulgtes Pariserkommunen, som afsluttede Napoleonsperioden, atter af en Reaktion. Men ogsaa i sin Bedømmelse af denne franske Kontrarevolution fik Karl Marx Ret, naar han umiddelbart efter Kommunens Fald i 1871 skrev, at vel kunde en lejet Soldaterhobs Jernhaand for en Tid holde Arbejderklassen nede, men den vilde atter rejse sig og føre sin Bevægelse videre:

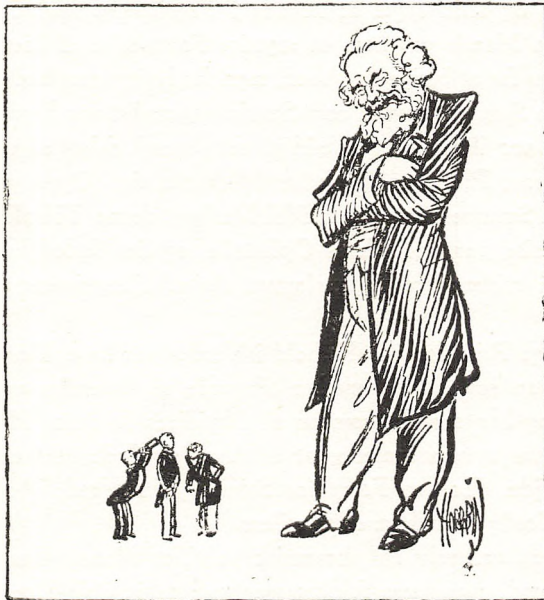
»Den Jord, den spirer i, er selve det moderne Samfund. Den kan ikke trampes ned gennem aldrig saa megen Blodsudgydelse. For at tilintetgøre den skulde Regeringerne frem for alt være tvungne til at tilintetgøre Kapitalens Tvangsherredømme over Arbejdet — altsaa Forudsætningen for deres egen Snyltertilværelse.«

Den samme Overbevisning om Arbejderklassens Kamps Nødvendighed og Uundgaaelighed fremgaar af en Tale, Marx holdt Aaret efter, 1872, i Amsterdam, umiddelbart efter en international Kongres:

»Arbejderen maa en Dag have den politiske Magt i sin Haand for at grundlægge Arbejdets nye Organisation. Han maa omstyrte den gamle Politik, som opretholder de gamle Institutioner, hvis han ikke — som de gamle Kristne, der forsømte og foragtede dette — vil give Afkald paa »Riget af denne Verden«. Men vi har ikke paastaet, at Vejen, der fører til dette Maal, overalt er den samme. Vi véd, at man maa tage Hensyn til Institutioner, Sæder og Traditioner i de forskellige Egne.

Og vi nægter ikke, at der gives Lande som Amerika, England, og hvis jeg kendte eders Institutioner bedre, vilde jeg maaske tilføje Holland, hvor Arbejderne kan naa deres Maal ad fredelig Vej. Dog er dette ikke Tilfældet i alle Lande.«

Siden Marx talte disse Ord, er store Ting sket. I Øjeblikket øver fransk Arbejderklasse gennem Socialdemokratiet betydelig Indflydelse paa fransk Regeringspolitik. I England staar Arbejderklassen som parlamentarisk Mindretal, men det er aabenbart, at dens Tid atter snart vil være inde. I Tyskland derimod hersker en Terror saa brutal mod Arbejderklassen, at man skal søge længe efter Magen dertil. I den internationale Arbejderbevægelses Historie vil Hitler-Perioden i Tyskland komme til at staa som et af de i alle Maader mørkeste Kapitler. Men dog kun som et Kapitel. Som der efter den franske Kontrarevolution kom nye Fremstød for fransk Arbejderbevægelse, vil der komme det for den tyske. Det Borgerskab, der nu i alle Lande opmuntret rejser Hovedet og spejder efter Muligheder for helt at knuse Arbejderbevægelsen, forregner sig. Det er trods alt Borgerskabet, der er den døende Klasse, og Arbejderklassen, der skal føre Udviklingen videre.

MENNESKET LAURITS BIRCK

AF KIRSTEN GLOERFELT-TARP

Birck var saa ægte menneskelig. Arbejdet var ikke noget, som han tog paa sig ved Siden af sin øvrige Personlighed, det var en organisk Del af hans Væsen i naturlig Forbindelse med hans hele Jeg. Som faa interesserede han sig for Livet paa godt og ondt. Han vilde kende og forstaa, alt hvad Livets er, Menneskene og de Forhold i Verden, som de skal leve under. Derfor traf man Birck ogsaa udenfor Studereværelset, man traf ham i Biografer, i Teatre, hvor Livet afspejler sig, man træffer ham paa Gaden i ivrig Samtale med Mennesker, man træffer ham til Møder. Derimod kunde man sjældent træffe ham til selskabelige Sammenkomster hos vor Tids Honoratiore. Han hørte ikke til de »sammenspiste«. Hans Tid var ham for kostbar dertil, hans Uafhængighed ham for dyrebar. Vilde han tale med denne Verdens Store, da opsøgte han dem, det være sig danske, det være sig Udlændinge, det være sig Forretningsfolk, det være sig Videnskabsmænd, eller de kom til ham paa Hotel Kongen af Danmark, hvor han gennem mange Aar boede.

Det levende, det ægte menneskelige hos Birck gjorde, at han satte sig ud over vedtagne Former, og altid søgte at komme i Forbindelse med de Mennesker, der paa en eller anden Maade gav ham en »nyttig« Forstaaelse af Livet. Birck samlede ikke Viden ind kun for at berige sin Aand, men for herigennem bedre at kunne retlede Menneskene. Som Samfundsrevser, som Samfundsmoralist var Birck bekendt. Denne hans Virksomhed var ikke noget tilfældigt, men var Udslag af det Billede af det ideale Samfund, som Professor Birck havde dannet sig. Opdraget i katolsk Skole havde han en vis Sværmen for det middelalderlige, denne Tidsalders Opfattelse af »den retfærdige Pris«, var stadig hans Opfattelse, og den forlod ham ikke, selv naar han trængte ind i Nutidens Produktionsformer, der adskiller sig saa stærkt fra tidligere Tiders.

Den »retfærdige Pris« for alle Forhold i Verden var hans Ideal. Derfor revsede han altid, hvor han saa, at Mennesker tilegnede sig Værdier uden at yde noget Arbejde derfor, og han saa det som en af Nutidssamfundenes Hovedskavanker, at det muliggjordes for mange saaledes at erhverve sig Indtægter uden at gøre samfundsnyttigt Arbejde. Enhver Form for Svindel eller Uredelighed, den være nok saa tilsløret eller »lovlig«, var ham en Pestilens.

Professor Birck var selv en økonomisk velstillet Mand; han havde den Idé, at kun saaledes kunde man være fuldkommen uafhængig i sin Dom og i sine Handlinger. Han var et af de faa Mennesker, der ikke kunde købes, man kunde ikke

for Penge faa ham til at ændre sine Standpunkter. Bestyrelsesben afslog han. Han var personlig nøjsom, hadede Luksus og Bourgeoisiets Krav til Vellevnet; han var økonomisk nøjeregnende, vilde have noget for sine Penge og ikke købe Katten i Sækken. Paa den anden Side trak han som Husejer heller ikke sine Lejere op; han var Husejer af den gode, gamle Slags, der holdt paa en »rimelig« Husleje. Det siger sig selv, at han var elsket af sine Lejere.

Men ikke blot lod han være at trække sine Lejere op, utallige er de Mennesker, han har taget sig af og hjulpet. Saadanne det var gaaet lidt galt for, eller som paa en eller anden Maade havde Vanskeligheder, har han ofte rakt en hjælpende Haand. Han nøjedes ikke med at give dem Penge, men søgte at skaffe dem Arbejde og at bringe Orden i deres Livsførelse, han tog sig ogsaa sjæleligt af dem.

Mange var Professor Bircks Venner, mest yngre, mest dem, der havde været hans Elever. Undervisningen paa Universitetet, hvor springende og uligevægtig den kunde være, kunde ikke undlade at bibringe Eleverne en virkelig Forstaaelse af og Interesse for samfundøkonomiske Problemer, og denne Interesse opmuntrede Professor Birck, og han fik mange til at gaa i Gang med Arbejder, de maaske ellers ikke havde haft Mod til. Han ofrede megen Tid paa at læse saadanne Arbejder, kritisere og retlede. Hvor han sporede Evne og Vilje til Daad, dør stivede han af, hjælpsom som han var.

Politisk blev Birck mere og mere radikal med Aarene, heri adskiller han sig fra de fleste Mennesker. Konservativ som han var i Starten, kunde han ikke vedblive at være, efterhaanden som han fik en stadig dybere Forstaaelse af Grundskaderne i det bestaaende Samfund; han vedblev dog at være konservativ i den Forstand, at han mente, Forandringer burde indføres i et langsomt *Tempo* for ikke at gøre for stor Skade overfor de bestaaende Rettigheder, men han var radikal i de Maal, han satte for Samfundsudviklingen.

Birck mente ikke, at de mange var i Stand til at yde virkelig selvstændigt Arbejde; han mente, at dette kun var givet de faa, men disse faa fandtes efter hans Mening ikke nødvendigvis i Overklassen, men kunde lige saa godt eller maaske bedre findes i Arbejderklassen. Men Flid og Udholdenhed krævedes for at udføre saadant Arbejde. Kvinder betragtede han stadig paa gammeldags Mandsmaner som væsentligst til for Mandens Skyld og som mindre egnede til »Mands«arbejde; overfor enkelte Kvinder gjorde han Undtagelser.

I det Ydre var Birck i en vis Forstand formløs, lagde ikke Vægt paa ikke at være det, rammende vittig i sin Udtryksform. Gadedreng og Klovn har Folk kaldt ham, navnlig de, der var bange for ham, thi som ingen anden kunde han se bag

Tingene, sammenfatte hvad han havde set og hørt, — hvad de fleste Mennesker ikke er i Stand til — og frygtløst og hensynløst udtalte han da sin Dom, som Begivenhedernes Udvikling Gang paa Gang har vist var den rigtige; han valgte da tit en Form, der kunde være smagløs, men som gjorde, at Udtalelsen blev husket. Hans ubundne Slips, hans skødesløse Paaklædning og hans Pibe er nævnt saa tit. Denne hans ydre Form er undertiden taget som Tegn paa Overfladiskhed og Tilbøjelighed til letkøbte Vittigheder. Intet er mere fejlagtigt. Faa Mennesker har taget sit Liv og sit Arbejde med en saadan Alvor som Professor Birck; han var en myreflittig Mand med en hurtigt arbejdende Hjerne, men sovende kom han ikke til sine Resultater. Hans Bekymringer for, at de moderne teoretiske Nationaløkonomer skulde faa Indflydelse paa praktisk Politik i arbejderfjendtlig Retning, var store, efter hans Mening simplificerede de Forholdene for meget og oversaa faktiske Forhold, der influerede stærkt paa Samfundets Velvære. Han saa Videnskabens Indflydelse paa Samfundsforholdene, og han havde en dyb Følelse af Pligt til Arbejde og af det Ansvar, man har overfor de Tanker og de Handlinger, man giver Stødet til, religiøst indstillet som han var.

Det er et Privilegium at skrive om Mennesket, Dr. polit. L. V. Birck. Med Sandhed kan siges om Laurits Birck, han var frygtløs, respektløs, usnobbet og uafhængig af Menneskers Dom i sin Kamp for Ærlighed og Redelighed i det økonomiske Liv; der var harmonisk Sammenhæng i hans Virken, selv om Disharmoni ofte viste sig paa den springske, urolige Overflade, han var hjælpsom og trofast som faa; forfængelig var han vel nok, Midtpunkt som han altid var, hvor han viste sig, og hidsig kunde han være. Efter hans Død erkendes det, at han var Geniet og den, Folket saa op til.

Stor var han. Hans Død var for Landet, for Videnskaben, for Vennerne et Tab, for Vennerne næsten ikke til at forvinde, fordi Laurits Birck var et saa helt og fuldt Menneske.

FAGFORENINGERNE OG STATEN

AF OTTO JENSEN

I den italienske Korporationslov, der indføjer Fagforeninger og Arbejdsgiverforeninger som Led i Statens Organisation, siges det til Indledning: »Nationen er en Organisation, der har større Livsmaal og større Virkemidler end de enkelte Personer i Staten. Den er en moralsk, økonomisk og politisk Enhed«.

Om Fagforeninger (og Arbejdsgiverforeninger) hedder det i Lovens Prgr. 3, at den faglige Organisation er fri, men kun de lovligt anerkendte og statskontrollerede Syndikater har Ret til at repræsentere samtlige Arbejdere og Arbejdsgivere og til at afslutte forpligtende Overenskomster. — Disse Overenskomster tilvejebringes om fornødent ved Korporationernes*) mæglende Medvirken; fører denne Mægling ikke til noget Resultat, afgør særlige Afdelinger af Provinsretterne, bestaaende af 3 Dommere og 2 »sagkyndige Medlemmer«, de fremtidige Løn- og Arbejdsforhold med bindende Virkning for Parterne.

For fuldt ud at kunne vurdere denne Lovs Betydning maa man have for Øje den Kendsgerning, at Staten er identisk med det fascistiske Parti, hvilket endogsaa er forfatningsmæssigt fastslaaet.

Om Arbejdernes Stilling under denne Lovgivning er der ingen Tvivl: De frie Fagforeninger er forlængst forbudte, — og som for at udelukke enhver Misforstaaelse staaer der i nævnte Korporationslovs Prgr. 23 at læse: »Arbejdsgiverne er forpligtede til kun at antage saadanne Arbejdere, der er indregistrerede i de under de fascistiske Fagforeningers Kontrol staaende Arbejdsanvisningskontorer. De har Ret til at vælge, dog maa de især antage Medlemmer af det fascistiske Parti og de fascistiske Fagforeninger. Indenfor disse har atter de Arbejdere Forret, der har været længst organiserede.« — — Det er saaledes let at se, at Staten er en »moralisk, økonomisk og politisk Enhed«!!

Allerede for Aar tilbage erklærede *Hitler*: »Vi har et Forbillede, vi uden videre kan antage: *Fascismen*. Paa samme Maade som Fascisterne allerede har gennemført det, vil i vor nationalsocialistiske Stat Arbejdsgivere og Arbejdere være ligeberetigede«.

*) En Korporation er en Sæmslutning, omfattende et Erhverv. Der findes distriktsvise og landsomfattende »Konføderationer«, og Arbejderne og Arbejdsgiverne har hver deres Føderation; disse udgør da i *Forening* Korporationerne.

Sammenholder vi denne Udtalelse med, hvad ovenfor er antydet om Arbejdernes og Fagforeningernes Stilling i Italien, og ser vi paa Begivenhederne i Nazi-Tyskland — ja, da finder vi os staaende overfor en levende Virkelighed, der nok kan nødvendigøre en Drøftelse af Problemet Stat og Fagforening. I nøje Forbindelse hermed staar ogsaa Spørgsmaalet om Fagforeningernes Samarbejde med et politisk Parti. Denne Artikel kan da opfattes som nogle indledende Bemærkninger til en saadan Drøftelse.

Fagforeningerne er historisk betinget. Forudsætningerne for deres Opkomst var, at Lønarbejde fra at være et midlertidigt *Læreforhold* blev til »Livsskæbne for Folkets brede Lag«.

De første Fagforeninger kom snart til at staa i et Modsætningsforhold til *Staten*, der beherskedes af Ideen om, at Frikonkurrencen var en Kilde til Lykke og Velstand for Folket, og som gjorde Individualismen til Retsprincip. Indblanding af Lovgivningsmagten i det enkelte Individets Frihed og Uafhængighed maatte ikke finde Sted; og navnlig skulde alt vedrørende *Arbejdet*, Erhvervslivet — i Modsætning til den førkapitalistiske Tids faderlige Omsigt — unddrages Statens Indblanding og Indflydelse. Dette kom tydeligt til Orde i en saalydende fransk Lovtekst af 1791: »Da Tilintetgørelsen af alle Slags Korporationer af Statens Borgere er en af Grundvoldene for den franske Forfatning, er Sammenslutning af Arbejdere i en hvilken som helst Form og under et hvilket som helst Paaskud forbudt«.

Ogsaa i England, Tyskland m. fl. Lande ramtes Fagforeningerne ved deres Fremkomst af Forbud. Staten taalte dem ikke.

Dette svarer meget godt til den Tingenes Tilstand, der ligger til Grund for Karl Marx' Opfattelse af Staten som et Magtinstrument i den herskende Klasses Hænder til Undertrykkelse og Underkuelse af Underklassen. — Staten var en *Politimagt*, sat til at vaage over Borgernes Ejendom, over »Arbejdsfriheden«.

For Liberalismens Bannerførere tog Sagen sig anderledes ud. Det fundamentale var for dem *Friheden* — og i Forhold til Feudal- og Laugssamfundet betød Liberalismen paa mange Maader et Fremskridt ved sin Frigørelse af Individet fra de snærende Baand, som hindrede Udfoldelse af Initiativ og Driftighed. Men dens Statsopfattelse hvilede paa gale Forudsætninger: Ideen om *Ligheden*. Borgerne var nemlig *ikke* stillet lige. Friheden blev derfor kun »Friheden til at sulte ihjel« for de økonomisk svage og til Befæstelse af Magten for de stærke.

Naar Arbejderne nægtedes Organisationsretten, naar de i Stedet for at handle *kollektivt* var henviste til at klare sig i Tilværelsen som *Individer*, da maatte under

de givne Forhold Underkuelse og Fornedrelse blive Masseskæbne. Og rejste Arbejderne sig hist og her til fortvivlet Protest, mødte de Staten i Politiets og ogsaa ofte i Militærets Skikkelse. Roen og Ordenen skulde opretholdes; Friheden, »Forudsætningen for Nationens Opløbsstrømning og Lykke«, skulde sikres.

Intet Under, at Staten blev forhadet.

Efterhaanden som Demokratiet langsomt trængte igennem, Organisationsforbud ophævedes, og Valgretten blev fleres Eje, ændredes Opfattelsen af Staten.

Allerede i Det kommunistiske Manifest havde Marx og Engels anvist Proletariatet at benytte sit politiske Herredømme til at centralisere Produktionsmidlerne i Statens Hænder — Staten dog opfattet som »det til herskende Klasse ophøjede Proletariat«. Lasalle rejste sine sidste Leveaar Tyskland rundt og holdt flammende Taler om den almindelige Valgret som Forudsætningen for Arbejderklassens økonomiske Frigørelse. *Internationale*, der forudsatte baade politisk og økonomisk Aktion, dannedes. Socialdemokratiske Partier opstod Side om Side med Fagforeninger. Den gamle Engels, der tidligere havde henvist Staten til et Museum for Oldsager, kunde udtale, at ved Demokratiet og den lige, almindelige Valgret fik Arbejderbevægelsen »røde Kinder«.

Under denne Udvikling, som her kun kan antydes, var det naturligt, at Fagforeningerne og det socialdemokratiske Parti kom til at staa hinanden nær. De er jo i Virkeligheden Søskende, født af de samme Samfundstilstande, pint under Opvæksten af de samme Plageaander. Fælles Kampe for Foreningsfrihed, for Retten til at leve og virke, knyttede dem fast sammen.

Det er dog ikke blot ydre Kaar, den fælles Lidelse, der bandt de to Bevægelser sammen, men ogsaa fælles Træk i selve deres Karakter. Som Socialismen er Læren om Kapitalismens Afskaffelse og Klassemodsætningernes Ophævelse, saaledes er ogsaa Fagbevægelsen i sit Væsen antikapitalistisk. Gennem enhver kollektiv Overenskomst øver Arbejderne en — større eller mindre — Indflydelse paa det økonomiske Liv og indskrænker i samme Grad Kapitalens Eneherredømme. Selve Solidaritetsfølelsen er et for det kapitalistiske Samfunds Konstitution farligt Fremmedelement. I Fagforeningernes økonomiske Krav og i deres Fornægtelse af Arbejdsgiverens Eneaaadighed paa Arbejdspladsen og i Arbejdsforholdet ligger der ikke blot en iboende skjult, men ogsaa en aabent udtalt Vilje til at ændre Magt- og Retsforholdene i Samfundet.

Det er saaledes naturlige ydre og indre Aarsager, fælles Skæbne og fælles aandeligt Indhold, der har ført de to Bevægelser sammen.

For Skandinaviens Vedkommende kom Samhørigheden mellem politisk og faglig Arbejderbevægelse til Udtryk paa Gøteborgkongressen i 1886 i følgende velformede Resolution:

- a) Da Arbejdernes økonomiske Eksistens kun under Lovens Beskyttelse kan anses for sikret, vil Fagforeningerne søge at øve Indflydelse paa Lovgivningsarbejdet ved at virke hen til, dels at Arbejderne bliver politisk ligestillede med Samfundets øvrige Klasser, dels at Folkerepræsentationen behandler Arbejdernes økonomiske Stilling og vedtager Love, der sikrer Arbejderne mod hensynsløs Udbytning fra Kapitalisternes Side.
- b) Som Følge heraf bør Fagforeningerne til enhver Tid behandle de Spørgsmaal, der i Følge deres Natur har Betydning for Arbejderne, hvad enten disse er af socialøkonomisk eller politisk Karakter.
- c) Da det maa erkendes, at den privatkapitalistiske Produktionsmaade stadig vil være en Hindring for at tilvejebringe Lykke og Tilfredshed i Samfundet, udtaler Kongressen sin Anerkendelse af de socialistiske Principer.

I De samvirkende Fagforbunds Love siger Formaalsparagrafen, at det er en af Organisationens Opgaver at arbejde for »Industriens Demokratisering og Produktionens Socialisering«, og dette saavel som de øvrige Formaal søges bl. a. opnaaet ved at »samarbejde med Socialdemokratisk Forbund for i Fællesskab at fremme Arbejderlovgivningen i Stat og Kommune«. Rent organisationsmæssigt finder Samarbejdet Sted paa den Maade, at de to Organisationer indvælger Repræsentanter i hinandens Ledelse.

Denne Enhed og dette Samarbejde har ikke til alle Tider og Steder været almindelig anerkendt. Det varede længe, inden den engelske Fagbevægelse voksede fra de Liberales politiske Indflydelse og sammen med I. L. P. og Fabianerne dannede *Labour Party*. Andre Steder udfoldedes Bestræbelser for — fra Socialdemokratiets Side at *underlægge* sig Fagforeningerne og fra disses Side helt at frasige sig Makkerskabet med et politisk Parti.

Den sidste Bestræbelse at gøre Fagforeningen til det eneste Organ for sociale Kampe, gjorde sig stærkest gældende i *Frankrig*. Den franske Fagbevægelse brød helt med Partipolitiken og udformede sin egen Teori: Syndikalismen.

Syndikalismen er i sin Statsfornægtelse beslægtet med Anarkismen. Dens Lære gaar ud paa, at Arbejderklassen skal frigøres gennem den industrielle Kamp, hvis Højdepunkt er »den sociale Generalstrejke«. Den endelige Frigørelse kan kun ske derved, at ikke Staten, men Fagforeningerne overtager Produktionsmidlerne. Fag-

foreningerne — eller rettere Industrisammenslutningerne — vil da blive det social-istiske Samfunds Produktionsorganer, Bærerne af det økonomiske og sociale Liv.

I Tyskland var Forholdet mellem Socialdemokratiet og Fagbevægelsen en Overgang meget spændt. Navnlig *Bebel* betragtede Fagbevægelsen som en underordnet, der, naar det var i Partiets Interesse, skulde stille sin Kampkraft til Raadighed (»Den politiske Massestrejke«). Overfor ham stod som Fagforeningernes Repræsentant Carl Legien, der hævdede Fagbevægelsens Selvstændighed og Uafhængighed. Spændingen udløstes paa Partikongressen i Mannheim 1906. Her vedtoges en Resolution indeholdende en Udtalelse om, at Fagforeningerne med Hensyn til Betydning og Nødvendighed ikke stod tilbage for Partiet, og at begge Grene af Bevægelsen var henvist til gensidig Forstaaelse og Samvirke. »Ved alle Aktioner, der i samme Grad berører Partiet og Fagbevægelsen, skal de to Centralledelser derfor søge at naa en Forstaaelse og træffe en fælles Afgørelse«.

Denne stærke Understregen af saavel Fagbevægelsens som Partiets Selvstændighed er selvsagt ingen Fornægtelse af *Samarbejdet* — tværtimod. Et Samarbejde forudsætter simpelthen Parternes Uafhængighed. Under vekslende Former har der da fundet et saadant Samarbejde Sted i de fleste Lande.

Efterhaanden som Staten er omdannet til en af Arbejderne kontrolleret og influeret Organisation har Fagbevægelsen i ikke ringe Grad skiftet Karakter.

Fagforeningerne er paa mange Maader blevet knyttet til Staten — ja, løser direkte statslige Opgaver. De er sammen med Arbejdsgiverorganisationerne ansvarlige Bærere af en faglig Retsorden, og de deltager direkte i Administrationen af adskillige sociale Love. Paa mangfoldige Omraader er Fagforeningerne anerkendte som Arbejdernes naturlige Interesserepræsentation.

I Kommissioner og Nævn har Fagforeningsrepræsentanter Sæde Side om Side med Handelens og Industriens Mænd, med Repræsentanter for Rigsdag og Regering. Med den Styrke, som Sagkundskab og Bevidstheden om at repræsentere det grundlæggende i alt Samfundsliv, Arbejdet, giver, har de øvet Indflydelse paa økonomiske og sociale Forhold til Gavn for Arbejderne. Det er saaledes ikke blot gennem den politiske Repræsentation, men ogsaa gennem Fagforeningerne, at Arbejderne er kommen til at føle sig som en integrerende Del af Samfundet og som Deltagere i Ledelsen af dettes Fællesanliggender gennem Staten.

Det er naturligvis langt fra saaledes, at Statens og Fagforeningernes Interesser altid falder sammen. Der er ikke blot det Forhold, at Stat (og Kommune) i stor Udstrækning beskæftiger Lønarbejdere og som Arbejdsgiver kommer i et Mod-

sætningsforhold til Fagforeningerne — men Staten griber ofte direkte ind i Fagforeningernes indre Liv og ændrer deres Arbejdsvilkaar. Eksempler herpaa har vi i den engelske Fagforeningslov og i vor egen »Tugthuslov«. Overfor saadanne Indgreb protesterer Organisationerne altid skarpt ud fra den Opfattelse, at de forrykker Magtforholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere til Skade for de sidste; men ogsaa i saadanne Tilfælde staar Fagforeningerne og det socialdemokratiske Parti sammen.

Fagforeningernes egentlige Magtstilling beror nemlig stadig paa saadanne haandgribelige Realiteter som Organisationernes talmæssige Styrke, Medlemmernes Disciplin, paa Strejkefonds og Aftaler om gensidig økonomisk Støtte og Solidaritet mellem Forbundene; og Partiets Styrke beror i høj Grad paa Fagforeningerne.

Der er dem, som mener, at i en Retsstat hører den økonomiske Krig mellem Organisationerne ikke hjemme. Men den økonomiske Krig skyldes jo faktiske Interesses modsætninger og kan derfor ikke helt undgaas — omend den kan begrænses.

Herhjemme hviler Arbejdsretten paa det Princip, at Kollektivt aftaler bør indgaa mellem de to Parter, der er direkte interesserede deri, uden at Staten skal spille anden Rolle end Mæglerens (dog naturligvis paase, at økonomiske Kampmidler ikke erstattes af fysiske). Baade fra Arbejdsgiver- og Arbejderside har man principielt afvist tvungen Voldgift som egnet Middel til at afgøre Arbejdsstridigheder. Det maa overlades Parterne selv at forhandle eller kæmpe sig til nye Arbejdsvilkaar. Det er begge Parter Ret at anvende Magtmidler som Sympati-strejke- eller lockout, Blokade, Boykot og lign. for at tvinge Modparten til at antage de Betingelser, man mener sig berettiget til at stille.

Begge Parter begrundede deres principielle Stilling i Arbejdscommissionen af 1925. Til Spørgsmaalet om at give Staten yderligere Beføjelser til at gribe ind (tvungen Voldgift) fremsatte Arbejderrepræsentanterne følgende Udtalelse:

»Under de nuværende økonomiske Samfundsforhold kan Arbejderklassen ikke under nogen Form fraskrive sig Retten til at vægre sig ved at arbejde paa andre Vilkaar end dem, den selv har godkendt. Arbejderklassen vedkender sig det endelige Maal at ændre selve det bestaaende Grundlag for Ejendomsretten til Produktionsmidlerne og kan derfor ikke give Afkald paa til enhver Tid at udnytte sine organisatoriske Kampmidler fuldt ud i dette Formaals Tjeneste. Vi erkender, at hyppige og omfattende Arbejdskampe er skadelige for det hele Samfunds Økonomi, men Vejen til at ophæve Kampene maa være at fjerne deres Aarsag. Tvungen Voldgift er en ufarbar Genvej. Den farbare Vej er at indrømme Arbejderklassen stigende Indflydelse paa Bedrifternes Ledelse.« Efter en Paapegning af, at »Strejkeprovisoret« i 1925 kun skyldtes Situationens særlige Karakter fortsættes:

»Hvis en Konflikt tilspidser sig paa samfundsfarlig Maade, maa den til enhver Tid siddende Regering paa eget Ansvar afgøre, hvilken Handling den anser for paakrævet, men Arbejderklassen maa forbeholde sig at være frit stillet i Bedømmelsen af enhver saadan Situation.«

Vi kan da gøre Stillingen op saaledes: Fagforeningernes Karakter og deres Stilling til Staten er vel i mangt og meget ændret med Samfundets tiltagende Demokratisering; men det afgørende for Fagforeningerne er dog de økonomiske Interessemødsætninger; og for at kunne varetage Arbejdets Interesse lige over for Kapitalen maa Fagforeningerne ikke berøves Retten til at anvende økonomiske og organisatoriske Magtmidler.

Men gælder dette ogsaa, naar Arbejderpartiet danner Regering?

Det maa her erindres, at Fagbevægelsen jo stadig staar overfor sin sædvanlige Modstander, Arbejdsgiverorganisationen, som ved sin Politik øver en meget væsentlig Indflydelse paa Fagforeningernes Tahtik, og at Fagbevægelsen ikke paa det økonomiske Omraade danner »Regering«.

Her skal da Regeringens og Arbejderpartiets Evne til at føre økonomisk Politik og Fagforeningernes til at handle politisk staa sin Prøve.

Med Regeringsmagt følger jo ogsaa et Ansvar overfor Landets hele Erhvervsliv, som ikke tillader en ensidig Fagforeningspolitik — men vel en Politik, der kan betyde en Begrænsning af Kapitalens Udbytningsmuligheder, en vis Ombygning af Landets Økonomi og en Forskydning af Magtforholdene i Samfundet (f. Eks. ved Statens Kontrol med Udenrigshandel, Bankpolitik, Pengeværdi, Skatternes Fordeling m. m.). En saadan Erhvervspolitik kan ikke være Fagforeningerne ligegyldig. Erhvervslivets Trivsel er Forudsætningen for faglige Fremstød af varig Natur; — men det har da ogsaa længe været klart for mange, at netop gennem Fagforeningerne kommer den jævne Arbejder i Forbindelse med Næringslivets Problemer, lærer »Markedets Vilkaar« at kende. Fagforeningerne har gennem Aarene udviklet en erhvervs-politisk Interesse hos Arbejderne, som er af stor Værdi — ikke mindst naar Fagforeningernes Ledere skal tage Stilling til, om de *aktivt* bør støtte en demokratisk Statsmagts Bestræbelser for at løse Tidens økonomiske og uhyre komplicerede Problemer, eller *passivt* ved, at de søger store faglige Kampe undgaaet.

Her maa Fagbevægelsen naturligvis »forbeholde sig at være frit stillet i Bedømmelsen af enhver ... Situation« — som det alle Dage har været paa et frit Grundlag. Samarbejdet mellem Socialdemokrati og Fagbevægelse har fundet Sted.

Men her bør alle Arbejdere ude i Organisationerne ved deres Adfærd vise, at Fagbevægelsens Førere har fuldt Mandat til aktivt at støtte enhver positiv økonomisk Politik og navnlig enhver Bestræbelse for at sikre og befæste *Demokratiet*, den nødvendige Forudsætning for Fagbevægelsens Frihed og Arbejdsmuligheder.

Spørgsmaalet om Demokratiets Befæstelse i Statsstyret er ikke *vigtigt* for Fagbevægelsen, men er et *Livsspørgsmaal*. Diktaturet giver ikke Fagforeningerne Livsmuligheder som *frie* Sammenslutninger. Et »Fagforeningsdiktatur«, som enkelte Sjæle allerede fabler om nu, er en Abnormitet. Fagforeningerne egner sig ikke til at lede en *Stat*. Men i det *social*e Demokrati vil Fagforeningerne faa mange og store samfundsøkonomiske Opgaver at løse. En Syntese af den ekstreme Statssocialisme og den positive Del af Syndikalismen kan her blive levende Virkelighed.

Men dette er *Fremtid*. I Øjeblikket er det Demokratiet selv det gælder — i Staten, i Kommunerne og i Organisationerne; et *sandt* Demokrati, hvis Kendetegn er et Førerskab, som er stærkt, fordi det bygger paa *Tillid*.

Det er, hvad Fagforeningerne i Dag staar overfor; — der er Ting, som i Længden har større Betydning, end om Timelønnen er 5 Øre mere eller mindre.

Det beror i høj Grad paa Fagbevægelsen selv, paa dens indre Sundhed, om den skal have *Staten* med eller imod.

Og Begivenhederne ude omkring i Verden lærer os, at dette ingenlunde er ligegyldigt.

TINZ-HØJSKOLEN UNDER NAZI-REVOLUTIONEN

AF AAGE HINRICH

Den 30. Januar om Middagen bragte den tyske Radio Meddelelsen om, at Hitler var blevet udnævnt til Rigskansler og havde dannet Regering. Paa Højskolen i Tinz spredtes denne Meddelelse med en Lynets Fart til samtlige Elever, der paa dette Tidspunkt arbejdede i Skolen og i Haven. Resten af Dagen forløb med en ret højroset Diskussion blandt Kammeraterne. Hvad vilde der nu ske? Ingen troede paa, at Arbejderbevægelsen uden Kamp vilde tillade Hitler at indføre det fascistiske Diktatur i Tyskland. Nu var Tiden da inde til den længe ventede og ønskede Enhedsfront i Arbejderklassen, til samlet Kamp mod Fascismens Farer. Der maatte nu komme et Signal fra Førerne. Naar dette kom, var man beredt til at forlade Skolen og kæmpe for Arbejderklassens Interesser under de røde Faner. Med Undervisningen gik det trægt — mange glemte fuldstændigt at komme til denne. Da Forstanderen kom paa Skolen om Eftermiddagen, blev han ganske bestyrtet over at høre Meddelelsen. »Saa faar Tinz ikke Lov til at eksistere ret længe,« var hans første Ord til Meddelelsen.

Ved Aftensbordet blev vi indkaldt til det første fortrolige Møde paa et af Elevværelserne. Forstanderen havde talt med Folk inden for Partiets Ledelse og førte Ordet. Det var ret sandsynligt, sagde han, at Hitler vilde forsøge en »Staatsstreich«. Eleverne skulde dog forholde sig i Ro de første Par Dage og se, hvad der vilde komme. Ingen Nervøsitet og Uro. Partiet var beredt til at foretage Modforanstaltninger. Hvis det skulde komme til Kamp, vilde man fra Skolens Side stille Eleverne frit for at sætte deres Kræfter ind i denne. Omtalte Situationen med dens Muligheder. Da Skolen laa paa et strategisk vigtigt Punkt, ved Hovedlandevejen mellem München og Berlin (i 1923, da Hitler forsøgte sit »Putsch«, der mislykkedes, havde man i Skolens umiddelbare Nærhed stillet en Del Maskingeværer op), maatte vi betragte Omegnen godt og meddele, hvis der var et eller andet mistænkeligt. Paa Skolen var der ingen Grund til at nære Frygt, idet der vilde blive truffet visse Sikkerhedsforanstaltninger. Hvis den politiske Situation skulde blive yderligere forværret, vilde der komme Forbud mod at forlade Skolen, i modsat Fald kunde vi frit spadserere omkring.

I Studiekredsværelset blev Skodderne sat for Vinduerne, saaledes at man udefra ikke kunde se Lyset i Værelset, og alle Meddelelserne fra Radioen blev i Nattens Løb nedskrevet til Forstanderen. Om Aftenen ankom 30 Rigsbannerfolk til Skolen for at sikre denne mod Overfald.

Samtidig med at Hitler begyndte sin storstilede Agitation (Fakkeltog o. lign.) rundt om i hele Tyskland, begyndte det at regne med Forbud mod kommunistiske og socialdemokratiske Forsamlinger, som beskæftigede sig med Politik imod Hitler-Regeringen. 2 Dage efter det første Møde fandt Forstanderen atter Anledning til at samle Eleverne til Møde, hvor han yderligere understregede de Ting, han havde sagt ved det første Møde. Omtalte Forbudene samt de indre Modsætninger i Regeringen.

Med Undervisningen gik det i den følgende Tid, som det bedst kunde. Mange Timer blev paa Grund af Forstanderens hyppige Rejser til Weimar og Berlin udskudt til andre Dage. De ugentlige Besøg paa Virksomhederne i Gera og Omegn blev ofte af disse i sidste Øjeblik aflyst. Den ugentlige Mødeplan kunde man ikke regne med vilde holde Stik under de daværende Forhold.

Hver Dag bragte Nyt ude fra Riget. Avisforbud, Demonstrationsforbud, Mødeforbud, Organisationsforbud, Udrensningerne i Statsapparatet, Nazisternes Ildspaa-sættelse af Rigsdagen, Nødfordningerne med Knægtelsen af alle de Ting, der knytter sig til en moderne Retsstat, Arrestationerne af Arbejderbevægelsens Førere, Overgrebene paa Parti- og Fagforeningsbygninger, de brune Banders raa og ubeherskede Optræden rundt om i Riget, Sammenstødene, de talrige Mord (i de 2 første Uger i Februar Maaned var Antallet af Dræbte efter politiske Sammenstød 38, i den 3. Uge var Antallet steget til 46!).

Det var umuligt andet end, at dette kom til at indvirke paa Skolens Arbejde. Som en tysk Kammerat sagde: »Det er mig aldeles umuligt at følge med i Undervisningen, mine Tanker er alle andre Steder henne. Maaske er Revolutionen nu udbrudt.« Vi blev da ogsaa ofte samlet til fortrolige Møder, hvor vi hver Gang drøftede den »nye« Situation samt hvilke Konsekvenser den vilde medføre, og hvorledes vi nu skulde forholde os. Hvad vi skulde gøre, saafremt vi blev arresteret eller hvis en Husundersøgelse fandt Sted o. s. v. Lige før Valget blev der givet Instrukser angaaende et evt. Overfald fra Nazisterne paa Skolen. Den nødvendige Disciplin blev indterpet Eleverne ved militærlignende Øvelser, der foregik sent om Aftenen, naar det var blevet mørkt, ligesom der blev foretaget »indbildt« Overfald paa Skolen. Lørdag, Søndag og Mandag maatte ingen forlade Skolen efter Kl. 7 Aften. Forlod vi Skolen før den Tid, skulde det meldes til Elevraadsformanden. Ingen maatte i disse Nætter klæde sig af og gaa i Seng, men skulde være beredt til i Løbet af faa Minutter at være ude af Huset og ovre i en Skov vente paa Signal til at gaa løs, hvis Nazi overfaldt Skolen. Vagtposter blev sat ud om Natten og enhver maatte tage sin Tørn.

Dagene forløb dog for Skolens Vedkommende roligt.

Et Par Dage efter Valget modtog Skolen en Skrivelse fra Regeringen, hvori den forbød os at have Emblemer, kommunistiske Bøger samt Flyveblade, Plakater, Brochurer udgivet af Socialdemokratiet. Hermed var en stor Del af vor Hjælpe-litteratur til Undervisningen taget fra os, thi hvad er »kommunistiske Bøger« i Nazis Øjne? Vi havde dog lige før Valget fandt Sted sendt vore Bøger hjem ellem gemt dem hos Venner i Byen. Nu blev Undervisningen — saa godt som Forholdene tillod det — lagt til Rette paa den Maade, at vi lettere kunde arbejde videre med Stoüet, naar vi kom hjem.

Midt i Ugen kom Forstanderen sent om Aftenen og meddelte os, at tidligt næste Morgen vilde Politiet komme og foranstalte Husundersøgelse. Breve, Medlemskort, Optegnelser af politisk Art blev i en Fart brændt. Emblemer og Vaaben (flere af Kammeraterne havde Revolver) blev skaffet af Vejen. Gemt i en Kasse og gravet ned i Haven. Der kom dog ingen Husundersøgelse næste Dag, men derimod Dekret fra Regeringen om, at det thüringske Flag og Hagekorsflaget i 3 Dage skulde vaje paa alle offentlige Bygninger, altsaa ogsaa paa Højskolen! Som en Slags Protest mod dette arrangeredes der en Tur den første Dag, Flagene var oppe.

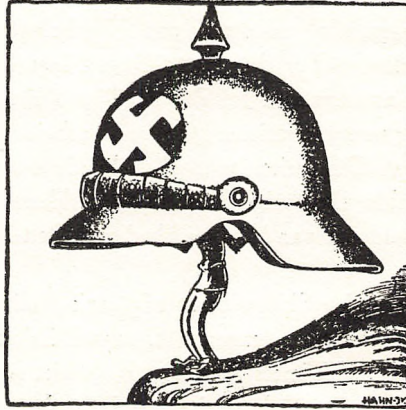
Saa kom Turen til Kammeraterne fra den frivillige Arbejdstjeneste, der paa nær een alle tilhørte Rigsbannerorganisationen, og som arbejdede paa Skolen. En af Kammeraterne havde i en Diskussion sagt »Svinehund« om Hitler, hvilket forarsagede, at han blev anholdt. De øvrige Kammerater erklærede Strejke og vilde ikke arbejde videre, før Anmelderen var blevet afskediget. Dette skete og man genoptog da Arbejdet.

Fredag den 15. Marts blev Skolen besat af Nazis Politi, og der blev foretaget en Husundersøgelse. Alt blev nøje gennemført, saavel indenfor Skolens Mure som udenfor i Haven. Først efter 4 Timers Forløb trak Politiet sig tilbage. Alt, hvad der var blevet beslaglagt, var nogle gamle Aviser, man fandt oppe paa Loftet samt en Del Undervisningsmateriale. Resten af Dagen til langt ud paa Aftenen kunde man i Skolens Nærhed se patruljerende Politi. 10 Kammerater fra den frivillige Arbejdstjeneste blev arresterede, fordi de lo, da Politiet gik forbi dem! Det sidste fortrolige Møde blev afholdt samme Aften, hvor man drøftede Husundersøgelsen og Skolens evt. Lukning. Men det viste sig om Søndagen, da Skolen atter blev besat af Politiet og lukket, at de Planer, der var blevet lagt, ikke var anvendelige, idet Skolens Ledelse ikke fik noget at sige, men havde blot at holde Kæft, Trit og Retning.

Der blev fra Nazis Side givet Ordre til alle Eleverne om i Løbet af 2 Timer at pakke Kufferterne og stille op uden for Porten, hvorefter vi i Procession skulde til Politigaarden. Dette blev dog forandret saaledes, at naar vi havde pakket vore

Sager, skulde vi undersøges og derefter kunde vi forlade Skolen. Undersøgelsen blev foretaget af Nazis Folk med en Officer i Spidsen, og det blev grundigt gjort. Alt Undervisningsmateriale, Dagbøger, Breve og lign. blev beslaglagt. Spagfærdige Indvendinger fra Elevernes Side blev modtaget med en Flom af Skældsord og Trusler om Arrestation. Efter endt Undersøgelse blev hver enkelt af en Nazi-Hjælpebetjent fulgt udenfor Porten, og dermed var Opholdet paa Tinz forbi.

Kl. 4 om Eftermiddagen marcherede en Flok Nazi med Musik i Spidsen op foran Skolen. Efter en Tale blev Hagekorset hejst paa Bygningen. Skolen var dermed taget i »den opvoksende Nations« Tjeneste.

UDVIKLINGSLÆREN OG DENS STILLING I DAG

AF WILLY HELLNER

En af de Tanker, der i de sidste ca. 75 Aar har sat sine dybeste Spor i Menneskers Tankesæt er den, at alle eksisterende Former for Liv — nuværende som tidligere — har udviklet sig fra en encellet Organisme (populært en Amøbe). Denne Omkalfatring i Menneskehedens Mening om Livets Oprindelse gaar tilbage til 1859, da *Charles Darwin* udsendte sin Bog: *Arternes Oprindelse*, der senere er blevet oversat paa Alverdens Sprog, til Dansk af J. P. Jacobsen, Marie Grubbes og Niels Lyhnes Forfatter.

Diskussionen om Skabelse eller Udvikling har siden da staaet paa og er ikke hørt op endnu. Den har stort set været ført som et Opgør mellem Kirken og »Fritænkere« — mellem Religion og Materialisme. Særlig foragede den Konsekvens af Udviklingstanken, at ogsaa Mennesket skulde dele Skæbne med Dyrene og ligesom disse have udviklet sig fra lavere Former. Menneskets nærmeste Slægtning blandt Dyrene maatte være Aberne, og i sit senere Værk: *Menneskets Afstamning* (1871) drog Darwin selv denne selvfølgeligelige Slutning af sin Teori. Ja, netop Spørgsmaalet om Menneskets Afstamning fra Aberne blev det centrale i Diskussionen om Udviklingslæren og gav den det Navn, som vist de fleste forbinder med Darwin: Abeteorien. Endnu for faa Aar siden gav denne Konsekvens af Udviklingslæren Dønninger over hele den civiliserede Verden, der ivrigt kommenterede den saakaldte Abepoces i Dayton i Staten Tennessee mod Lærer Scopes, der i en Undervisningstime havde udtrykt sig saa formasteligt som: »Godt, vi er altsaa Aber«.

Spørgsmaalet om Darwin er altsaa ikke afklaret endnu. I al Almindelighed ved Folk ikke, hvormeget der er om dette med Udviklingen, fordi man har hørt noget om, at der fra forskellig Side er blevet rejst Indvendinger og Kritik imod hans Lære. Det, der først og fremmest har virket vildledende, er, at der ikke tilstrækkeligt skarpt har været skelnet mellem Udviklingslære og Darwinisme.

Det er en ret udbredt Misforstaaelse, at Darwin var den første, der formulerede Udviklingstanken og altsaa skulde være dens Fader. Misforstaaelsen har endog vundet saa megen Hævd, at Udviklingslæren i daglig Tale kaldes Darwinisme. Inden jeg gaar videre, vil det være praktisk at klare denne Misforstaaelse. Udviklingstanken er nemlig ældre end Darwin. At føre den Tanke igennem, at Livet har udviklet sig gradvist fra lavere til højere Former er egentlig to Opgaver, 1) at dokumentere, at der i det hele taget er foregaaet en Udvikling og 2) dernæst at bevise, *hvorledes* denne Udvikling er gaaet for sig. Darwins Arbejde var blot et Svar paa

dette *hvorledes*, idet den første Del af Opgaven var løst, da han skrev sin Bog: Arternes Oprindelse.

De Forudsætninger, han skrev den paa, var skabt i første Halvdel af 1800-Tallet. Nye Omraader trængte sig dengang ind i Naturhistoriens Arbejdsfelt til Afløsning af Linnés opremsende Systematik. Det var f. Eks. *Palæontologien*, Læren om de uddøde Planter og Dyr, hvortil man fik Kendskab gennem de talrige Fund af Forsteninger, man fandt i Jorden. Det var den *sammenlignende Anatomi*, hvis Grundlægger, Franskmanden *Cuvier*, i Aarene 1800—1805 holdt en Række Forelæsninger over den Ensartethed, der er i Bygningen af tilsvarende Organer hos Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Fisk. Læren om *Fosterudviklingen* og dermed en Paavisning af en Ensartethed i Individudviklingen hos de forskellige Dyreklasser. Noget senere føjes dertil et nøjere Kendskab til *Cellerne*, idet Tyskerne *Schleiden* og *Schwann* fremsætter deres Celle teori, der gaar ud paa, at alle levende Væsener er sammensatte af Celler, der oprindelig er ensartede, men som under Individets Udvikling udformes til deres specielle Funktion.

Efterhaanden danner der sig gennem disse nye Videnskabsgrene et nyt Billede af Livet og dets Former, et Billede med flere Enkeltheder og dybere Perspektiv end tidligere Tiders. Hidtil havde man ment, at de utallige og forskellige Plante- og Dyreformer var opstaaet uafhængige af hinanden ved en Skabelsesakt. Det Kendskab til Livet, man gennem Forsteningerne, Anatomien, Fosterudviklingen o. s. v., havde faaet, ledte derimod Tanken hen paa, at der i den Tid, Livet havde bestaaet, var foregaaet en *Udvikling fra lavere til højere Former* under stadig Opstaaen af nye Arter.

Saa langt var man som sagt kommet allerede i Begyndelsen af 1800-Tallet. Det næste — og det, der kom til at staa Gny om — var at klare, *hvorledes* denne Udvikling var foregaaet. Det er her, Darwins Indsats ligger, og det foran omtalte var hans Forudsætninger.

— — —

Det er kendt, at Darwin efter i sin Ungdom paa den engelske Stats Bekostning havde deltaget i en Jordomsejling, gennem Malthus's Bog om Befolkningsspørgsmaalet mente at finde Forklaringen paa Oprindelsen til de mange mere eller mindre forskellige Dyreformer, han havde set under de fremmede Himmelstrøg. Malthus's Hovedsætning er den, at Folkemængden har en Tendens til at vokse i et stærkere Forhold end Fødemidlerne. Som Følge deraf maa der nødvendigvis opstaa Overbefolkning, Fattigdom og Hungersnød. Ved at læse Malthus's Bog slog det Darwin, at hvad der her fremsattes gældende for Menneskene gjaldt for hele den levende Natur.

Ogsaa her var — efter hans Mening — Formeringstilvæksten større end Væksten af de Fødemidler, Naturen satte frem paa sit Bord. Det der maatte bevirke, at der opstod en *Kamp for Tilværelsen* (struggle for life) endog mellem Individder af samme Art. Igennem Kampen for Tilværelsen maatte der i Naturen ske en Udvælgelse af de bedst egnede Individder (natural selection) d. v. s. de, der bedst forstod at tilpasse sig de paa Levestedet herskende Livsvilkaar. At de enkelte Arters Egenskaber varierer i forskellige Retninger er en kendt Iagttagelsessag, og det var altsaa den naturlige Udvælgelse — igennem Kampen for Tilværelsen — af de Individder, hvis Egenskaber varierede i den mest hensigtsmæssige Retning, der betingede de nye Arters Opstaaen. Det er Hovedtrækkene i Darwins Teori, der, idet Vægten lægges paa Udvælgelsen (selection), ogsaa kaldes Selektionslæren.

Før Darwin havde forøvrigt Franskmanden Lamarck fremsat en anden Forklaring paa Udviklingen, en Forklaring, der tillagde de Omgivelser, hvorunder Dyrene levede, en Indflydelse m. H. t. at fremkalde nye Egenskaber hos Dyrene og derved nye Arter. Men mens Lamarck døde ukendt, fik Darwin det store Navn, og det skyldes, at da Darwin fremsatte sin Teori havde de Forudsætninger, den hvilede paa, videnskabelig Medvind. Lamarck havde derimod Vinden imod sig, fordi hans Tids store videnskabelige Autoritet, den omtalte Cuvier, havde fremsat den Lære, at Jordens Udvikling er foregaaet i Spring; det er den saakaldte Katastrofeteori. Lamarcks Lære om Omgivelsernes Indflydelse krævede en langsom og kontinuerlig Udvikling af Jorden og maatte derfor falde for Cuviers Overvægt. Men inden Darwin kom, havde Englænderen *Lyell* erstattet Cuvier som Autoritet, og *Lyell* var Tilhænger af, at Jordskorpens Omformning stadig gaar for sig ved de smaa Kræfters (f. Eks. Vind og Vand) Indflydelse. Naar Darwin blev det store Navn, skyldes det altsaa, at han i det rigtige Øjeblik, ved at give en Forklaring paa Udviklingen, bringer selve Udviklingstanken til Gennembrud. Dette er da ogsaa Forklaringen paa den almindelige Forveksling af Darwinisme og Udviklingslære.

Det er ogsaa værd at nævne, at foruden det Opgør, som Darwins Lære forarsagede mellem Kirken og Fritænkere, ogsaa blev taget til Indtægt i Samfundslivet. Læren om, at i Kampen for Tilværelsen klarer den bedst egnede sig, var som et Forsvar for Frikonkurrencen — Kræfternes frie Spil — og blev udlagt som et naturvidenskabeligt Bevis paa Retten til materiel og aandelig Individualisme. Det har dog aldrig været Darwins Tanke, og i sin senere Bog: *Menneskets Afstamning*, fremhæver han, at Naturen viser Eksempler paa, at Individder af samme Art ofte hjælper hinanden i Livskampen, et Synspunkt, som senere af Russeren *Peter Krapotkin* blev uddybet i hans: *Gensidig Hjælp*.

Hvormeget er der saa i Dag blevet tilbage af Darwins Værk efter 75 Aars Diskussion og Kritik? Var hans Betydning forbigaaende eller varig? Som allerede sagt, har den rejste Kritik i høj Grad forvirret Begreberne, fordi Kritiken af Darwinismen ogsaa i den almindelige Opfattelse har ramt selve Udviklingslæren paa Grund af den forkerte Sprogbrug. De Beviser, som Antagelsen af en Udvikling bygger paa, er der ikke blevet rokket ved, tværtimod er de siden blevet udbygget. At der er foregaaet en Udvikling staar uomtvistelig fast. Derimod er man uenig om, hvorledes den Udvikling har fundet Sted. Hvis der skal tales om »Abeteoriens Bankerot« eller »Darwinismen i Likvidation«, saa gælder det kun, hvis der er Tale om den specielle Udviklingshypotese, som er Darwins, og ikke Udviklingslæren i sin Helhed.

Lad os gøre Darwins Bo op. Omtrent samtidig med, at Darwin udsendte »Arternes Oprindelse«, offentliggjorde en østrigsk Munk, *Gregor Mendel*, nogle Undersøgelser over Egenskabers Arvelighed. Der var blot ingen, der lagde Mærke til dem. Han havde i Klosterhaven i Brünn (i det nuværende Czekoslovakiet) gjort en Række Forsøg med forskellige Bønne- og Ærteplanter og derved fundet, at der gives bestemte Love for Egenskabernes Nedarvning. Det blev Indledningen til Arvelighedsforskningen. Ikke mindst gennem *W. Johansens* Indsats har denne Videnskab fastslaaet — foreløbigt — at *erhvervede Egenskaber ikke kan nedarves*. Men det var Forudsætningen for Darwins Udviklingshypotese, at de i Kampen for Tilværelsen erhvervede Egenskaber gik i Arv for at gøre Arten blivende. Hvis dette ikke holder Stik, ja, saa falder Darwins Lære til Jorden. Det er det, der er udtrykt saaledes, at Mendel har sejret over Darwin. Men lad mig gentage, at det ikke rokker ved selve Udviklingslæren, og i Grunden heller ikke ved Darwins Storhed, idet hans blivende Betydning er den, at han bragte Udviklingstanken til Sejr. Ogsaa Menneskets Afstamning fra Aberne har været underkastet Kritik. Ikke selve Tanken om Familietskab, den har man i Tidens Løb vænnet sig til, men mere Slægtsskabets Karakter. Mens Darwin antog, at Mennesket nedstammede direkte fra Aberne, saa hælder man i Dag til den Anskuelse, at Mennesket og de højerestaende Aber (*Gibbon'er* og *Urangutanger*) begge er Sidegrene paa en fælles Stamme, saaledes at Menneskets og Abernes Slægtsskabsforhold er det samme som Onkelens og Nevøens.

Udviklingslærens nuværende Stilling er kort sagt den, at man ikke kan benægte, at der har fundet en Udvikling Sted, men at man paa den anden Side stadig maa søge efter en tilfredsstillende Forklaring paa, hvorledes den er foregaaet.

Det er da betegnende, at der siden Darwin er blevet fremsat nye Udviklings-teorier, som bedre skulde kunne staa for Arvelighedslærens Kritik. De har blot ikke

vakt saa megen Opmærksomhed som Darwins i sin Tid. En af de bekendteste er Hollænderen *Hugo de Vries's* Lære om Mutationer. (Die Mutationsteorie 1900.) Ved Mutation forstaas en pludselig opstaaet *arvelig* Forandring, og de Vries havde iagttaget, hvorledes der i en Natlysort, der voksede ved Amsterdam, opstod Mutationer. Paa Grundlag heraf opstillede han sin Teori, idet han antog, det var saadanne pludselig opstaaede Ændringer i Arternes Egenskaber, der havde bevirket de mange Arters Opstaaen. Netop at Forandringene var arvelige, kunde forene Mutations-teorien med Arvelighedsforskningens Resultater. Siden har man paavist Mutationer hos mange Organismer, særlig rigeligt hos Bønnearter, Løvemund (Tyskeren Bauer) og Bananfluen (Amerikaneren T. H. Morgan). Det er endog lykkedes eksperimentalt at fremkalde Mutationer. Paa den internationale Arvelighedskongres i Berlin 1927 forelagde den amerikanske Arvelighedsforsker, M. Muller, det Resultat, at han ved at bestraale Bananfluen med Røntgenstråler havde fremkaldt ca. 150 Gange saa mange Mutationer som i normale Kulturer. Om de naturlige Kaar (f. Eks. Kampen for Tilværelsen) er i Stand til at fremkalde saa mange Mutationer hos alle Arter, at det kan forklare Arternes Oprindelse, er derimod et Spørgsmaal. Der er langt fra Enighed om at nøjes med Mutationsteorien som en tilfredsstillende Forklaring paa Udviklingen.

Andre Forskere vil finde Forklaringen i *Bastarderingshypotesen*. Naar to nær beslægtede Arter krydses med hinanden opstaar en Bastard. I mange Tilfælde — og særligt blandt Dyrene — er Bastarderne ufrugtbare. Men der findes Eksempler paa, at der ved Krydsning — og da især hos Planter — er fremkommet nye Former, der er frugtbare og har saa mange fra Forældrene afvigende Egenskaber, at de bliver staaende som nye Arter. Det er den hollandske Botaniker *Lotsy*, der er gaaet i Spidsen for denne Teori. Men hvis Bastarderingshypotesen skal anvendes som Forklaring paa Udviklingen forudsættes det, at alle de Egenskaber, hvorved Udviklingens to Yderpunkter (Amøbe — Menneske) adskiller sig fra hinanden, maa have været til Stede hos Amøben, da de Forandringer, som Krydsninger skaber, kun kan skyldes en ny Kombination af de Egenskaber, der i Forvejen findes hos Forældrene. Det vilde overført paa Mennesket sige, at den Forskel, der er paa Stenaldermennesket og det moderne Menneske, kun er tilsyneladende og skyldes, at det moderne Samfund aktiverer en Række Egenskaber, der ogsaa fandtes hos Stenaldermennesket, men som hans primitive Liv ikke kaldte paa.

Ogsaa andre Hypoteser har været fremsatte, men de har kun samlet faa Tilhængere. Det centrale i Udviklingslærens Stilling i Dag bliver da dette, at man paa den ene Side maa fastslaa, at alle Livets mangfoldige Arter har udviklet sig fra lavere

til højere Former, men paa den anden Side evner man ikke at forklare denne Udviklings Aarsag, saalænge Arvelighedsforskningen hævder, at erhvervede Egenskaber ikke kan nedarves. Hvis denne Konflikt mellem Kendsgerninger og Mangel paa Beviser derfor skal løses, maa det enten engang i Fremtiden bevises, at erhvervede Egenskaber kan nedarves, eller ogsaa maa nye Omraader lægges ind under vor Erkendelse.

UNGDOMMEN OG ARBEJDSLØSHEDEN

AF POUL HANSEN

Den sikkert afstukne Livsbane hører Fortiden til. Man kan ikke længere gaa ud fra, at den arbejdsduelige Ungdom kan skaffe sig Arbejde, selv om Lysten til at udrette noget understøttes af en god Uddannelse og virkelig Dygtighed. Tusinder af unge spørger i denne Tid sig selv og andre: Hvor skal jeg sætte ind for at klare mig selv? I de fleste Tilfælde maa selv de klogeste og mest erfarne trække opgivende paa Skulderen som eneste Svar. Denne uohørte Mangel paa Arbejdsmuligheder kan komme til at virke endnu mere ødelæggende, end Folk i Almindelighed tror. Er Arbejdsløsheden »normal«, f. Eks. omkring 10 pCt., kan man med nogenlunde Sikkerhed gaa ud fra, at disse 10 pCt. i Hovedsagen udgøres af 2 Grupper: 1) Arbejdere, der ønsker at skifte og derfor kun i kort Tid tilhører de arbejdsløses Gruppe. 2) De i særlig Grad daarligt udstyrede, der altid vil have vanskeligt ved at hævde sig paa en Arbejdsplads. Den første Gruppe rummer intet Problem, den anden bør der selvsagt sørges for paa særlig Maade i et velordnet Samfund. Under den nuværende Tilstand er Arbejdet blevet et Lotterispil, hvor den een Gang tabende oftest vedbliver at tabe. Den første af ovennævnte Grupper kendes ikke mere. Har man Arbejde, holder man fast i sikker Forvisning om, at hverken Dygtighed eller Ihærdighed yder nogensomhelst Garanti for ny Beskæftigelse. Den anden Gruppe, de ved Fødslen eller Kaarenes Paavirkning særlig daarligt udstyrede, udgøres ikke længere af en mindre Gruppe, der staar i et nogenlunde permanent talmæssigt Forhold til den øvrige Befolkning. Tværtimod er den nu i stadig og sikker Vækst til stor Fare for Fremtidens Samfundsforhold.

For Tusinder er der i Virkeligheden ved at ske noget *uopretteligt*. Jeg tænker ikke her paa den Radikalisering af Ungdommen, som vi maa se paa som en uundgaaelig Følge af den desperate Situation. Den naar ikke alle og kan ofte betragtes som et af de Stadier, den langvarigt arbejdsløse maa igennem. Langt farligere — ogsaa for Samfundet — er det, at den ledige Ungdom til sidst maa gribes af Haabløshed og Selvopgivelse. Selve den berettigede Fortvivlelse over at være slaaet ud er en *Krise* og ikke en vedvarende Tilstand. Der maa efterhaanden ske en Tilvænnning eller Tilpasning til Forholdene, som de nu engang er. Mange resignerer efter kortere eller længere Tids Forløb, vænner sig til at stive den haabløse Dag af med et stigende Antal Cigaretter, — ofte paa Bekostning af en fornuftig Ernæring. Nogle Aar paa den Maade vil sætte sit uudslettelige Præg paa de fleste.

Vort Samfund har før kendt til svigtende Arbejdsmuligheder, men som Regel kom Arbejdet igang igen efter en kort Periode. De uopretteliges Hær blev derfor kun lille. Men denne Gang stiller Sagen sig langt alvorligere. Mange Unge har allerede lært at se paa Arbejdsløsheden som Reglen og Beskæftigelsen som Undtagelsen.

Tegn til Bedring af Forholdene har vist sig at bedrage Gang paa Gang. I det mindste bør det erkendes klart, at det vil tage Aar endnu, før Arbejdsfordelings- og Afsætningsforholdene kommer i en saadan Orden, at Beskæftigelsen bliver tilfredsstillende blandt Ungdommen.

Disse Bemærkninger kan til en vis Grad gælde for al Ungdom. Den saakaldte borgerlige Ungdom, der jo ogsaa rammes af Arbejdsløsheden, kan sikkert siges at have et stærkt Værn deri, at den først paa et sent Tidspunkt — ofte saa sent som i 28—30 Aars Alderen — faar Lejlighed til at frigøre sig fra Forældrenes Indflydelse og Medansvar. Det gælder den studerende Ungdom saavel som den, der en Dag skal overtage Gaarden eller Forretningen. Den unge Byarbejder har som Regel ingen Arv eller Hjælp i Vente ud over det, at Hjemmet deler med ham, naar han er uden Arbejde. Jo før han kan staa økonomisk alene, jo bedre. Saasart han forlader Skolen — ofte før — faar hans Skærv til Hjemmets Opretholdelse sin Betydning for det almene Velbefindende, og som Ungdomsaarene gaar vokser hans økonomiske Værd indenfor den Kreds, han tilhører. Derved udvikles ganske naturligt en tidlig Selvstændighedsfølelse, der ikke kendes i samme Styrke indenfor andre Samfundsklasser. Den betyder i de fleste Tilfælde en uundgaaelig tidlig Frigørelse fra Forældrenes Indflydelse og Omsorg, og en dertil svarende Udvikling af Lyst og Evne til under normale Forhold at klare sig selv. Den tidlige Modning paa dette ene Omraade begynder vel allerede, naar Skolen forlades og opnaar en foreløbig Afrunding, naar den unge Mand omkring 20-Aars Alderen kan betragtes — ikke mindst af sig selv — som fuldvoksen Arbejder. Der er noget meget værdifuldt i denne tidlige Erkendelse af at have fuldt Ansvar for sig selv. Dog kan den selvfølgelig ogsaa rumme en Fare, fordi Selvstændigheden ikke underbygges af et tilsvarende Fond af Erfaring. Men den er en uundgaaelig Følge af de økonomiske Forhold.

Dersom dette er rigtigt, vil man forstaa, at den nuværende Tilstand rammer meget haardt. Arbejdsløshed betyder Afhængighed og Passivitet paa et Tidspunkt, hvor de unge ellers indstiller sig kraftigt paa det modsatte. Den Selvstændighedsfølelse, der netop er tvunget til Udfoldelse, faar et Slag, der godt kan føre til Invaditet.

Hvor alvorlig den nuværende Tilstand er for Byarbejderungdommen, ses klart af følgende Tal fra Esbjerg, der ingenlunde kan siges at være haardere ramt end andre af Landets Byer og Egne. Tallene stammer fra 9 af de vigtigste, statsanerkendte Arbejdsløshedskassers Afdelinger i Esbjerg. De gælder Medlemmer i Alderen fra ca. 19 til 25 Aar, er indhentet i Januar 1933 og viser Medlemstal og Arbejdsløsheden i nævnte Aldersgruppe.

Arbejds mænd	133,	deraf	97	arbejdsløse,
Tobaksarbejdere	67	—	13	—
Kvindelige Arbejdere	36	—	36	—
Malere	40	—	30	—
Murere	33	—	30	—
Smede og Maskinarb.	130	—	120	—
Snedkere	32	—	27	—
Sø mænd	40	—	40	—
Tømrere	49	—	35	—

I disse 9 Afdelinger fandtes der altsaa 560 Medlemmer under 25 Aar. Deraf var de 428 eller ca. 76 pCt. arbejdsløse.

Denne forfærdende Mangel paa Arbejds muligheder har sin Rod i dybtgaaende Strukturforandringer i den økonomiske Organisation. Samfundet af 1933 er et Samfund undervejs.

Østrigeren Otto Bauer skildrer i sin Bog »Rationalisering« paa fortrinlig Maade de vældige Forskydninger, Samfundet nu er underkastet: Krigens Varemangel tvang Rationaliseringen igang. Efterhaanden var 10 Millioner unge Mænd beskæftiget med at dræbe hverandre, alt mens de forbrugte vældige Ladninger af Ammunition, Fødevarer, Beklædning, Materiel af alle Arter, — og samtidig ødelagde Fjendens Beholdninger. Varenøden blev følelig. De krigsførende Lande manglede Arbejds kraft, og det samme blev Tilfældet i U. S. A., der snart modtog store Ordre fra det forrykte Europa, men nu stod og manglede den sædvanlige store Indvandring paa omkring 1 Million arbejdsdygtige om Aaret. De store Ordre og de vældige Fortjenester, disse kunde bringe, tvang Industrien til at finde Udvej. Det gjaldt om at blive klar over, hvor man kunde erstatte Menneske med Maskine. Stabe af Ingeniører gik igang med et systematisk Eftersyn af Produktionsmaaden indenfor de forskellige Industrier. De opnaaede Resultater, der fuldt ud opfyldte de stillede Krav. Paa en lang Række Omraader lykkedes det at frigøre sig fra den menneske-

lige *Arbejds*kraft, der erstattedes med ny vidunderlig Teknik. Før Krigen maatte de mange Dele i en Automobilmotor tilfiles og tilpasses for hver enkelt Vogns og Dels Vedkommende. Nu naaede man frem til saa fuldkomne Støbemetoder, at det meste af dette Arbejde sparede. Fra 1919 til 1927 steg Industriproduktionen i U. S. A. med omkring en Trediedel, men samtidig dalede de beskæftigede Arbejders Antal fra 9 til 8 Millioner.

Indtil et Par Aar efter Krigen fortsatte man Rationaliseringen, fordi Efterspørgselen efter Varer stadig var stor og Mangelen paa Arbejdskraft følelig. Men derefter begyndte Forholdene at vende. I de krigshærgede Lande kom Produktionen af Fredens Varer igen i Gang, mens man endnu arbejdede paa fuld Kraft i de oversøiske Lande, der før Krigen var Europas Kunder, men som under Vareknapheden havde faaet et selvstændigt Produktionsapparat. Det europæiske Marked begyndte at blive mættet og blev gradvis overfyldt ved Hjælp af de moderne Fremstillingsmetoder. Den økonomiske Nationalisme fik derved sit nye Gennembrud. Alle vil nu sælge, men vægrer sig ved at købe. Rationaliseringen sattes igang paa Grund af Mangel paa Varer og Arbejdskraft. Da dette blev afhjulpet, fortsatte man dermed under modsatte Forhold for ikke at blive slaet ud i den efterhaanden haarde Konkurrence om at faa Lov til at arbejde og levere Varer. Vi er nu naaet dertil, at alle Lande spærrer sig inde og til, at det næsten betragtes som en uvenskabelig Handling, dersom et Land ønsker at levere Livsfornødenheder til et andet.

Det nytter ikke at ønske sig tidligere Tidens langsommere Arbejdsmetoder tilbage for derigennem at skaffe Beskæftigelse. Sund Sans siger os, at vi skal udføre Arbejdet saa billigt som muligt. Dog ser man nu, at en Del af Rationaliseringen har været forhastet, set paa Baggrund af de ustabile Afsætningsforhold, der har været herskende under hele Perioden. En Virksomhed forøger maaske sin øjeblikkelige Konkurrenceevne ved gennemgribende Omlægning og Indførelse af arbejdsbesparende Maskiner og Arbejdsmetoder; men den forøger ogsaa sin Kapitalbyrde, som bliver vanskelig at bære, dersom Afsætningsmulighederne svigter og fuld Produktion ikke længere kan opretholdes. Kapitaludgifterne forbliver de samme, fordi Kreditorerne — som man har faaet i Stedet for den manuelle Arbejdskraft — ikke lader sig fyre paa samme Maade som denne. Set med Samfundets Øjne maa Rationaliseringens Gevinst under alle Omstændigheder være lig intet, dersom Samfundet skal udrede lignende Summer til Understøttelse, som et Selskab har indtjent ved at erstatte Arbejder med Maskine.

Vældige Ladninger af rationelt tilvirkede, demokratisk ensartede og ganske billige Varer er vort moderne Produktionssystemes Alfa og Omega. Hele Systemet er blot

sat igennem uden Hensyn til sine selvfølgelige Forudsætninger: Afsætningsmuligheder eller Købeevne, der svarer til Ydelserne. Der forestaar Verden en Kæmpeanstrengelse, før Overensstemmelse mellem disse to sideordnede Faktorer naas. Til Masseproduktion hører Masseafsætning. Tvivl, Mistænksomhed, Nationalegoisme, gammel Slendrian og Fordom skal ryddes bort, Verdensopinionen skal vendes mod Storsyn og Tillid, og en fornuftig international Plan skal skabes og *efterleves*.

Baade af menneskelige og økonomiske Grunde maa det haabes, at det vil lykkes at skaffe Ungdommen nyttig Beskæftigelse i Mellemtiden. De menneskelige Grunde er indlysende, men det bør ogsaa understreges, at det kan komme til at betyde store økonomiske Byrder for Fremtiden, dersom en hel Generation af arbejdsduelig Ungdom faar Lov til at indstille sig paa permanent Uvirksomhed og Understøttelser. Verdenskrigen har været en vældig Ødelægger af Værdier, den har efterladt sine Tusinder af Invalider. Arbejdsløsheden vil faa sine, hvis man følger den gamle Regel: at lade staa til.

Udenfor Arbejdernes egen Kreds vil man ofte gøre gældende, at de Arbejdere, der rammes haardest af Arbejdsløsheden, hører til de daarligste og mindst energiske, og at Skylden derfor først og fremmest maa søges hos dem selv. En paa Arbejderhøjskolen i Vinter foretaget Undersøgelse synes imidlertid langt fra at bekræfte denne Antagelse. Ganske vist omfatter denne Undersøgelse kun faa Mennesker; men dens Resultat stemmer godt med tidligere Aars Iagttagelser og maa i Mangel af en mere omfattende Undersøgelse kunne tages som et Fingerpeg.

Af 100 Elever havde kun 40 været ude paa Arbejdsmarkedet i de tre Aar, Undersøgelsen gælder. De fleste af de øvrige havde først faaet udlært efter 1. Januar 1930. Disse 40 havde i 1930 en gennemsnitlig Arbejdsløshed paa $2\frac{1}{2}$ Maaned, i 1931 paa 4 Maaneder og i 1932 paa $8\frac{1}{2}$ Maaned, — deraf tilbringes November og December paa Højskolen. 9, der overhovedet ikke havde haft Beskæftigelse i 1932, havde i de to foregaaende Aar tilsammen en gennemsnitlig Arbejdsløshed paa godt 6 Maaneder. De 9 heldigste af de 40, der kun havde været arbejdsløse i 6 Maaneder eller derunder i 1932, havde i de foregaaende 2 Aar tilsammen kun en Arbejdsløshed paa gennemsnitlig 2 Maaneder. Men man kan ikke deraf slutte, at de sidste havde opnaaet større Beskæftigelse, fordi de stod over de andre i Dygtighed og Energi. Saa man paa de to Grupperes Evner og Flid som Skoleelever i praktiske Fag som Dansk, Regning og Fagtegnning, var der ingen Forskel at spore. De fordelte sig begge jævnt over de forskellige Hold, hvori Eleverne deles efter Dygtighed. Man faar derimod styrket en Formodning om, at Bordet fanger i uhyggelig Grad, naar Talen er om Arbejdsløshed blandt Ungdommen. Er en ung

Arbejder først for Alvor ude — har mistet Forbindelsen med sin Arbejdsplads, er blevet erstattet med andre paa Grund af Bortrejse for at søge Arbejde andre Steder etc. — kommer han ikke let ind igen. Pladser, der bliver ledige, gives, ganske naturligt, først til ældre veltjente Folk, der sikkert ogsaa i første Række har nydt godt af Forsommerens store Nedgang i Arbejdsløshedstallet.

Det er derfor store Skarer af dygtig og energisk Ungdom, der rammes af den langvarige Arbejdsløshed. Netop fordi Problemet omfatter en saadan Ungdom, har det en psykologisk Side, som sikkert ikke altid har været overvejet under Udarbejdelsen af alle de velmente og meget fantastiske Planer, som har været fremme i den senere Tid. Ungdom, der er noget værd, bryder sig ikke om at blive udsat for en alt for tydelig Redningsaktion. Man vil tørlægge store Fladvandsarealer, opdyrke Hede o. s. v.

Saadanne Planer har den bedste Udsigt til at medføre dundrende økonomisk Fiasko i en Tid, hvor Produktionen paa de alt forhaandenværende Arealer maa tvinges til Begrænsning. Det er ikke mange Aar siden, man med megen Entusiasme begyndte at bygge Kraftstationer til Udnyttelse af Vandkraften her i Landet. De fleste af disse Værker arbejder nu for dyrt. Blev de omtalte Planer paabegyndt, vilde man snart blive klar over deres Haabløshed, og denne rigtige Erkendelse vilde inden længe ødelægge Arbejdsstemningen og Ansvarer for Arbejdets Udførelse blandt den Ungdom, man har ønsket at redde. Den vilde ikke kunne undgaa at faa den Tanke, at det hele ikke skulde tages for højtideligt. Den arbejdsløse Ungdom vil have Arbejde, men ikke for en hvilkensomhelst Pris. Arbejde, der kun har deres Redning til Formaal, er psykologisk set ikke bedre end Understøttelse. Selve Arbejdsprocessen kan ikke afholde Mennesker fra at tænke, men det at have fornuftigt, i sig selv velbegrundet Arbejde, kan udelukke den nedbrydende Forestilling om at gaa rundt og lade sig redde under Arbejdets Udførelse. De famøse Jordhuller fra Februar-Revolutionen bør ikke graves om igen af vor Tids Ungdom.

Der synes da kun at være faa Muligheder tilbage; men ved samlet Udnyttelse kan de sikkert føre til Problemets Løsning:

1) Der er indtraadt permanent Arbejdsknaphed. I det lange Løb maa denne mødes af en tilsvarende Arbejdstidsforkortelse, der maa betragtes som en uomgængelig Følge af den arbejdsbesparende Rationalisering. Det er et idiotisk og økonomisk Samfund, der lader Tekniken skyde Arbejdere ud i Erhvervsløshed i Tusindtal uden at gøre et planmæssigt Forsøg paa at fordele de tiloversblevne Arbejdsmuligheder ligeligt.

2) Det danske Samfund har gode Traditioner i Retning af Kvalitetsarbejde. En Videreudvikling paa dette Punkt er sikkert ikke alene naturlig, men ogsaa nødvendig. Men den kræver baade saglig Dygtighed og Kultur hos de kommende Aars Arbejdere. Derfor er de Penge, der ofres paa Uddannelse og Oplysning, givet godt ud. Man burde derfor gøre et grundigt og planmæssigt Arbejde for at lære Ungdommen Betydningen af at søge vore Skoler og Undervisningsanstalter, — helst i saa stort Tal, at Rammerne sprængtes og nye maatte indrettes. Skolearbejdet bør være frivilligt, men Presse, Radio o. s. v. vilde gennem en ihærdig Kampagne kunne vække mange Tusinder af unge til virkelig Erkendelse af Oplysningsarbejdets Værdi. Skete det, vilde meget af det tabte kunne indvindes igen baade for den ledige Ungdom og for Samfundets Økonomi.

Forøvrigt har det omfattende Arbejde, der gøres af Ungdommen selv, f. Eks. indenfor D. s. U. sin store Betydning netop i disse Aar, fordi det giver de unge en positiv Indstilling til Livet. Den Del af Ungdommen, der først for Alvor brænder for en Sag, gaar ikke saa let tilgrunde i Haabløshed.

3) Endelig rummer den lige vedtagne Lov om Tilskud i Anledning af Ungdomsarbejdsløsheden mange Muligheder for baade nyttig, inspirerende og derfor ogsaa psykologisk set forsvarlig Beskæftigelse. Loven giver Foreninger af forskellig Art Adgang til at beskæftige de arbejdsløse ved Undervisning, Sport og et passende Antal Timer af legemligt Arbejde. Kommune og Stat yder et *afgrænset* Tilskud, saaledes at »Ansvar for Foranstaltningernes rette Gennemførelse og en vis Del af den økonomiske Risiko findes paa eet Sted«, d. v. s. hos de »Foreninger og andre egnede Organer«, der i hvert enkelt Tilfælde tager Opgaven op.

Danmark har et meget udbredt Foreningsliv; men særlig Ungdomsforeninger af alle Arter kæmper med fortvivlede Lokaleforhold. Det vilde være et omfattende, men ogsaa i udpræget Grad nyttigt og inspirerende Arbejde for den ledige Ungdom at faa denne store Fejl rettet ved Gennemførelse af grundige Reparationer, Tilbygninger, Om- eller Nybygninger. I »Bemærkninger til Lovforslaget« oplyses, at 15—18,000 i gennemsnitlig tre Maaneder kan nyde godt af Loven.

Her kan de unge komme til at hjælpe sig selv. Arbejderklassen bør samle sig om en grundig Udnyttelse af Loven. De færdige Resultater vil kunne staa som smukke Monumenter for en Ungdom, der ikke tabte Modet i en mødløs Tid, men tværtimod tog fat for selv at løse sine Problemer.

B. TRAVEN

AF JUL. BOMHOLT

I.

I 1926 udsendte den tyske Bogkreds Büchergilde Gutenberg den første Roman af B. Traven, og derefter fulgte Bog efter Bog i hurtig Rækkefølge. Den niende Bog udkom i 1931.

Hvem er denne Traven?

Ingen véd det. Ingen véd, hvor gammel han er eller hvorledes han ser ud. Man véd ikke med afgjort Sikkerhed, om han er født i Europa eller i Amerika, om han er Tysker eller Amerikaner. Det eneste, man tilforladeligt véd, er, at han opholder sig i Meksiko, og af hans Bøgers Indhold kan det skønnes, at han har arbejdet som Sømand, Guldgraver, Bomuldsplukker og Kvægdriver, at han har været Huslærer paa afsides Gaarde og at han som Opdagelsesrejsende har gennemkrydset det mest utilgængelige Meksiko.

Den norske Forfatter *Edvard Welle-Strand*, der er kendt for sine Skildringer fra Ishavs-Regionerne, mener, at han har mødt Traven paa en Sørejse oppe under Spitzbergen, og han fortæller yderst inciterende derom (*Kulturwille* 1926, Nr. 6). En nordlys-glitrende Polarnat har han talt med den ellers indesluttede og faamælte Traven, »den staalhaarde Drømmer«, og han har modtaget et uforglemmeligt Indtryk af en Mand, for hvem Alvor og Humor gik i eet, og som prægede sine Ord med en egen erfaringsfortættet Filosofi.

Digtning eller Sandhed? Welle-Strand tilføjer, at han mange Aar efter læste »Dødsskibet« og genkendte Polar-Vagabondens Ord og Aand. Gennem Forlaget skrev han til Traven og fik efter flere Maaneders Forløb et Brev, der bekræftede Formodningen.

»Jeg kan ikke offentliggøre Brevet, men jeg véd, at »Dødsskibet«s Forfatter var Ishavsfareren fra dengang. Om B. Traven er hans virkelige Navn eller ej kan jo være ligegyldigt.«

Da Travens Forlægger i sin Tid anmodede om at faa et Fotografi, fik han i Stedet nogle Hundrede Billeder, der forestillede Landsbyer, Bjergværker og Fabrikker med Masser af Mennesker og maatte iøvrigt nøjes med den Oplysning, at Forfatteren fandtes paa et af Billederne.

Hvorfor denne Mystik om Navn og Person?

Svaret er saare interessant:

»Jeg føler mig som Arbejder, navnløs og uden Berømmelse som enhver Arbejder, der bidrager *sit* til, at Menneskeheden kan bringes et Skridt videre fremad. Jeg føler mig som et af de Sandkorn, hvoraf Jorden bestaar. Mine Arbejder har Betydning, min Person er uden Betydning, ja saa betydningsløs er den som den Skomager, der følgende Pligtens Bud producerer gode og passende Sko for Mennesker. Typografen, der sætter min Bog, er nøjagtig saa betydningsfuld for Kulturen som jeg, og derfor skulde man ikke interessere sig mere for min Person, min Privatperson, end for Typografens Person.....

Jeg bestræber mig for at frigøre Menneskene og især Arbejderne for Autoritetstro. Arbejderne skal ikke hylde Autoriteter af nogen Art, hverken Konger eller Generaler eller Præsidenter eller Kunstnere eller Oceanflyvere. Ethvert Menneske har den Pligt: at *tjene* Menneskeheden med alle sine Evner og Kræfter.«

I »Foraarets Land« findes følgende Sætninger: »Jeg kan ikke mere end ethvert andet Menneske, jeg kan kun *noget andet*. Jeg kan skrive en Bog, maaske, men jeg kan ikke male et godt Billede. Den, der kan male et godt Billede, kan sjældent skrive en god Bog. Og den, der kan skrive en Opera, vilde rimeligvis være haabløst stillet, hvis han skulde tjene en Portion Middagsmad som Murer eller Typograf.«

Traven ønsker som navnløs at holde sig fri af al Person-Jagt. Han er Kollektivist. Skarpest har han udtalt sin Mening allerede i 1926, da den første Bog udkom:

»Naar man skriver en sand Historie, kan man ikke filosofere længe over Kunstformen. Man fortæller simpelthen, og man fortæller ud fra det, man har set og oplevet. Et andet Menneske vilde fortælle den samme Historie helt anderledes. Han vilde næppe bemærke de Begivenheder, som jeg fremhæver og understreger, ja, maaske helt udelade dem, medens han vilde gengive Samtaler, som jeg overhører, fordi jeg anser dem for betydningsløse.

I denne sidste Sætning indeholdes alt, hvad jeg har at sige om mig selv. Den, der ansøger om en Stilling som Natvægter eller Lygtetænder, maa skrive et Levnedsløb og aflevere det inden for en nærmere fastsat Frist. Af en Arbejder, der skaber aandelige Værdier, burde man aldrig kræve et Levnedsløb. Det er uhøfligt. Man forfører ham til Løgn. Især da, hvis han af en eller anden Grund tror, at hans sande Levnedsløb vil være en Skuffelse for Mennesker. Her sigter jeg ganske vist ikke til mig selv. Mit Lednedsløb vilde ikke skuffe. Men mit Levnedsløb er mit private Anliggende, som jeg agter at beholde for mig selv. Ikke af Egoisme. Snarere ud fra det Ønske: At være min egen Dommer i min egen Sag.

Jeg skal gerne sige det ganske tydeligt. Et skabende Menneskes Biografi er i Bund og Grund betydningsløs. Hvis Mennesket ikke kendes i sine Værker, saa er enten Mennesket værdiløst eller Værkerne værdiløse. Derfor burde det skabende Menneske ikke have anden Biografi end Værkerne. I Værkerne udsætter han sin Personlighed og sit Liv for Kritik.«

Dette klare Standpunkt har naturligvis ikke kunnet forhindre, at visse Kritikere og Journalister har søgt at komme hans Privatliv paa Sporet; og da Traven er en

Mand med Humor, har han ladet hver Forespørger faa en ny Løgn at rende med. En Kritiker af tredje Rang, Dr. Charlot Strasser, meddeler saaledes i sin Bog *Arbejderdigtning* (Zürich 1930), at han har modtaget et langt Brev fra Traven, hvori det hedder:

»Traven er ikke Tysker, ikke født i Tyskland og ikke engang af tysk Afstamning Traven er Amerikaner, født i U. S. A. Hans Modersmaal er Engelsk. Omend han skriver meget paa Tysk, saa skriver han dog Halvdelen — om ikke mere — paa Engelsk.«

Forfatteren Erich Knauf, der som Leder af Büchergilde Gutenberg har ført Forlags-Korrespondancen med Traven, har personligt meddelt mig, at han betragter det som givet, at Traven er Tysker. Sprog og Ordvalg lyder paa, at han er Syd-tysker, nærmere betegnet fra Egnen omkring München.

Da Traven hurtigt blev en berømt Skribent, var der visse nationale Kredse, som med Stolthed betonedede, at »den nye Jack London« var *Tysker*; og herimod opponerede Traven voldsomt:

»Jeg er, ligesom Menneskenes Flertal, lige saa uskyldig i min Nationalitet som i min Fødselsdato, Mine sande Landsmænd, altsaa de Landsmænd, som jeg ikke tilfældigt tilhører i Kraft af Fødestedet, men som jeg bevidst tilslutter mig i Kraft af min Verdensanskuelse, de bor ikke indenfor en enkelt Nations Grænser, hvor langt end disse Grænser gaar.« (Die Büchergilde 1928.)

Naar man samtidigt véd, hvor højt Traven sætter det primitive, proletariske Meksiko, forstaar man bedre, at han bestemt vægrer sig mod at blive taget til Indtægt for tysk Nationalisme og at han gladeligt viser de nysgerrige i en forkert Retning.

Hans Uvilje mod at give biografiske Oplysninger kan antage en paafaldende Karakter, hvis man kan stole paa en Oplysning i den tyske Bogkreds' Medlemsblad for 1931. I 1929 skal Traven have solgt sin Forlagsret for Amerika-England til en af de største amerikanske Forlæggere, men paa den udtrykkelige Betingelse, at Reklamen for hans Bøger i Annoncer og lign. skulde begrænses til det mindst mulige. Han forlangte, at der ikke i Annoncerne maatte staa noget om hans europæiske Salgs-Succes, ja, han gik saa vidt, at han krævede, at hans Navn end ikke maatte indrykkes i Annoncerne om »Døbsskibet«. Hans Bøger skulde tale for sig selv.

Til sidst blev det Forlæggeren for broget, og Historien endte med, at Traven for en betydelig Sum købte sine Forlagsrettigheder tilbage. Hans Bøger udkommer ikke foreløbigt paa Engelsk.

Naar slige Meddelelser naar ud til Publikum, opstaar der Rygter om, at Traven har et uafgjort Mellemværende med Politiet. Og der er Folk, der synes, at Hemmelighedskræmmeriet gaar for vidt. Der yntes om smart tilrettelagt Forlagsreklame o. s. v.

Den tyske Arbejderforfatter Adam Scharrer har i et Tidsskrift for proletariske Forfattere (Die Links-Kurve, Marts 1932) rettet et Angreb paa Traven ud fra det Synspunkt, at en Arbejderskribent, der har kæmpet sig fri af borgerlig Individualisme, ikke behøver Skærmbret over for Proletariatet. Der er ingen Grund til at tage det saa højtideligt, om en Arbejders Tilværelse udsættes for »Offentlighedens Lys«, thi hans egne Kammerater vil ikke mistyde og ikke misforstaa.

Heroverfor vil Traven betone, at den i Amerika levende Forfatter, der bliver »Stof« for Journalister, ikke faar een rolig Time mere, men maa begive sig ud paa en Jordomsejling for overhovedet at faa Lov til at arbejde og at leve som et almindeligt Menneske.

II.

En nærmere Undersøgelse af de ni Bøger, som Traven har udgivet, vil vise, at de genspejler en mægtig Udvikling fra Individualisme til Kollektivism, en Udvikling af ganske ejendommelig Karakter. Den første Fase i Forfatterskabet — Vagabond-Romanerne — er præget af proletarisk Individualisme og minder i Grundsynet meget om Maxim Gorkis første Noveller om »de barfodede« ved Volga.

Voldsomt virkende træder dette Grundsyn frem i *Dødsskibet* (Das Totenschiff 1926, udkommet paa Dansk i Bogkredsen), en Bog, der nu er oversat til de fleste europæiske Sprog. Allerede paa Bogens første Side rejses en Protest mod de gammeldags, romantiske Sømands-Skildringer:

»Romantiken har kun eksisteret i deres Fantasi, som skrev Historier fra Søen. De løgnagtige Sømandsskrøner har lokket mangan rask Dreng ud i et Liv og i Omgivelser, hvor han legemligt og sjæleligt maatte gaa til Grunde. Det er muligt, at der engang har eksisteret en Romantik for Kaptajner og Styrmand, men aldrig for Besætningen. Mandskabets Romantik har altid været: Umenneskeligt haardt Arbejde og dyrisk Behandling. Man kender Kaptajner fra Operaer, Romaner og Ballader. Højsangen om de Helte, som gjorde Arbejdet, er aldrig blevet sunget.«

Og saa løftes Forhængen for Kulleperens og den fattige Dæksarbejders Tilværelse. Romanens Beretning er lagt i Munden paa en amerikansk Sømand, en Havets Vagabond, der i Antwerpen har mistet Skib og Papirer. Han har hverken Pas eller Søfartsbog og søger forgæves at overbevise den amerikanske Konsul om, at han er amerikansk Borger. Uden Papirer er han en navnløs Proletar, en fædrelandsløs, der forfølges af Politi og Myndigheder. Det belgiske Politi sørger for at faa ham smuglet over den hollandske Grænse, og det hollandske Politi sender ham retur, i Nattens Mulm og Mørke.

Skildringen udvides til en grandios Satire over Efterkrigstidens Europa. Efter Krigen er Landegrænserne blevet Afspærringer under dobbelt Bevogtning, og Bureaumatiet breder sig. Overalt Reglementer og Love og Anordninger og Politiknipler, saa at Mennesket selv er ved at være fredløst.

Sømanden jages fra Land til Land, bestandig i Konflikt med Myndighederne. I Frankrig udgiver han sig for Tysker, med det ejendommelige Resultat, at den jævne Landbefolkning sætter overordentlig Pris paa ham, medens Officererne til Gengæld truer med at skyde ham.

Først i Spanien finder han et Solskinsland, der er ligeglad med Navn og Stand og Papirer (og her møder man for første Gang den meksikanske Travens Kærlighed til spansk Folkekarakter). Spanierne er hjælpsomme. Hvis Sømanden skal paa W. C., kommer der straks en springende efter ham med blødt Papir! Det gaar ham glimrende, saa længe han ikke bestiller noget, men da han en skønne Dag giver efter for sin proletariske Pligtfølelse og modtager et Job, begynder Tragedien. Han kommer om Bord paa Plimsolleren *Yorikke*, et Smuglerskib med navnløse Proletarer. Over Dødssejlerens Mandskabslukaf staar Ordene:

Den, som gaar ind her,
hans Navn og Liv er svundet
som Skum paa Havet.

Paa Yorikke er der frygtelige Forhold. Medens den hidtidige Rutschetur fra Antwerpen til Spanien har gjort Indtryk af at være konstrueret Satire, træder nu selve den blodige Oplevelse frem i Stoffet. Traven selv meddeler et Sted, uden Tvivl sandfærdigt, at Stoffet ikke er opdigtet.

Fortælleren maa slide med det groveste Arbejde. Som Kulleper maa han arbejde foran det smalle Fyrrum i Bunden af Skibet, i en Kvalme af Varme og Kulstøv, Olietank, tyk Petroleumsos og Damp. Lejderen ned i Dybet er uden Gelænder, bestraalet af en skoldende hed Dampstraale fra et revnet Rør. Ilden buldrer og brager i de ni Fyr. Naar en Rist — 50 kg! — falder ud, med en Lava af Flamme over sig, maa Fyrbøderen kæmpe som en Satan for at faa den paa Plads igen, og naar Slaggerne rages ud og overhældes med Vand, fyldes Rummet med hvislende Damp.

Kulleperen skal hælde Askespandenes Indhold ud over Rælingen, hente Mad til de andre Slaver og altid være til Haande. Arbejde, Arbejde, Arbejde! Han sover, æder og *arbejder*.

Til en Begyndelse er han kritisk indstillet overfor det infernalske Svineri om Bord: det overbefolkede Lukaf, Køjernes Pjalter og sønderrevne Sække, de snav-

sede Spisegrejer, de svedstinkende Arbejdere, der aldrig faar Soden vasket af Ansigtet men efterhaanden glider han ind i Miljøet. Han faar ikke Tid til at tænke paa Oprør. Da hans Tøj er slidt til Laser og hans Hænder er forbrændte og kulgarvede, er han ligeglad med de ydre Omstændigheder.

Den menneskelige Træl kan tilpasse sig efter de forfærdeligste Forhold uden at Livsviljen dræbes. »Saa dybt kan intet Menneske synke, at han ikke kan synke endnu dybere, saa tung en Lod kan intet Menneske bære, at en endnu tungere Byrde ikke kan lægges paa hans Ryg«. Et Menneske kan tvinges til Glemsel og Forgrovelse af alle Livsformer, — og dog kæmper det videre. Midt i Tragedien bider Kullempere Tænderne sammen og stønner sit: »Ud i Skidtet og svøm igennem det!«

Selv om Verden til Slut kun er flammende Fyrsteder og Sved og Stank, har Kullempere dog Raad til en i Eder indsmurt Vits. Selv under et Bjerg af Byrder vedbliver Selvopholdelsesdriften at rase med et rygende: *trods alt*. Proletaren er uovervindelig.

Proletaren paa Yorikke følger blindt sin Skæbne, indtil han til Slut er afblanket for enhver Antydning af borgerlig Moral og kristelig Hensyntagen. Ad Helvede til med den borgerlige Æresfølelse! Hvis den overordnede kommer for nær, kan han risikere at faa en Jernstang i Hovedet.....

Traven fører ikke sin Skildring ud i den sociale Eksplosion. Han har andre Hensigter. Han lader Sømanden komme om Bord paa en anden Skude, og denne anden Skude gaar til Bunds, fordi Rederiet er interesseret i at faa Habs paa Forsikringssummen.

Da Skuden er forsvundet i Havet, bliver Sømanden hængende paa et Stykke af Rorhuset. Han klamrer sig fast til den sidste Vragstump, ene Mand mellem Hav og Himmel, og kæmper for Livet, mens Feberfantasierne koger i hans Hjerne. Han fabler om Arbejdet paa Yorikke. I Tankerne tumler han med Fyrdøre og Aske-spande og

Teen var ikke daarlig..... Teen var god nok ogsaa uden Sukker og Mælk. Og Drikkevandet stank ikke.....

Paa Grænsen af Tilværelsen er selv Dødsskibets Brutalitet overvunden. Den elendige Æde, som ikke engang Rotterne vilde røre ved, staar nu for Tanken som et Gudemaaltid.

Dette er Romanen om Proletaren, der uovervindeligt gennemkæmper alle Vanskeligheder og udholder alle Trængsler, indtil Døden kvæler den sidste Gnist af Vilje.

Naar Romanen virker som en Tyfon, skyldes det ikke mindst den Fortælleform, der er Sømandens. Snart filosofisk og snart forsøret fabulerer han om sit Livs

Sejladser. Det morer ham at stille Ordene paa Højkant og at foretage drastiske Sammenligninger, at overdrive og karikere. Der er en egen forrykt Humor i den Maade, hvorpaa han gengiver en Tragedie, en egen uforbløffet Ironi. Men selv naar han smører tykkest paa, tegner Virkeligheden sig bag Ordene i enkle og klare Linjer. Som Arbejder holder han sin Filosofi i nær Tilknytning til de fundamentale Kendsgerninger og de afgørende økonomiske Aarsager, og saaledes bliver der en logisk Kraft i Udmalingen af hver enkelt Situation. Her som altid afhænger Kunsten af den dynamiske Styrke, hvormed et Stykke Virkelighed er oplevet.....

Kollektivist er han ikke, den gode Fortæller. Han er Eneren, der kæmper paa Bunden af Tilværelsen. Han gennemhaaner Stat og Embedsmandsstyre og Valgret og alt det, der halvvejs uforstaaeligt eksisterer »oventil«. Væk med Institutioner og Autoriteter! »Den ene, den enkelte er Universets Grundvold. For Universet er bygget op af Individer, ikke af Horder. Det bestaar gennem Individernes Vekselvirkning. Og det bryder sammen, hvis det enkelte Individis frie Bevægelighed bliver indskrænket.« Han er Modstander af de europæiske afgrænsede Fagforeninger og deres Arbejdsløshedskasser. Og han er en kritisk Iagttager af Arbejderne selv.

Der er ingen skarpttegnede Figurer ved Siden af Hovedpersonen, men Meningen er ikke til at tage fejl af: »Arbejderen er den, som er mest djævelsk mod Arbejderen. Og Arbejderen af Ens egen Nation er den værste Satan af dem alle sammen..... Ingen forstaa saa godt at opstille den allerfineste Rangsforskel som Arbejderen.« I Skibet findes et helt Rangssystem med Lemperen nederst. »Vi var femte Stand, som endnu ikke var kommet saa vidt, at vi kunde sidde sammen med fjerde Stand og æde af samme Krybbe.«

Den økonomiske Kamp mellem Individerne har Traven anskueliggjort i sin næste Vagabond-Roman: *Sierre Nevadas Skat* (1927).

Romanens yderst bevægede Handling udspilles i Meksiko. Sømanden er her afløst af Omstrejferen Dobbs, en frimodig Chancejæger, der følger Øjeblikkets Krav og Indskydelser uden at tænke paa Død og Samvittighed. Ret tilfældigt ramler han sammen med en anden Landstryger, Curtin, og de arbejder en Tid paa Oliefelterne, de bygger Bjælketaarn over en Oliekilde, et interessant skildret Arbejde. Mange Pesos giver det ikke, og de beslutter sig til at søge den store Chance som Guldgravere. De allierer sig med den gamle Guldgraver Howard — og saa kan Romanen begynde.

Hvad vil der ske, naar tre Mænd graver Guld i afsides Egne, uden for Lov og Politi, og naar hver af disse tre er frigjort fra alle sociale Hensyn, ubundet af et omgivende Miljø? Hvorledes reagerer de overfor *Guldet*, naar de hver for sig kun følger primitive Instinkter?

Det er et psykologisk Problem med ret enkle Linjer, og Traven gennemfører sin Analyse med skarp Konsekvens. Saa længe de tre Mænd er afhængige af et fælles Arbejde, holder de troligt sammen, selv under yderst trange Vilkaar. Og Guldgraverarbejde er uden Antydning af Romantik og Poesi, de har det værre end »en lithauisk Fabriksarbejder i Detroit«. De driller hinanden, fordi de efterhaanden lærer hinanden for godt at kende; men de holder sammen, og da Arbejdet er endt, føler de virkelig, at et Kammeratskab forbinder dem.

Da de overfalder af en Samling Banditter, viser Kammeratskabet sig at være en Værdi. Fælles Arbejde, fælles Modstand og fælles Fjender giver Sammenhold. Men da de tre derefter skal fragte Guldet til en By, hvor de kan bringe det i Sikkerhed, vaagner Ønsket om den størst mulige Chance. Det stærkeste Individ tager sin Chance uden Hensyn til de andres Lidelser. »Æd andre eller du bliver selv ædt. Der gives ingen anden Lov«.

De bliver indbyrdes kæmpende Atomer. Anarkiet sejrer. Revolverne knalder. Dobbs forsøger at myrde Curtin og bliver selv dræbt. Og midt i Anarkiet af alles Kamp imod alle gaar *Skatten tabt*.

Der fældes ingen moralsk Dom. Kendsgemingerne konstateres med et Smil:

»Alle Mennesker er i Bund og Grund ens, naar Guldet spiller med. Alle er lige gemene. Hvor de løber en Risiko for at ryge i Spjældet, er de kun forsigtigere, lyver og hykler mere. Men herude behøver de ikke at hykle, her er Spillet altid gennemskueligt og enkelt. Derinde i Byerne findes der tusinde Slags Hindringer og Modstand. Her findes der kun een Modstand, den andens Liv.«

Og Spillet afgøres af enkle, psykologiske Faktorer.

Er Traven da en Individualist, der totalt fornægter Samspillets Kunst? Langt fra. I *Bomuldspulkehøerne* (1927) har han fortalt om den syndikalistiske Vandrearbejder, den saakaldte »Wobbly«, for hvem Klassekampen er en Realitet.

Romanen er i Jeg-Form ligesom »Dødsskibet«. Wobbly'en fortæller selv sin Skæbne, og han gør det med et usentimentalt, barokt Humør. I Grundsynet adskiller han sig ikke fra Travens andre Proletarer:

»Alt er Blod, alt er Kamp..... Morder her og Morder der! Overalt det samme. Alt er Jungle. Junglen er overalt. Dræb eller du bliver dræbt! Fluen af Edderkoppen, Edderkoppen af Fuglen, Fuglen af Slangen, Slangen af Coyoten, Coyoten af Tarantellen, Tarantellen af Fuglen, Fuglen af — — —. Saadan gaar det stadigt i Ring. Indtil der kommer en Verdenskatastrofe eller en Revolution, saa Kredsløbet begynder forfra igen, bare den modsatte Vej.«

Enhver er sig selv nærmest! — det gælder ogsaa for den hvide Proletar, der tilhører sjette Stand og arbejder sammen med farvede Proletarer, Halvblodsfolk og Negere. Men samtidig er Wobbly'en klar over, at kun som Klasse kan Proletariatet sejre. Krig er Krig, og Proletariatet maa udkæmpe *sin* Krig mod Udbytterne. Hensynsløst og uden Pardon. Fagbevægelse skal der til, men den skal fungere eksplosivt. Revolutionært. Intet Fagforeningsbureaukrati, men Massernes Rejsning!

Det er med andre Ord den amerikanske Fagforenings-Syndikalisme, der har Præg af Sydeuropa og de specielle amerikanske Forhold: Afhængigheden af de mange Racer og Nationer og den relativt ringe Organisationsprocent.

Wobbly'en fortæller med pragtfuld Anskuelighed om Livet paa en Bomuldsplantage, hvor han arbejder sammen med en Kineser, et Par Negere, en Indianer og en spansk Meksikaner. Hver Person er lyslevende karakteriseret, og det paavises morsomt, hvorledes hver søger at udnytte sin Chance samtidig med, at de varetager deres fælles Klasseinteresser. Da de synes, at Betalingen er for ringe, laver de Strejke — og gennemfører den. Men det forhindrer ikke, at den lille, sorte Abraham sælger stjaalne Æg til sine Kammerater for ublu Priser!

Senere bliver Wobbly'en Bageriarbejder i en større By, og her er han med til at puste Liv i en Strejke, som »Restaurationsarbejdernes Fagforening« arrangerer. Strejken gennemføres med korporlige Magtmidler, og det noteres med Stolthed, at Landets Arbejderregering holder sig neutral i Arbejdsstridigheder, og at Politiet ikke under nogen Form beskytter Skruebrækkere. Hvis en Mand faar en Knippel i Skallen, maa det være hans egen Sag. Han kan holde sig uden for Farezonen! Under disse Forhold kan Fagforeningssekretæren diktere Fredsslutningens Betingelser, og de er af en saadan Art, at en vesteuropæisk Arbejder har Grund til at undre sig.

I sin Fritid gaar Wobbly'en paa Besøg i Skøgekvarteret, der faar et ekstra udmalende Kapitel. Han spiller Hazard i *Saloonen*, og naar Pengene er brugt, valser han videre til den næste Bomuldsplantage.

Det bedste Job opnaar han dog som Kvægdriver. Han driver Hjorder af Okser den Hundreder *miles* lange Vej til Udslibningsstedet, ad øde Veje og mægtige Prærier. Det er et pragtfuldt Epos! — en magtfuld, malende Skildring, gennemglødet af Kærligheden til mexikansk Natur.

»Bomuldsplukkerne« er en Roman om Arbejde. Det praktiske, haandgribelige Arbejde er skildret med Erfaringens Indsigt, enten det drejer sig om Plantagearbejderens, Bagerens eller Oksedriverens Arbejde. Og samtidig indeholder Bogen et Friluftsmenneskes Hymne til det mexikanske Land, dets Prærier og Bjerge og Skove og Byer — en monumental Afslutning paa Travens Vagabond-Romaner.

III.

Paa sine Vandringer er Traven kommen i Forbindelse med det indianske Proletariat i Meksiko, og fra nu af er det *Indianeren*, der er Hovedskikkelsen i hans Kunst.

Til en Begyndelse ser han køligt iagttagende paa Indianernes Færd, men gradvis gaar det op for ham, at Indianersamfundet er behersket af den Kollektivism, som er Livets højeste Skønhed. Han opdager *Sjælen* bag Formerne, og han afhugger derefter alle Fortøjninger til hvid Mands Verden for at skrive en glødende Hyldest til Indianer-Kommunismen.

Det første Stadium i denne Udvikling findes i de Fortællinger, der er samlet i *Urskov* (Der Busch 1926, paa Svensk: *Urskog*). Skæbnerne er her opfattet i Kiplings Aand: »Øst er Øst og Vest er Vest, og aldrig de to skal mødes«. Der er Humor i de ofte drastiske Skildringer, men en Humor, der fremkommer ved den fundamentale Forskel mellem indiansk og europæisk Tankegang:

»At udgrunde det virkelige Motiv til en Handling, som et Menneske af en Race, der ikke er vor egen, begaar, er et taabeligt Foretagende. Kanske finder vi Motivet eller mener at finde det, men naar vi søger at forstaa det, at nærme det til vor Verdens- og Livsanskuelse, staar vi — forudsat at vi er ærlige nok til at tilstaa det — lige saa uvidende, som om vi skulde tyde et uddød Folks i Sten indhugne Skrifttegn.«

Den hvide Mand er i Fremmedland og undrer sig over de indfødtes mærkelige Form for Handling og Logik. Det er komisk, naar en Indianer kommer til den hvide, der jo maa være en første Klasses Medicinmand, og kræver — under morderiske Trusler —, at han skal sige, hvor den savnede Ægtemage er flygtet hen, eller naar en troskyldig Indianerpige klæder sin døde Far i Konsul Reversens aflagte Uniform med tilhørende Laksko og Silkestrømper. Navnlig Indianerens Stilling til Liv og Død («Dødeopvækkelsen», «Dynamitpatronen») og hans Snuhed i Forretningsanliggender («Æselkøbet», «En Hundehandel») er karakteriseret med rolig, maskulin Humor. Forfatteren fortrækker tilsyneladende ikke en Mine, paa det Punkt minder han svært om Johs. V. Jensen; det komiske ligger i Stoffets eget paradoksale Indhold.....

Den sidste Novelle: »Et natligt Besøg« har Traven — i en Omtale af sin Bog — tillagt en ganske særlig Betydning, og det er forstaaeligt, naar man ser den i Sammenhæng med hele Forfatterskabet, thi den indeholder i digterisk tilsløret Form en Bekendelse: Opdagelsen af Indianersamfundets indre Værdier. I Novellen optræder to hvide Personer, der tilsammen synes at have Berøring med Personen Traven. Den

ene er Læge, et ensomt Menneske, der har »oplevet en Fejlregning, som har tvunget ham til at flygte ind i den tropiske Urskov for at redde sin Sjæl«. Han er færdig med U. S. A.: »Dér er for meget Regereri, for megen Kommanderen, for meget Forbud, for mange Love, og der vrimler af Tjenestemænd«. I Stedet fordyber han sig i de svundne Tideres indianske Historie.

Den anden Person, Fortællingens Jeg, føres ogsaa ind i Studiet af Fortidens Historie, og i den Grad gaar han op i Studiet, at han ser Syner ved højlys Dag: den gamle Kultur udfolder sig levende for hans Blik. Han tænker paa at indsamle de gamle Kulturrester — hvilken Pryd for et Museum, første Klasses Udstilling —, indtil han, vejledet af et Syn, forstaar, at de gamle Ting ikke kan skilles fra deres »Sjæl«. De har kun Værdi og Betydning som Led i en Kulturorganisme. Først naar Kulturen forstaas indefra, kan de enkelte Ting fortælle om Livet selv. »Overfor Evigheden gælder kun den Kærlighed, vi gav, den Kærlighed, vi modtog, og vort Liv har kun Værdi i samme Grad som vi elsker«.....

Fra nu af søger Traven at leve sig sammen med Indianerne og at tolke deres Tanker og Drømme. Han søger at fatte Tingene indefra, og vil man kende den Idé-verden, som nu udfolder sig for ham, skal man læse hans murstenstykke Bog *Foraarets Land* (1928).

Det er en Bog, der minder om Johs. V. Jensens »Introduktion til vor Tidsalder« —, en Rejseberetning, der er spækket med Filosofi, Naturiagttagelser, spændende Historier, pudsige Anekdoter, grundige Redegørelser for økonomiske, geografiske og sociale Forhold, altsammen gengivet med pragtfuld Anskuelighed. En mere inciterende Bog er det vanskeligt at opdrive.

Foraarets Land er naturligvis Meksiko, og Forfatteren har til Studiefelt valgt den sydligste af Meksikos tredive Stater, Chiapas, der grænser op til Guatemala. Chiapas er omtrent dobbelt saa stor som Danmark, men har kun 400,000 Indbyggere, hvoraf mindst de 300,000 er Fuldblodsindianere. Store Dele af Landet henligger endnu i Urskov og Jungle og gennemkrydses af Sierre Madres Højland, et tropisk Vildnis med sprudlende Bække og et broget Dyreliv.

I Meksiko findes der 270 forskellige Indianerstammer, hver Stamme med sit Sprog, sine urgamle Skikke og Traditioner, og i Chiapas lever Indianerne i deres egen Kulturverden som før Columbus-Tiden. Regeringsformen i disse Stammer er en Art patriarkalsk Ur-Kommunisme. Hver Landsby har sine Jorder, der hverken kan købes eller sælges, men fordeles mellem Familierne efter Antallet af Hoveder. Og i Spidsen for hvert Samlag er der en indfødt Høvding eller Borgmester, Casique, der regerer efter Skik og Vedtægt uden Hensyn til Landets Centralregering. De eneste ikke-

indianske Embedsmænd i Landsbyen er Skolelæreren og den Sekretær, der fører Bog over Fødsler og Dødsfald og Kreaturantal o. s. v.

For Traven er dette primitive Indianersamfund en Aabenbaring af den sande Menneskehed. Her findes det Fællesskabssind, som Socialisterne drømmer om:

»Det er overordentlig svært at forstaa Indianernes Samlings-Idé og endnu vanskeligere at forklare den. Vi har intet Ord derfor, ej heller har vi Sammenligninger, der er brugelige. Denne Samlings-Idé er hverken en Statsidé eller en Fri-Kommune-Idé i europæisk Betydning. Ordet Samling kommer vel denne Form for menneskeligt Samarbejde og Samliv nærmest.«

Ejendomsdriften med dens Følge af Individualisme, Havesyge, Kiv og Krig findes ikke her. Dette Samfund ophøjer Traven til Ideal og stiller det i Modsætning til *Europæeren*.

»Europæeren søger, saa snart han har afrystet et Aag, at tvinge en svagere ind under Aaget. Enhver undertrykker, og enhver bliver undertrykt. Og er der én saa lille, at han ikke kan undertrykke et voksent Menneske, saa undertrykker han i det mindste sit Barn, og har han intet Barn, saa pisker han sin Hund, eller han knurrer ad Kelneren.«

Europæeren er af Natur Individualist:

»Om det europæiske Menneske vil vise den samme Interesse for Opfindelser og Konstruktioner, naar den Enkeltes Havesyge, Ægerrighed, Risiko, Gevinst, Undertagelsesstilling ikke længere kan gøre sig gældende, kan man ikke paa Forhaand vide noget om. Den europæiske Race tiltror jeg vanskeligt et saadant uegennyttigt Samfundssind, og jeg tror heller ikke, at dette Sind vil udvikle sig indenfor denne Race. Maaske kun Ansigt til Ansigt med en stor Katastrofe, som truer Racens Eksistens og som kun kan afværges ved Hjælp af Kommunisme.« Han tilføjer: »Til denne truende Katastrofe vil Kapitalismen snart have ført Menneskeheden.« Et andet Sted siger han: »Altruisme er jo kun en Medicin mod Egoisme. Men Altruisme eller Næstekærlighed er helt fremmed for Indianerne, fordi disse Egenskaber kun kan udvikle sig af Individualisme og Egoisme, fordi de kun betyder en *Flugt* fra vor Individualisme.«

Traven søger omhyggeligt at rense de fredelige indianske Bønder for europæiske Misforstaaelser. Marterpæl og Skalpering er ikke indianske Opfindelser, hævder han, det er de europæiske Erobreres Straffemetoder — spanske Inkvisitionsmetoder —, som Indianerne efterlignede. Menneskeæderiet er ogsaa en Misforstaaelse, eftersom Menneskeofring kun hørte hjemme i den religiøse Kultus. Indianerhistoriernes Romantik har intet med Virkeligheden at gøre. Jo primitivere Tilværelsen er, jo mere arbejdsfyldt er den, og Indianerens daglige Liv er ret ensformigt, bundet til det daglige Slid for Føden.

Det er Travens Haab, at Indianerne vil udvikle en ny og selvstændig Kultur paa

Basis af deres oprindelige Egenskaber. Alle Udviklingsbetingelser er til Stede. Den betydeligste Statsmand, som Meksiko nogen Sinde har frembragt, Benito Juarez, var Indianer, og det samme gælder en Række fremtrædende Mænd i Kunst og Videnskab. Fra Aztekerne og Maya'erne kommer de dygtigste Fagforeningsledere.

I Meksiko gør sig for Tiden en national Selvstændighedsfølelse gældende, ikke mindst blandt de unge intellektuelle.

»Meksikaneren stræber — som ethvert ungt Folk — efter at skabe et rent meksikansk Folk. Han arbejder, navnlig siden Revolutionen, bevidst i den Retning. Han har den instinktive Følelse, at det er muligt ud fra en inderlig Forening med Ur-Indvaanerne at danne en ægte meksikansk Race. Ud fra denne Følelse tror han, at dette vil give en særlig god Race, en Race, der vil tilpasse sig efter Landets Karakter, Klima og Jord paa en saadan Maade, at den udvikler sig til en ren amerikansk Race, der efterhaanden befolker det hele Kontinent.«

Man skimter Omridsene af Travens egen Skæbne, og man mindes de gamle, russiske Kultur-Utopister, der drog ud i Landsbyerne for at opdrage Bønderne til Medlemmer af et kommunistisk Samfund.

Det er Travens Tro, at de 10—11 Millioner Fuldblods-Indianere i Meksiko — ført frem gennem ædel, opofrende Opdragelse — med Tiden vil berige og omforme den europæiske Civilisation. Indianerne har udsovet og er nu parat til at spille en Rolle i Menneskehedens Historie. Ligesom Johs. V. Jensen mener, at den hvide Erobrerrace er udgaet fra Himmerland, saaledes opstiller Traven den Teori, at Chiapas er Menneskehedens Vugge, og at Raceproblemerne først finder deres tilstrækkelige Forklaring, naar man tænker sig, at Folkevandringen er gaaet fra Meksiko mod Nord og over de nordlige Regioner har bredt sig til hele Kloden. Og Tanke-linjen fortsættes: Nu staar en ny Folkeerobring foran sin Virkeliggørelse, thi Indianerne har de Kendetegn, der er typiske for en Herskerrace.....

Traven kommer i sin Indianer-Begejstring saa langt ud i naiv Race-Filosofi, at de marxistiske Tankerækker totalt sønderbrydes. Han ender i haabløse Selvmodsigelser, naar han skal forklare, hvorledes Indianerne kan tilegne sig en moderne Industri uden at ændre Karakter og Samfundsform. Der er meget, der tyder paa, at han som en moderne Rousseau har forladt den europæiske Civilisation for at finde Hvile og nyt Liv i Samværet med primitive Folk. Naar han skarpest angriber »det europæiske Menneske«, har man en Fornemmelse af, at han gør op med sin egen Fortid. I den Grad bekæmper han den Individualisme, som har pint ham, at han agter at leve som navnløs blandt navnløse primitive. Og dermed falder et nyt og interessant Lys tilbage over Travens Modvilje mod at udlevere sit Livs Data.

(Næste Nummer af »Arbejderhøjskolen« vil bringe en afsluttende Afhandling om B. Traven.)

THOMAS BATA – UDBYTTER ELLER REFORMATOR?

AF MICHAEL ANDERSEN

En af de politiske Nydannelser under »Fredsværket« efter Verdenskrigen er den czeko-slovakiske Republik. Og i Diskussioner om denne Stats politiske og økonomiske Forhold hører man altid tre Personer blive omtalt: Præsident Masaryk, Udenrigsminister Benes og Skotøjsfabrikant Thomas Bata.

Hver af disse tre Mænd har gennem deres Virke erobret sig et Navn i den offentlige Bevidsthed. Men mest kendt er Thomas Bata. Fire Bogtaver — B-A-T-A — er fra Millioner af Skosaaler, Annoncer, Brochurer og Lysreklamer blevet aabenbare for Alverden. Under Feltraabet: »Verden trænger til Sko«, indledede denne Mand sit Erobringstogt ud over den ganske Klode, og ved hans Død i Fjor (13. Juli), da han dræbtes ved en Flyveulykke, var der næppe noget Land, hvor ikke et større eller mindre Antal Mennesker gik med Fodtøj, fremstillet i hans Fabrik i Zlin, Czeko-slovakiet.

Dette enestaaende Resultat naaedes i Løbet af godt 10 Aar. Og det kan derfor være naturligt at undersøge, hvad der har været Aarsag til dette. — Besad Thomas Bata særlige, næsten overmenneskelige Egenskaber, som satte ham i Stand til at udgrunde et nyt økonomisk System, der muliggjorde en Kæmpeproduktion med relativ ringe Indsats og endda tillige, som af ham selv paastaet, ophævede det Modsætningsforhold, der andetsteds bestaar mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, saaledes at Forholdet i Zlin blev som mellem Forældre og Børn? Var han den virkelig store Reformator, som anviste Vejen til Løsningen af det sociale Spørgsmaal, vor Tids største, eller skyldes Resultatet blot, at han som den »rette i rette Øjeblik« kom til at udnytte en særlig gunstig Konjunktur?

Paa en af Fabriksmurene, hvor der overalt vrimler med Fyndord forfattet af ham selv, staar malet Ordene: »Livet er ingen Roman«, og selv om hans Karriere overgaar de fleste Romanheltes og derfor næsten kunde friste til en Fremstilling i Romanens Form, skal der dog ikke forsøges paa noget saadant her. Kendsgemingerne Tale skal alene give Svar paa de foran stillede Spørgsmaal.

Thomas Bata var fra Fødselen af knyttet til den Erhvervsgren, hvor han som Mand vandt sine store Sejre. Og det vilde have været interessant at skildre hans Færd fra Tøffelmagerhjemmet til Industriherre i Storformat, men dette tillader Pladsen ikke. De, som kunde være interesseret i at læse om dette, henvises til en Artikelserie af Oluf Bertolt i »Socialisten« 1929, og nærværende Fremstilling falder paa af-

gørende Punkter sammen med denne, idet samme Kildemateriale har været anvendt. Dette er en Dokumentsamling udgivet af en tysk Journalist, Rudolph Philip, under Titlen: »Der unbekannte Diktator Thomas Bata«, Wien — Berlin 1928.

Thomas Bata træder sine Børnesko som Storindustriel under Krigen, da han leverer Soldaterstøvler til den østrig-ungarske Hær. — Krigen endte med det habsburgske Monarkis Undergang. Hvorledes skulde det nu gaa ham herefter? En Tid holdt han sig passiv. Men da den czekoslovakiske Stat var en Kendsgerning, blev han, der havde været en tro Undersaat for Monarkiet og en Modstander af alle nationale Frihedsbestræbelser, Czekoslovak med Liv og Sjæl.

Og snart fik han Lejlighed til at øve en Gerning af vidtrækkende Betydning. Han knuser Fagforeningerne. I Aaret 1919 forelagde hans organiserede Metalarbejdere deres Arbejds- og Lønkrav. Det kom til Forhandling, men da Arbejdernes Repræsentanter skulde underskrive den paa Grundlag af Forhandlingerne udarbejdede Overenskomst, var den fuldkommen ændret, saa det var dem umuligt at underskrive den. Men endnu var Bata ikke stærk nok til i den nye Stat at sætte Tingene alt for meget paa Spidsen. Og Staten var ikke stærk nok til at give ham en Monopolstilling overfor Arbejderklassen. Han bøjede af, og den oprindeligt udarbejdede Overenskomst blev underskrevet. Men hans Vigen skyldtes udelukkende taktiske Hensyn. Han vilde vinde Tid. Og da Tidspunktet kom for Valg af Bedriftsraad, slog han til. For en Mængde gyldne Løfter og en Sum af 300,000 Kc underkøbte han Funktionærerne, og saaledes ladt i Stikken maatte Arbejderne neje sig. Bata havde slaaet en Breche i Solidaritetens Mur. Skotøjsarbejdernes Landscentral sprængtes. Muligheden for Udbygning var til Stede i uindskrænket Maalestok.

Men det belejlige Tidspunkt for Aabning af det store Slag var endnu ikke inde. Aaret 1922 bragte imidlertid Chancen. Og ifølge Udtalelser af Redaktøren for hans Blad »Prager Presse«, Anton Cekota, er to Ting Aarsag til, at han gør det mægtige Spring fra almindelig Skotøjsfabrikant til Skotøjsindustriens Ford.

I. Nedsættelse af Prisen paa Skotøj til det halve.

II. Indførelse af et nyt Lønssystem, kaldet »Afdelingernes Selvstyre« og »Arbejdernes Andel i Udbyttet«.

Om dette System er nyt og originalt (reformatrisk) eller det kun er et »forstærket Opkog« af gammelkendte Begreber, skal blive klargjort senere. Prisnedsættelsen, som skal have haft saa betydningsfulde Følger, fortjener Omtale først.

Bata havde den Gang 350 Udsalgssteder rundt om i Czekoslovakiet, og en skønne Dag modtog Filialbestyrerne en Befaling om at nedsætte Priserne til 50 pCt. paa det Fodtøj, de havde paa Lager baade i Udsalgssted og i Zlin (et Kvantum,

hvis Størrelse fortsat bestemmes af Firmaet). Tabet, der androg fra 10—30 pCt., maatte Filialbestyrerne selv bære, og Godtgørelsen maatte de erhverve gennem den forøgede Omsætning, der efter Firmaets Udsagn vilde blive Følgen af Prisnedsættelsen. Der foreligger imidlertid mangfoldige Vidnesbyrd om, at dette var umuligt adskillige Steder. Den eneste, der gik fri for Tab, var Bata. Trods den mindre pæne Handlemaade, blev han den store Mand. Han tvang andre Industridrivende til ogsaa at nedsætte Priserne og hjalp derved Landet ud af en haard Deflationskrise, en Tjeneste, der igen fra Statens Side belønnes med Skattelettelser og Laan, har Formanden for de czechoslovakiske Skomagermestres Landsorganisation, Hr. Machan, uimodsagt paastaet. Nogen egentlig reformatorisk Evne er Batas Handling langt fra Udtryk for, men hans Propagandacentral gør ham dog til intet mindre end »Dyr-tidsdragens Overvinder.« — —

Afdelingsstyret er ført ud i Livet paa den Maade, at hvert af Fabrikens 250 Værksteder maa købe Materialet og alt Hjælpemateriale — ogsaa Tvist, Sprit, Skovsærte, elektriske Pærer, Vinduesruder, Maskindele, Værktøj og lignende — af Fabrikens Indkøbsafdeling eller af det Værksted, som forud har bearbejdet Arbejdsstykkerne, til Priser, som Fabrikken fastsætter. Og det maa sælge sine Produkter til det efterfølgende Værksted, som skal arbejde videre paa Arbejdsstykkerne. Er der noget i Vejen med Produktionens Kvalitet, eller Leveringen ikke sker rettidig, skal det yde det efterfølgende Værksted Prisnedsættelser, som bestemmes af en Voldgiftsret. Forskellen mellem Produkternes Salgspris og Indkøbsprisen for Materialet danner Gruppeakkorden for de Arbejdere, der er beskæftigede i Værkstedet. Den fastsættes ved et Gevinst- og Tabsregnskab, som føres særskilt for hvert Værksted og hver Uge kundgøres for Værkstedets Arbejdere ved Opslag.

Er der noget reformerende i dette? Nej, ikke udover, at det gammelkendte Fænomen Gruppeakkorden, hvorved Arbejderne tilskyndes til at yde det meste, de formaar, er gennemført i sin fulde Konsekvens, ja, næsten ført ud i det raffinerede. Ved moderne Maskiners Hjælp er Arbejdstempoet pacet op til det enorme. Bødesystemet medvirker til Undgaelse af Kvalitetsfejl. Værkstedets eget Køb af Materiale og Værktøj garanterer sparsommelig Omgang med dette. Kort, Systemet er Rationaliseringen, gennemført til de mindste Enkeltheder, og dette og intet andet betinger det enorme Resultat. Gennem tre Aar piskedes Aarsproduktionen op fra 3 Millioner til 22,5 Millioner Par.

Men som den Reklamens Mester, Bata var, fortalte han sin Samtid, at Aarsagen laa i noget andet. Deri, at det var lykkedes at faa Arbejderne til Medarbejdere, at forandre deres Indstilling fra en i den almindelige Drift uinteresseret Funk-

tionær til en interesseret Medarbejder. »I, mine Børn, skal hjælpe mig med at hæve Produktionsniveauet«. Ikke blot Arbejdernes Hænder søger han at vinde, men ogsaa deres Hoved og Hjerte, og han siger selv, at det lykkedes.

Officielt oplyses, at der blandt Arbejderne findes fem Kategorier og Lønklasser: I. Unge Mænd (Pensionærer i Batas Bedriftsskole og Opdragelsesanstalt). II. Unge Arbejdere (indtil 17 Aar). III. Vordende Deltagere i Udbytteafdelingen. IV. Deltagere i Udbyttedelingen (20 Aar gamle og et Aars tilfredsstillende Tjeneste). V. Forarbejdere og Specialarbejdere med særligt Ansvar, og som efter Cekotas Oplysninger har op til 100 pCt. højere Andel i Udbyttet. Højere oppe i Rækken kommer Mestre, Overmestre, Forvaltere, Købs- og Salgschefer, Teknikere o. s. v., til man naar til Firmaets Indehaver, der nu er Thomas Batas ældste Søn.

Dette Skema faar Besøgende i Zlin stukket ud, og ukritiske Sjæle henfalder i Beundring derover. I Virkeligheden fortæller det intet som helst om Lønssystemet og dets Virkninger. Det synes at antyde, at Udbyttets Størrelse forøges med Ansvaret, men det maa erindres, at Bødestraffene forøges efter samme Maalestok.

Hver Arbejder maa ved sin Ansættelse underskrive en af Firmaet udarbejdet Kontrakt, gennem hvilken han er overgivet til Firmaet paa Naade og Unaade og gjort retsløs i enhver Henseende.

Arbejdslønnens Størrelse er det vanskeligt at faa et sandfærdigt Billede af. Efter Philips Opgivelse er Mindstelønnen pr. Uge for voksne Arbejdere 150 Kc. (à ca. 20 Øre), for Piger og unge Mænd 80 og 90 Kc. Ifølge en i 1930 udsendt Publikation fra det internationale Arbejdsbureau i Genève, skulde den ligge betydeligt højere og udgøre for de forskellige Kategorier: 480 Kc., 150 Kr. og 210 Kc. Imidlertid kan dette næppe tænkes at være rigtigt, eftersom det tillige hævdes, at Priserne paa Boliger og Levnedsmidler er adskilligt lavere end her. Man maa heller ikke forledes til at tro, at Undersøgelsen er rationel og upartisk, som det ogsaa hævdes. Undersøgeren opholdt sig i Zlin i ca. 3 Uger, men hans Oplysninger stammer fra Firmaets Opgivelser, og paa sin Ture gennem Virksomheden var han altid ledsaget af Folk, der var i Batas Sold.

Er det vanskeligt at danne sig et Billede af Normallønnens Størrelse, er det umuligt at skønne om Udbyttets. Ifølge Publikationen udgør den ca. 20 pCt. af Normallønnen, men Philip kommer ud fra beedigede Forklaringer fra afskedigede Bata-Arbejdere til et andet Resultat.

En Tilskærer har ud fra et Regnskab for fem Uger 1927 oplyst følgende: Bøder Kc. 296, Andel i Udbytte Kc. 42, ialt Tab Kc. 254. En anden Tilskærer fik i en enkelt Uge fradraget saa meget i Bøde, at den samlede Ugeløn blev Kc. 19.

Da Mandens Arbejdskammerater bebrejdede Mesteren dette, gav denne ham uden videre Kc. 50, men hvorfra Pengene kom, blev ikke oplyst. En tredje fik først sit Tilgodehavende paa Kc. 200 udbetalt efter et Aars Forløb og efter at have ansøgt om det adskillige Gange.

Batas genialeste Opfindelse er dog maaske den Overenskomst, en Afdelings Overforvalter maa underskrive. Efter den er han ansvarlig for Afdelingens Arbejdsum — maaske 10,000 Par daglig. Grundlønnen er pr. Uge 500 Kc. Hertil føjes saa Udbyttet, som fastsættes af Firmaet, og som godskrives hans Konto, hvis ikke hans Afdeling har lidt Tab, *thi for dette maa han bøde* — efter Overenskomsten med op til 100,000 Kc. daglig. Tilsynet med Overforvalterens Virksomhed føres af »uafhængige« Kontrollører, og finder de Fejl ved Skotøjet, risikerer han at faa Dagsproduktionen kasseret. Han kan dog sælge den til Firmaet, men den faar nu af dette Betegnelsen »Partivarer« og betales med en ringere Pris. Forskellen mellem denne og fuld Pris afskrives hans Udbyttekonto. Er Markedet fast, er der sjældent noget at udsætte paa Skotøjet. Er Markedet derimod flovt, vokser Fejlens Antal, og de »selvstændige Værksteder« maa afsætte Varene til den Pris, Firmaet vil betale. Paa den Maade bliver Begrebet Udbytte uhyre svævende, og Professor J. Macek ved den tekniske Handelshøjskole i Prag siger da ogsaa, at Systemet ikke kan »klassificeres som virkeligt Udbyttedelingssystem, men som et Præmiesystem paa falsk Grundlag«. I daarlige Tider bliver der overhovedet kun Udbytte til Firmaet. Det eneste »socialreformatoriske«, Bata har indført, er dette, at saavel i gunstige som i ugunstige Tider bæres Tabsrisikoen af Arbejdere og Funktionærer, medens Firmaet kun kender til Indkassering af Gevinst. At Forholdet er saaledes, fremgaar af Resultatet af en Retssag fra Tyskland angaaende Philips Bog. Straks da den udkom, blev den paa Bata's Foranledning forbudt i Czekoslovakiet, og der blev anlagt Sag mod Forfatter og Forlægger ved Landsretten i Berlin. Bogen led her samme Skæbne som i Czekoslovakiet, men ved en Appel til Kammerretten blev den Aaret efter frigivet paany mod, at enkelte Sætninger gjordes ulæselige. Klageren (Bata) skulde betale de $\frac{9}{10}$ af Sagsomkostningerne, Forfatter og Forlægger hver $\frac{1}{20}$. I sine Domspræmisser er Retten heller ikke særlig hensynsfuld mod Bata. I hans Paa-stand om, at Philip med sin Bog har haft til Hensigt at ramme hans Person, kan Retten ikke give ham Medhold. Bogen er rettet mod Systemet og ikke mod Manden. Det er Forfatteren om at gøre at vise Samtiden, at det Skær af Veldædighed, som Bata har udstyret sit System med, kun er Fernis. Hans Slagord: »Vi vil tjene alle«, kun en Frase. Bata tjener kun sig selv. Undersøges det i Enkeltheder, finder man, at det dækker over den mest skamløse Udbytning i Nutiden, og det bør forhindres,

at det overføres til andre Lande og Brancher. Retten maa tillige erkende Rigtigheden af Philips Paastand om, at »selv de vigtigste i det moderne Retsliv anerkendte socialpolitiske Hensyn, som retter sig mod den ubegrænsede Udnyttelse af Arbejdsgiverens Magtoverlegenhed, lades ude af Betragtning i Batas Bedrift«, at Udbyttedelingen »i fuldt Omfang afhænger af Arbejdsgiverens Vilkaarlighed«, og at ingen er den sikret gennem nogen Overenskomst. Den Overenskomst, en Arbejder i Batas Virksomhed maa underskrive ved Antagelsen, er paa Grund af Firmaets »ensidige og ubegrænsede Ændringsbeføjelse ikke i retslig Forstand en Overenskomst, men derimod et Vilkaarlighedens Aktstykke, et Diktat«.

Sluttelig konkluderer Retten: »Sammenholder man alt det hidtil berørte, saa naaer den Antagelse stadig større Sandsynlighed, at der gennem en til det yderste opskruet Udnyttelse af det økonomiske Magtmoment — ved Hjælp af et psykologisk klogt udtænkt System — fremkommer Fænomener, som efter »Udbytnings teorien«s Sprogbrug fremstiller den stærkeste Udbytning af Arbejderne«.

Naar en saadan Institution kan komme til dette Resultat, maa Talen om Bata som Samfundsreformatoren uvægerligt forstumme. Og der er Grund til endnu en Gang at fastslaa, at Resultatet i Zlin er naaet gennem en til yderste Konsekvens gennemført Rationalisering og gennem enestaaende Udbytning af de der beskæftigede Arbejdere.

— — —

Hvorfor reagerer da Arbejderne ikke overfor dette? Hvorfor gaar de fortsat ind under det Aag at blive behersket økonomisk som politisk af en enkelt Mand? (Bata var de sidste 10 Aar af sit Liv Borgmester i Zlin og som saadan Egnens vigtigste politiske Person). Ganske simpelt, fordi de Kaar, han bød, var langt bedre end dem, de kunde komme til at leve under noget andet Sted i Tjcekoslovakiet. Lyse og luftige Boliger. God og sund Mad. (Fabrikkens Køkken ekspederer 6000 Maaltider i Timen). Hygiejniske Arbejdslokaler, Haver for Børnene, Sportspladser for Ungdommen, Badeanstalter, Biograf og Teater til Underholdning i Fritiden, alt dette er Realiteter, som Zlin har at byde paa. Og hvilket Eldorado er det ikke, sammenlignet med deres tidligere primitive Tilværelse paa Landet. De er fra at være næsten Barbarer blevet til Kulturmennesker. Her findes Forklaringen paa, at de betragtede Thomas Bata som deres store Ideal og som deres Velgører. Og sikkert udtrykker de Meddelelser Sandheden, som fortæller, at ved hans Død følte alle hans Arbejdere den dybeste Sorg. Men sammenlignet med andre Lande er Fremskridtet ikke stort, og skal Batas Metoder indføres der, vil det for Arbejderne betyde et reelt Tilbagekridt, hvorfor der bør raabes Vagt i Gevær imod, at Metoderne i Renkultur overføres til andre Lande. At Batas Diktatur kunde blive saa afgjort, skyldes sikkert

ogsaa, at den czechoslovakiske Arbejderklasse efter Krigen stod stærkt splittet. Indenfor Fagforeningerne bekæmpede en socialdemokratisk og kommunistisk Fløj hinanden, men ogsaa nationale og religiøse Modsætninger gjorde sig gældende. Om nogen Fællesoptræden kunde man ikke enes, og det har betydet en Svækkelse af saavel Slag- som Modstandskraft. Kan det skilte føjes sammen paany, hvad Amsterdam-Internationalen har været virksom for gennem de senere Aar, vil Arbejderne i den unge Stat være bedre garderet, hvis flere Fænomener af Thomas Batas Type skulde tone frem i Horisonten.

BRUNNSVIKS FOLKHÖGSKOLA

AF SIGFRED C. ANDERSEN

Skal du til Brunnsvik? — Spørgsmaalet blev rettet til mig, da jeg en aften i Oktober sidste aar stod paa banegaarden i Ludvika og ventede paa tog til Sörvik, og jeg fandt i spørgeren min første Brunnsviks-kammerat. Samme spørgsmaal samlede rundt omkring os andre Brunnsviksfarere, og vi var en flok paa et halvt hundrede, der fulgtes ad det sidste stykke vej bort fra civilisationen i Ludvika, ASEA's og jernbanernes by i Bergslagen, ud til kulturen paa Brunnsviks folkhögskola, centrum for svensk arbejderoplysning.

For ca. 100 mandlige og kvindelige elever holdt Brunnsviks forstander, *Alf Ahlberg*, den næste dag sin velkomsttale, hvori han trak linierne op for den kommende vinters arbejde: Det stod til eleverne selv at faa saa stort udbytte af undervisningen som muligt. Først og fremmest herskede den personlige frihed, derfor blev der heller ikke givet love og regler, men prøvestenen for alle handlinger var det gode kammeratskab. Paa Brunnsvik fandtes ingen patenterede sandheder, derfor var der plads for alle meninger og synspunkter, og lærerne var ikke ufejlbarlige autoriteter.

Saaledes var optakten — og den blev fulgt vinteren igennem.

De første dage gik naturligtvis med at lære skolen og kammeraterne at kende.

Brunnsvik kunde 1931 fejre sit 25aars jubilæum. Som en folkehøjskole for Dalarnas ungdom blev den oprettet i 1906 under vanskelige kaar og begyndte beskedent med købet af det gamle »Folkets hus« i Sörvik; dertil byggedes en elevbolig og en økonomibygning.

Nu omfatter Brunnsvik 14 bygninger, deriblandt Landsorganisationens tre prægtige nybygninger med gymnastiksal, spisesal samt et stort bibliotek.

Selve beliggenheden i Dalarnas dejlige landskab, fjernt fra byens larm og urolige liv, er jo ideel netop for en højskole, hvor der i seks korte maaneder skal bibringes eleverne tilstrækkelige kundskaber for videre studier. — Arbejdsmaaden er lidt forskellig fra danske højskolars, idet den langt overvejende del af tiden optages af foredrag. Hovedvægten lægges paa den enkelte elevs eget arbejde udenfor foredragssalen, og hertil leverer det 8000 bind store bibliotek det fornødne materiale.

Undervisningen ligger paa et højere plan end tilfældet er paa danske højskoler, velsagtens fordi kursus'et er to-aarigt, hvilket muliggør en deling af elevholdet i to hovedklasser, med den elementære undervisning for første aarskursus, medens andet

aarskursus driver mere specielle studier efter elevernes eget emnevalg. — For andet aarskursus vedkommende har læseplanen tidligere endog været delt i en økonomisk og en humanistisk afdeling, en fortrinlig ordning, som man desværre nu har maattet gaa fra paa grund af det overvældende arbejde, det gav lærerstaben.

Udenfor denne ordinære undervisning blev der efter elevernes ønske oprettet studiecirkler i vidt forskellige emner, der varierede fra socialisme til fransk og latin! Tilstrømningen til »Mimers brønd« var stor over al forventning.

Arbejdslysten var nemlig god — og den svækkedes ikke i vinterens løb! Den borgerlige sengetid vandt aldrig indpas paa Brunnsvik; efter midnat skinnede endnu lyset fra »studerekamrene« ud i natten, og skrivemaskinernes klapren hørtes her og der.

Og dog kvalte arbejdet ikke det ungdommelige livsmod; der var fuldt hus i gymnastiksalen hver gang huskapellet spillede op til den maanedlige swingom, og i spisesalen lød sangen efter hvert maaltid friskt og fuldt.

Det vil være uoverkommeligt at berette om alle de smaa oplevelser, som vinteren var saa rig paa. Og desuden er der noget andet, der langt bedre fortæller om Brunnsvik, nemlig *det gode kammeratskab*.

Ahlbergs forventning om det gode kammeratskab som prøvesten for alle handlinger blev ikke skuffet. — Brunnsvik var ikke alene en arbejderhøjskole, men en skole i praktisk socialisme.

I republikken Brunnsvik levede folket efter fællesskabets og solidaritetens uskrevne love, og det øverste raad, elevraadet, kaldte aldrig til møde i anledning af smaalige strider mellem eleverne indbyrdes eller paa grund af uoverensstemmelser mellem lærere og elever. Saadant forekom ikke, fordi kammeratskabet aldrig blev en frase, der kun blev talt om, men en leveregel, der stiltiende blev fulgt.

Vi lærte først og sidst, at socialismen er ikke »bitter kamp mod anderledes tænkende, ikke endeløse diskussioner om den ene rette lære«, langt mindre noget, som kan virkeliggøres gennem socialisering o. s. v. Det er frem for alt »gemenskaps-känslan«, fællesfølelsen, som skal gennemsyre menneskene og ændre deres indstilling og forhold til hverandre.

Det var det, der blev virkeliggjort paa Brunnsvik i løbet af vinteren, og det var vel derfor afskeden blev saa tung, da vi skulde skilles og vende tilbage til livet i det rigtige, store samfund —, som for de flestes vedkommende kun havde arbejdsløshed at byde paa.

Kan fællesfølelsen leve videre *udenfor Brunnsvik*, har *samværet* dér givet mere end alle foredrag.

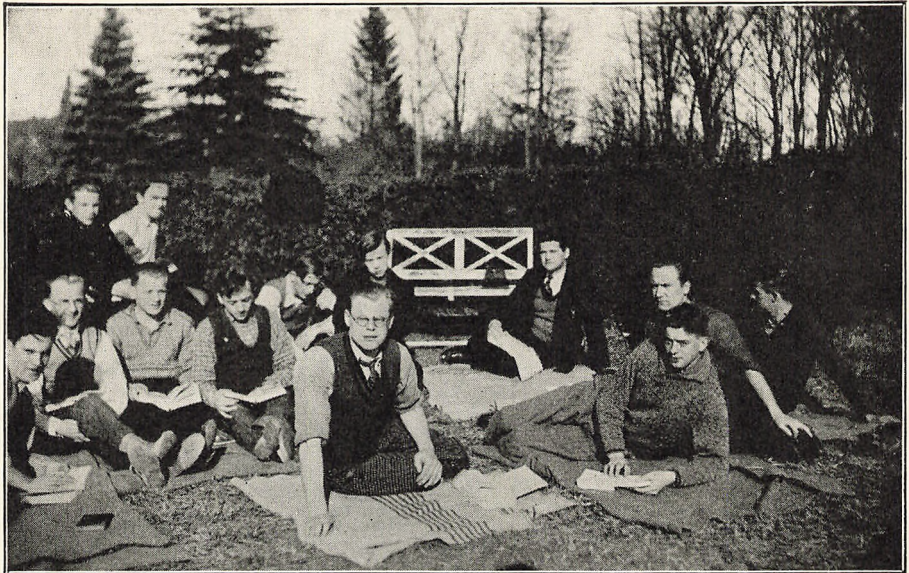
Brunsvik.

Skovtur.

Brunsvik.

Et Bad i Wäsman.

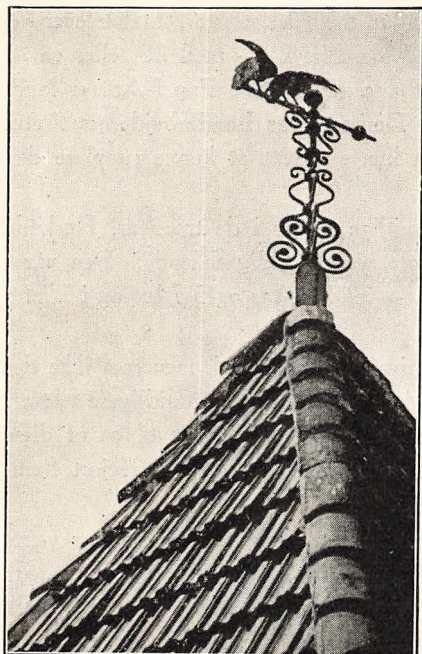
Roskilde

Studiekreds i Martssol.

Roskilde.

Save, Save Brænde — I

ROSKILDE HØJSKOLE 1932—33

Umiddelbart før Vinterskolens Aabning omdannedes Frode Kristensens tidligere Lejlighed til Elevværelser med Plads til ialt 13. Ved Søkokkenes Fagskoles Bortflytning var der i Forvejen skaffet Plads til yderligere 11, saa at Antallet af Elever, der kan bo paa Skolen, voksede fra 93 til 117.

Denne stærke Forøgelse af Elevtallet — over 25 pCt. — har præget Vinterens Arbejde. I Spisesalen fik vi med Kniberi anbragt en Række Borde mere; men Køkkenet med dets nye Personale klarede iøvrigt alle Vanskeligheder med Glans. Avislæsestuen, den store og den private Spisestue maatte tages i Brug, naar 5 Hold paa een Gang skulde undervises. Og med det samme Lærertal som i Fjor maatte Timeplanen nødvendigvis blive noget mindre elastisk.

Ogsaa i Elevflokkens S sammensætning har vi kunnet konstatere visse Ændringer. Københavnerne, der tidligere har udgjort ca. 40 pCt., var i Aar dalet til 30 pCt. Ikke fordi der var færre Ansøgere fra Hovedstaden end ellers, men fordi de gennemgaaende melder sig senere, hvorfor det gaar særlig haardt ud over dem, naar hened 2 Trediedelev af Ansøgerne faar Afslag.

Medens Metalindustrien som sædvanlig kom ind med det største Antal Elever — 34 —, var Bygningsindustrien i Aar mod Sædvane Nr. 2 — med 28, eller ca. 3 Gange saa mange som de tidligere Aar; en Følge af, at disse Fag i Aar er langt haardere ramt af Arbejdsløsheden end før. Derimod var Landarbejdernes Antal stærkt dalende. Deres ringe Løn tillader dem kun sjældent at kunne supplere den utilstrækkelige Understøttelse, de har Krav paa.

Ejendommeligt nok har Elevernes gennemsnitlige Alder i de tre Aar, Roskilde Højskole har været drevet som Arbejderhøjskole, været stadig dalende. Den var i Vinteren 1930—31 23 Aar og 6 Md., i 1931—32 22 Aar og 5 Md. og i Vinter kun 21 Aar og 11 Md.

En fjerde Ændring, som vanskeligere kan gives Udtryk i Tal, men som ikke des mindre er af væsentlig Betydning for Skolens Arbejde, skylder vi vore tidligere Elever. For hvert Aar mærker vi, at flere og flere unge Arbejdere henvises til os af disse og møder med en Indstilling overfor Skolen og dens hele Liv, der er afgjort fremmende herfor, ikke mindst i Kursusets første Tid.

I vor Skoles Undervisningsplan er der sket den Ændring, at der kun har været holdt ét Foredrag daglig for samtlige Elever (tidligere to). Emnerne for disse var: Socialøkonomi (Forstanderen), de moderne Verdensmagters Økonomi og Politik (Frode Kristensen), Arbejderbevægelsens og Socialismens Historie (Otto Jensen), Astronomi (Willy Hellner), Arkæologi (Hagmund Hansen). Til Gengæld havde vi daglig 3 eller 4 Foredragstimer, i hvilke kun ca. Halvdelen af Eleverne tog Del (skiftevis), idet det erfaringsmæssig viser sig, at det er lettere i en saadan mindre Kreds at udløse Forespørgsler og faa en Samtale i Gang. Emnerne var her Psykologi (Forstanderen), Sundhedslære (Willy Hellner, og efter Nytaar Hagmund Hansen, der da afløste ham som Lærer), Samfundslære (Otto Jensen) samt Kunsthistorie og moderne Verdenslitteratur (Willy Hellner, efter Nytaar Hagmund Hansen).

Studiekredsene omfattede mindre Hold — ca. 20 —, og Eleverne havde ligesom i Fjor den videst mulige Adgang til selv at vælge mellem disse; Emnerne i disse Kredse var: Fagforeningskundskab (4 Kredse, ledet af Otto Jensen), Socialismens Psykologi (2 Kredse, ved Otto Jensen), Rusland (2 Kredse, Frode Kristensen), Den materialistiske Historieopfattelse (Frode Kristensen), Socialiseringsteorier (Frode Kristensen), Biologi (Willy Hellner), Gymnastik- og Idrætslære (Hagmund Hansen), Erhvervsgeografi (Frode Kristensen), Kooperation (Frode Kristensen), Arbejderkultur (Forstanderen), Samfundsøkonomi (Forstanderen), Danmarks Skatter (Forstanderen). Desuden fik alle Eleverne en ugentlig Time i statistiske Øvelser af Forstanderen.

I Regning og i Dansk var Eleverne delt i 4 Hold; i Tysk undervistes 4 Hold, i Engelsk 2 Hold og i Svensk 2. De to daglige Gymnastikhold lededes af Harald Jensen, Sangundervisningen af Forstanderen.

Skolen havde den 27. og 28. Januar Besøg af Lederne af D. S. U. og D. U. I., der som i tidligere Aar gav Instruktion i deres Organisationers Arbejde.

Biblioteket lededes af Fru Selma Kristensen og var aabent til Arbejdsbrug 3 eller 4 Timer daglig. Antallet af Udlaan i de 5 egentlige Skolemaaneder har desuden været ialt 1788, deraf 1029 af Skønlitteratur, 759 af Faglitteratur.

Udenfor den egentlige Undervisningstid fandt yderligere en Del særlige Sammenkomster Sted, i det væsentlige anordnet af Elevernes egne Udvalg. Ved Aftenmøder indleddes Diskussioner bl. a. af Per Søndberg Hansen (Militarisme og Afrusning), Harry Petersen (Parlamentarisme eller Diktatur), Simon Westrup (Island), Redaktør Ernst Christiansen (Resultaterne af den russiske Femaarsplan), Afdelingslæge Melbye fra Viborg (et Foredrag om Buddhismen, et om Degeneration), Pastor Chr. Norlev (Kristendom og Arbejderbevægelse), Kommunelærer Otto V. Nielsen (Skolen og de moderne Opdragelsesideer), Fridthiof Jensen (Alkoholspørgsmaalet), Læge Leunbach (det seksuelle Spørgsmaal) og Forfatteren Otto Gelsted (Litteraturen og Arbejderne).

Ved Skolens Solhvervsfest talte Undervisningsminister Borgbjerg om Grundtvig, ved Afslutningsfesten den 28. Marts Lektor Hartvig Frisch om den aktuelle verdenspolitiske Situation og dens Betydning for Socialismens Ideer. Af Skolens fremmede Gæster havde adskillige Lejlighed til at fortælle Eleverne om deres Hjemlandes særlige Forhold og besvare Spørgsmaal derom: Professor Hikesada Okada fra Japan fortalte om sit storstilede Kolonisationsforsøg i Brasiliens Urskove, der i H. t. Koncessionen med den brasilianske Regering er planlagt til at skulle omfatte 200,000 unge Japanere. Om de urolige politiske Forhold i Tyskland fortalte i Januar Arbejderhøjskolelederen Günter Krolzig fra Berlin (specielt om de skiftende Regeringers Udstykningspolitik) og, efter Revolutionen og Valgene i Marts, Lederen af de sachsiske Folkehøjskolars Forbund Dr. Franz Mockrauer, Dresden. Endelig fortalte Forstanderen for Arbejder-Institutet ved Kymmene-Bruk i Finland, Anni Nikolainen, kort før Skolens Slutning om Forholdene i sit Land.

Skolen havde endvidere Besøg af Statens Gymnastikinspektør K. A. Knudsen, der undersøgte Elevernes Legemsbygning, specielt Rygradens Form, med særligt Hensyn til Virkningerne af de forskellige Arter af Arbejde og det anvendte Gymnastiksystem. Hr. Knudsen holdt samtidig et Foredrag om Gymnastikens Betydning.

Ved vore Søndagsfester havde vi ofte Besøg af Musikere og Sangere, der under-

holdt os med deres Kunst. Direktør Thomas P. Hejle og Recitator Martin Sørensen glædede os med Litteraturoplæsning, den første to Gange. Den 17. Marts havde vi Besøg af Esbjerg og Roskilde Arbejderhøjskoler ELEVforeninger i København. For stoppende fuldt Hus talte Højskolens Formand, Chr. Christiansen, om Arbejderfester, og den røde Revy opførtes.

Den 14. Marts mindedes vi 50 Aars Dagen for Karl Marx' Død ved en Aftensammenkomst, hvor Forstanderen talte om Marx' Liv og Betydning.

I den sidste Skolemaaned foretog hele Skolen to Besøg i København, hvor Eleverne besaa forskellige Museer og om Aftenen overværede, den ene Gang Gerh. Hauptmanns »Før Solnedgang«, den anden Gang Weinbergers Opera »Schwanda«. Initiativet til disses vellykkede Udflugter, der foregik paa meget favorable Vilkaar, er taget af Arbejdsdirektør Vater.

Skolen gjorde i Vinter første Gang Brug af vort nye fortrinlige Lysbilledapparat, der er skænket den af Tuborgfondet.

I April Maanedes Fortsættelseskursus deltog i Aar 46 af Vinterens Elever. Der blev givet Undervisning i Regning, Dansk, Tysk, Gymnastik og Idræt, Bøgers Brug samt dannet Studiekredse i Statistik, Erhvervsgeografi, faglige Retsforhold, Arbejderfester, Rusland, Avisreferat. Desuden havde vi tre ugentlige Timer med Foredrag af Eleverne (oftest to fra forskelligt Standpunkt) og paafølgende Kritik og Diskussion. Blandt Emnerne for disse kan nævnes: Arbejdernes Sport og Idræt, Kompetencespørgsmaalet indenfor Organisationerne, Forholdet mellem Land og By, Arbejderlitteraturens Betydning, Kampen mod Krisen, Historiens kulturelle Værdi, International eller national Arbejderbevægelse, Magt og Ret, D. S. U. og D. U. I.

Højskolen har i Vinter desværre været hjemsøgt af megen Sygdom, ikke blot af de uundgaelige Forkølelsepidemier, men ogsaa af flere alvorlige Tilfælde, der krævede Hospitalsindlæggelse. Et af disse endte med Døden: vor unge Kammerat Poul Frederiksen fra Knudsker ved Rønne afgik den 18. Februar ved Døden paa Roskilde Amtssygehus. Elever og Lærere fulgte hans Baare til Byens Grænse.

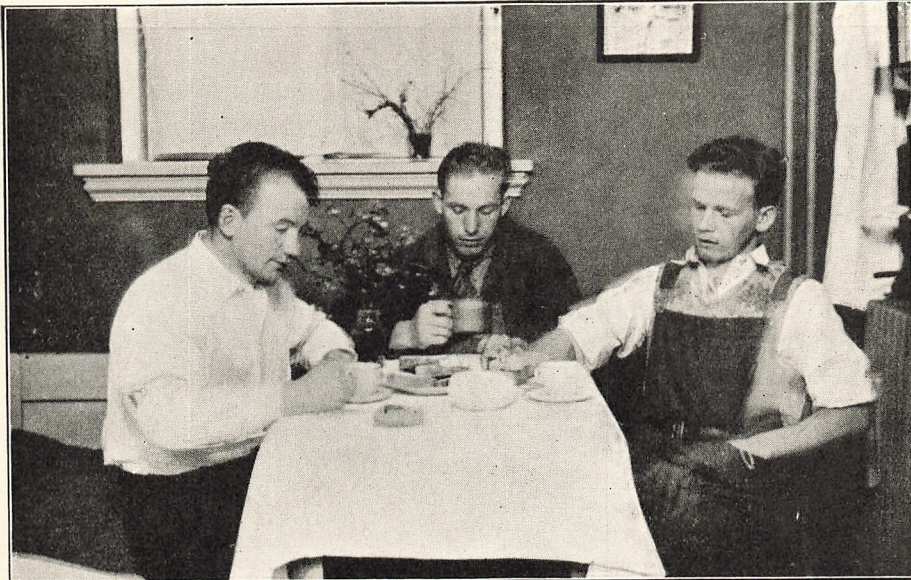
Under Aprilskolen begyndtes en Række omfattende Restaurationsarbejder. Det lille Centralvarmeapparat udvidedes, og der lagdes Ledninger til Gæste- og Pigeværelser. Toiletterne fik Terrazzogulv og Urinals. Gangene blev belagt med Expanco. Skolens Trapper forsynedes med nye Egetræstrin. Og endelig blev Vandværket forsynet med et haardt tiltrængt Afiltnings-Filter og med automatisk Slutted og Afbryder af Vandtilførselen. Udgifterne til disse Arbejder afholdtes af en Gave, 5000 Kr., som De samv. Fagforbund ved deres 35 Aars Jubilæum skænkede Skolen. Den milde Vinter satte os desuden i Stand til at udvide vore Kloak- og Havedræningsystemer.

Hj. Gammelgaard.

Roskilde.

Studiekreds i Idræt.

Roskilde.

En Taar Kaffe.

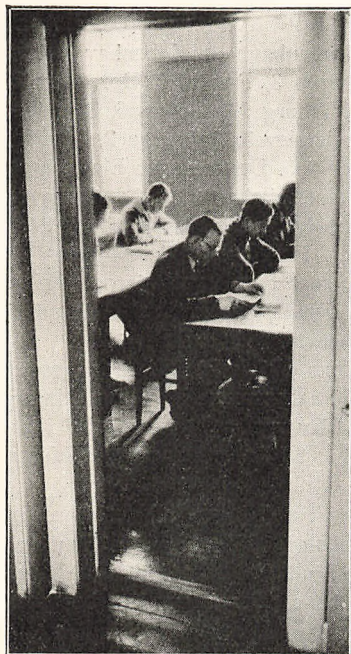
Esbjerg.

En Tysk-Time.

Esbjerg.

Paa Fane-Tur.

ESBJERG ARBEJDER HØJSKOLE 1932—33

Midt i September Maaned havde Arbejderhøjskolen 100 Elever indmeldt, og i de følgende Uger maatte der afsendes en Mængde Afslag paa Ansøgning om Optagelse, indtil det omsider var blevet kendt, at alt var optaget, og Ansøgningerne gik i de sidste Dage af Oktober ned til 2—3 om Dagen. De tidlige Indmeldelser blev sikkert ikke uden Betydning for det Arbejde, der udførtes i Vinterens Løb. Elever, der i god Tid bestemmer sig til at tage paa Højskole, vil som Regel samtidig begynde at indstille sig paa det forestaaende Skoleophold. De vil uvilkaarligt lade Tankerne beskæftige sig med Begivenheden og vil i højere Grad end den sent indmeldte have naaet frem til en afklaret Opfattelse af Hensigten med Højskoleopholdet. Skal en ung Mand til at sidde paa Skolebænk med en Mængde Kammerater, vil Bevidstheden derom paa Forhaand fremkalde en Statusopgørelse baade med Hensyn til Kundskaber og øvrig aandelig Habitus. Gives der Tid nok til denne »Statusopgørelse«, kommer den oftest til at betyde en Slags Præparantkursus for Højskoleeleven.

Dertil kommer, at de tidligt indmeldte Elever ofte kommer, fordi de i Sommerens Løb er blevet opmuntret dertil af Kammerater, der før har besøgt Skolen. Adskillige konkrete Eksempler viser, at tidligere Elever har gjort et grundigt og planmæssigt Arbejde for at udvælge os en Samling interesserede og lærelystne Elever fra deres By. De har derved gjort en Indsats af uvurderlig Nytte for Skolens Virksomhed. Maa denne lykkelige Udvikling fortsætte!

I de fem Vintermaaneder havde vi et gennemsnitligt Elevtal paa 100, i April Maaned 50. Deraf havde 61 Amtsunderstøttelse. Fra København og Københavns Amt kom ialt 25 Elever, Frederiksborg Amt 4, Holbæk 4, Sorø 3, Præstø 2, Bornholm 1, Odense 8, Maribo 2, Aalborg 5, Hjørring 1, Thisted 3, Viborg 10, Aarhus 6, Skanderborg 4, Randers 4, Ribe 13, Ringkøbing 1, Vejle 1, Haderslev 3, Aabenraa 2, Sønderborg 2 og fra Brunnsvik Højskole i Sverige kom 1. Ialt 105. Den svenske Elev, Hugo Heffler, kom til at betyde en afgjort Vinding for Vinterskolen. Han havde Svenskernes rolige og saglige Væsen og hævdede paa en selvfølgelig Maade sin Stilling som en af de dygtigste og altid afholdte Kammerater. Fra Brunnsvik meddeles, at man der ogsaa har sat Pris paa Sigfred Andersen, som blev sendt derop herfra. Udvekslingen vil sikkert fortsætte i de kommende Aar. Poul Hansen, Hvalsø, er udset til Arbejderhøjskolens næste Repræsentant paa Brunnsvik.

Af Vinterskolens Elever havde 15 tidligere været paa Højskole, 58 havde besøgt Fortsættelseskursus og tekniske Skoler, og 5 havde Realeksamen. 27 havde ingen anden Foruddannelse end den, Folkeskolen giver. En Elev var mellem 16 og 18 Aar, 89 mellem 18 og 25, 13 mellem 25 og 30, og 2 var over 30 Aar. Gennemsnitsalderen laa som sædvanlig omkring 22 Aar.

Undervisningen og de forskellige Undervisningsfags Fordeling var i det store og hele tilrettelagt, som anført i Beretningen for Vinterskolen 1931—32. Dog blev der i højere Grad end tidligere lagt Vægt paa at fordele Studiekredse efter Elevernes forudgaaende Kundskabstillegelse. Derved giver man bl. a. Elever, der kan betegnes som Begyndere, bedre Betingelse for at udfolde sig.

Af Studiekredsemner bør nævnes: Fagforeningskundskab, Samfundsøkonomi, Rationaliseringspørgsmaal, Bogføring, praktisk Kulturarbejde, Form og Stillære, Naturkundskab, Psykologi og Idrætslære. Som i tidligere Aar skiftedes Skolens faste Lærere til at gennemgaa og kommentere Ugens vigtigste Avisstof en Gang om Ugen. Af Foredrag var der 11 om Ugen, enkelte af disse holdtes af Borgmester Mortensen (Kommunalvæsen, Byplan), Folketingsmand Jul. Bomholt (Litteratur), Landsretssagfører Krebs (Dansk Retspleje), Dr. L. M. Jacobsen (Kønssygdomme og deres Fare for Individ og Samfund). Efter Jul foretoges et Lærerbytte mellem Roskilde og Esbjerg Arbejderhøjskoler. I Hagemund Hansen mistede vi derved en afholdt og meget dygtig Litteraturlærer. Willy Hellner, der kom hertil fra Roskilde, vandt sig dog snart en anset Stilling baade som Lærer og Arbejdskammerat. Iøvrigt var Lærerne de samme som tidligere.

Vinterhalvaarets to store Fester forløb meget smukt. Ved Afslutningsfesten opførtes »Soldaten Svejk«. Arne Sørensen var Instruktør, Elev Richard Pedersen spillede med megen Sikkerhed og ganske uhæmmet af Scenen en morsom og forslagen Svejk og fik baade paa Skolen og senere ved Brugsforeningens Fest i Byen, hvor der var 600 Tilskuere, Folk til at glemme, at der var Tale om Amatørspil.

Efter Vinterens Arbejde med Bøger forsøgte vi i April Maaned en ny og ganske uprøvet Studiekredsform. De 50 Elever deltes i fire Hold, der hver fik til Opgave at studere et af følgende fire Emner: Fiskerierhvervet i Esbjerg, de kommunale Værker i Esbjerg, Byens Sundheds- og Boligforhold, og Kulturlivet i Esbjerg. I første Studie-

møde drøftedes Emnets Rækkevidde og der foretoges en Fordeling af Stoffet mellem de 12—13 Deltagere. I Gruppen om Fiskerierhvervet enedes man om følgende Undergrupper: 1) Staten og Fiskeriet (Havnens Historie, nuværende Indretning og økonomiske Forhold, Love om Fiskerierhvervet, Sikkerheds- og Underretningstjeneste), 2) Arbejdet paa Søen (Fiskeredskaber, deres Historie, Mængde, Anvendelse og Anskaffelsespris, Fiskepladser, Udrustning), 3) Salgsforhold (Fiskeriauktioner, Eksport og Hjemmeforbrug, Fiskearter, Pakning og Transport i Ind- og Udland), 4) Finansieringsforhold (Ejendoms- og Laaneforhold, Statslaan, Laaneforeninger, Fiskeribank), 5) Beskæftigelses- og Organisationsforhold (Fiskeriforening, Skippere, Partsfiskere og Fiskepakkere, Fiskeriudstilling), 6) Tilsluttede Virksomheder (Baadebyggeri, Tovværksfabrik, Vaadbinderi, Isværk etc.). Der blev saaledes to Mand til hver Opgave. Derpaa begyndte Arbejdet med at indsamle Materiale ude i Byen, paa Fiskerihavnen, i Banker, Foreninger og andre Institutioner, der havde Forbindelse med Fiskeriet. Hver Gruppe maatte paa Forhaand lægge en Plan for Undersøgelserne for at sikre sig imod at løbe de samme Folk paa Dørene mere end een Gang. I Studiekredstimerne blev det indsamlede Materiale efterhaanden gennemdrøftet, Hullet maatte dækkes med nye Oplysninger, indtil hver Gruppe kunde tegne et klart og rigtigt Billede af det centrale i deres Emne. Derpaa blev de skrevne Beretninger for de enkelte Undergrupper samarbejdet og suppleret med Statistik og grafiske Fremstillinger, som Eleverne selv udarbejdede. Tilsidst forelaa et Værk paa omkring 50 Foliosider for hver af de nævnte fire Studieomraader. Eleverne tog med overordentlig Lyst og Energi fat paa de friske Opgaver og udførte i det store og hele et meget smukt Stykke Arbejde. Vigtigst var det dog, at de sikkert alle lærte og udviklede selvstændige Evner og Kræfter under Arbejdet med de mangeartede Vanskeligheder, de nye Opgaver stillede dem overfor.

Blandt det nye bør ogsaa nævnes et Korrespondancekursus i dobbelt Bogføring for Begyndere, som paabegyndtes i Efteraaret.

Denne Form for Undervisning har i de senere Aar vundet meget stor Udbredelse indenfor den kooperative Bevægelse i England og Sverige. Det er indlysende, at en Udvikling, der har anbragt Tusinder af Arbejdere i Bestyrelsen for kooperative Virksomheder, der stadig vokser og derfor kræver mere og mere saglig Indsigt, ogsaa herhjemme maatte fremkalde et paatrængende Behov paa dette Omraade. Arbejderbevægelsen staar nu overfor *Virkeliggørelsen*. Det maa da betragtes som et etisk Spørgsmaal for os at sørge for, at vore Kammerater staar rustede med den nødvendige Indsigt ikke mindst paa Regnskabsførelsens vigtige Omraade. Hele denne Undervisningsmaade ligger ganske vist fjernt fra Højskolens personligt prægede Form; men vi fandt, at dette maatte være underordnet i Sammenligning med den Kendsgerning, at Behovet i paatrængende Grad var tilstede og ikke syntes at ville blive mødt fra anden Side. Kursuset organiseredes i Samarbejde med Oplysningsforbundet og det kooperative Fællesforbund, og dets Navn er: Arbejderhøjskolens Korrespondanceafdeling.

Vi havde haabet paa 50 Deltagere, der meldte sig 112 og to Studiekredse paa tilsammen 14 Deltagere. Af disse har begge de to Studiekredse og 80 enkelte Del-

tagere gennemført hele Kursuset, der var paa 6 Undervisningsbreve paa ialt omkring 100 maskinskrevne Sider.

Kursuset omfattede Starten af et kooperativt Bageri og Bogførelsen af de daglige Forretninger gennem et halvt Aar og sluttede med Opstillingen af et Halvaarsregnskab. Deltagerne var næsten alle Arbejdere eller Funktionærer og mange var Bestyrelsesmedlemmer i kooperative Foretagender. Undervisningen vil blive fortsat næste Oktober og udvides til ogsaa at omfatte et Brugsforeningsregnskab.

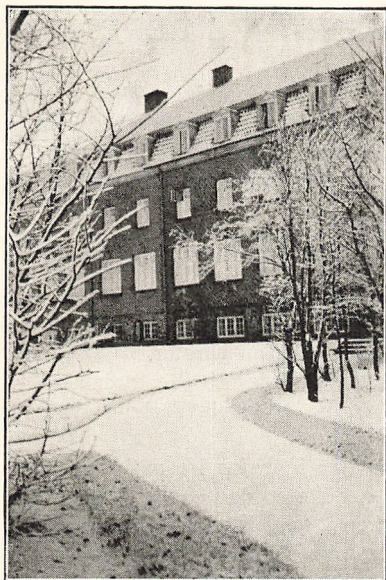
Ved sidste Korrespondance blev der bl. a. spurgt Deltagerne, om de havde nogen Kritik at fremsætte. En Murer svarede: Vi (Foretagendets Navn) har opført en Ejendom til ca. 100,000 Kr. Jeg har ført og aflagt Regnskab for Opførelsen, Prioriteringen, Drift og Status. Det blev rost af Revisorerne. Det har kun været mig muligt, fordi jeg har faaet dette Kursus. Vi er flere, der til Efteraaret ønsker en Fortsættelse. — En Typograf: Jeg kan i Korthed udtale, at Kursuset i alle Maader var tilrettelagt paa en ganske udmærket Maade, klart og tydeligt; dog har jeg undertiden savnet, at jeg ikke var i mundtlig Forbindelse med Dem. — Et Landpostbud: Da jeg har særlig Interesse i Kommunal- og Sygekasseregnskab spørges, om det ikke kunde tænkes, at denne Art af Regnskabsundervisning kunde samle Interesse nok til et Kursus deri. Endvidere spørges, om det er tilladt at benytte nærværende Materiale i en Kreds af Venner, som vil danne en Studiekreds.

Kommunelærer Arne Jørgensen, der har gjort Hovedarbejdet ved Kursuset, fortjener uforbeholden Anerkendelse for sin Indsats.

Foruden Forstanderen og de tre faste Lærere Michael Andersen, Arne Sørensen og Hagemund Hansen, der afløstes af Willy Hellner, underviste følgende Lærere paa Vinterskolen: Arkitekt Østerlund, Sanglærer Schmidt, Bibliotekar Thomsen, Gymnastiklærer Rasmus Vind, Lærer E. Vind, Fru Kirsten Poul Hansen og Kommunelærer Arne Jørgensen.

Sommerskolen for unge Piger begyndte den 3. Maj med 27 Elever (i 1930 7, i 1931 15 og i 1932 17). Paa det kooperative Maanedskursus i Maj var der 26 Elever mod 24 i 1932.

Poul Hansen.

Esbjerg.

Vinter.

Esbjerg.

Foraar i Luften.

Esbjerg.

Paa Udkig.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS BERETNING

Atter i Aar kan der meldes om Fremgang for vor Elevforening. Økonomisk set staar vi bedre, end vi tidligere har gjort, hvilket kan give Muligheder for en yderligere forøget Virksomhed fra Elevforeningens Side. Medlemantallet er nu 360, en Fremgang siden i Fjor paa 124. Fra Vinterholdet er indmeldt ca. 60 Kammerater, hvilket er noget mindre end de forrige Aar.

Der er i Marts Maaned blevet afholdt en Agitationsfest paa Højskolen. Festen fik et yderst vellykket Forløb. *Arbejdertruppen* opførte »Den røde Revy«, Skolens Formand *Chr. Christiansen* og Forstander *Gammelgaard* talte. Desuden var der fælles Kaffebord. Festen vandt overordentlig stor Tilslutning, idet Esbjerg og Roskilde Højskolars Lokalfdelinger i København deltog med ca. 150 Kammerater.

Spørgsmaalet om ensartet Kontingent til Arbejderhøjskolernes Elevforeninger har været drøftet mellem de to Elevforeninger. Paa Grund af lokale Forhold synes det foreløbigt umuligt at oprette et ensartet Kontingent.

Salget af vore Emblemer er gaaet godt. Man har indenfor Redaktionen drøftet en eventuel Udvidelse af »Arbejderhøjskolen«. Men dette er dog endnu ikke muligt.

Til Slut vil jeg udtrykke Haabet om, at den Fremgang, Elevforeningen har haft, vil give sig Udslag i, at talrige Kammerater møder frem til *Aarsmødet den 15. og 16. Juli*, for paa denne Maade at gøre deres til, at dette bliver mindst lige saa vellykket som det sidste Aarsmøde.

Aage Hinrich.

Indbydelse til Aarsmødet

Roskilde Højskoles Elevforening indbyder herved sine Medlemmer til det aarlige Elevmøde, der afholdes *Lørdag den 15. Juli* og *Søndag den 16. Juli* paa Roskilde Højskole.

PROGRAM:

- Lørdag.* Kl. 2½: Fælles Kaffebord. Kl. 3: Udflugt til et af Egnenes skønne Steder. Kl. 6: Aftensmad.
- Søndag.* Kl. 8: Morgenmad. Kl. 10: *Generalforsamling.*
Dagsorden: 1. Protokol og Beretning. 2. Regnskab. 3. Evt. indkomne Forslag. 4. Valg. 5. Fremtidig Virksomhed. 6. Eventuelt.
- Kl. 12: Middag.
- 3: Kaffebord.
 - 3½: Møde i Haven, hvor Borgerrepræsentant *Ib Kolbjørn* og Forstander *Gammelgaard* taler.
 - 5½: Aftensmad.
 - 7: *Kammeratligt Samvær.* Her vil der bl. a. blive Musik, Sang, Oplæsning, fælles Kaffebord, ligesom »Smeltediglen« vil udkomme.
 - 9½: Afslutning.

Skolen sørger for Indkvartering og Forplejning. Prisen vil blive: Lørdag Kr. 1,50. Lørdag Nat Kr. 1,00 og Søndag Kr. 2,50. De Kammerater, der ønsker at overnatte paa Skolen, bedes meddele dette pr. Brevkort til Forstander Gammelgaard.

Forslag, der ønskes behandlet paa Generalforsamlingen, bedes indsendt senest den 9. Juli til Aage Hinrich, Hesseløgade 28, 2. S., København Ø.

Med sidste Aars Elevmøde in mente forventer vi ogsaa i Aar stort Besøg.

Vel mødt til Elevmødet paa Roskilde Højskole den 15. og 16. Juli!

Bestyrelsen.

Lokalafdelingen i København

har siden December-Nummeret blev udsendt haft en omfangsrig Virksomhed. Arrangementerne, som har været afholdt fælles med Esbjerg Elevforening her i København, har været særdeles vellykkede, og den store Tilslutning fra Medlemmernes Side har dermed vist, at R. H. Lokalforening for København er i god Fremgang.

Vore sidste Medlemsmøder i Vinter var saaledes besøgt af 80—90 Deltagere, som med Interesse har deltaget i Diskussionerne, saaledes at Aftenerne har faaet et værdigt Præg. Af Vinterens Arrangementer kan nævnes en Studiekreds i den sociale Lovgivning, som sluttede med et Gennemsnitsantal af 12 Deltagere pr. Studiekreds-aften.

Af Medlemsmøder kan nævnes: Højskolelærer Otto Jensen, som indledede om »Forfatningskamp«, Oluf Bertolt »Nyere Arbejdersdigte«, Jul. Bomholt »Tyskland i Dag«, desuden har vi afholdt en Karl Marx Mindaften, hvor Højskolelærer Frode Kristensen talte og læste om Marx, og et Strengeorkester spillede forskellige Arbejdermelodier.

Endvidere har der været afholdt en selskabelig Fest med Bal, hvor Kammerater opførte »Trone og Alter« i 3 Akter af Bergstedt. Ved Afslutningssammenkomsten for Vintervirksomheden gav Forstander Hj. Gammelgaard en lærerig Oversigt over de tyske Forhold.

Endvidere kan nævnes, at Lokalafdelingen med ca. 120 Deltagere har deltaget i Elevforeningens Agitationsaften paa Roskilde Højskole, hvortil vi ankom i Bil.

Som det fremgaar af ovennævnte Beretning har Lokalafdelingen haft en omfangsrig Virksomhed i den forløbne Vinter, denne Linie vil blive fortsat i Sommer. Den 19. Maj afholdtes den første Sammenkomst i de smaa Haver i Pileallé (Krygers Have i Nr. 18), og Sommeren igennem vil der her en Gang om Maanedene blive afholdt en Sammenkomst med Foredrag.

Desuden arrangeres en Aften- og en Heldags-Biltur i Nordsjælland samt en Maaneskinstur i Øresund, og ved Elevforeningens Aarsmøde den 15.—16. Juli paa R. H. arrangeres fælles Afrejse fra København.

Derfor opfordres alle Medlemmer af R. H. Elevforening, som har Bopæl i København eller Omegn og endnu ikke er Medlem af Lokalafdelingen, at indmelde sig hos nedenstaaende eller ved de kommende Arrangementer, som efterhaanden vil blive meddelt paa »Soc.-Dem.«s Bagside under »Partirubrikken«. Kontingentet

er kun 1 Kr. aarligt, som opkræves ved Henvendelse til Formanden, E. Dahlin, f. T. Backersvej 25 C, eller hos Edvin B. Hansen, Kildevældsgade 78, St., Carl Chr. Jørgensen, Nordre Fasanvej 110, 1. S.

Med kammeratlig Hilsen.

P. B. V.: *Ejnar Dahlin.*

Roskilde Elevforenings Regnskab fra 1. Maj 1932—30. April 1933.

INDTÆGT	UDGIFT
Kassebeholdning fra forrige Regnskabsaar 28,71	Porto, Konvolutter, Blanketter m.v. 190,25
Kontingent for 1932 763,20	Elevskrifter 476,25
— - 1933 11,00	Emblemer 135,00
Overskud fra Kooperationen 1932 og 1933 36,30	Elevmødet 1932 17,20
Emblemer 134,00	Agitationsfesten 17. Marts 1933..... 25,00
Renter 1,74	Diverse 9,30
Balance..... 974,95	Kassebeholdning pr. 30. Apr. 33... 121,95
	Balance..... 974,95

Frode Kristensen, Kasserer.

Elevmødet paa Esbjerg Arbejderhøjskole

afholdes Søndag den 30. og Mandag den 31. Juli. Der ventes stort Besøg fra hele Landet.

PROGRAM :

Søndag Kl. 10: Generalforsamling.

Kl. 16: Offentligt Møde. Talere: Redaktør *Frede Nielsen*, Sønderborg, og Højskolelærer *Willy Helner*, Esbjerg.

Kl. 20: Kammeratligt Samvær med Underholdning.

Mandag Kl. 13: Udflugt til Fanø eller Vejrs.

For Indkvartering og Forplejning paa Skolen betales 2,50 Kr. pr. Dag. — Anmeld Ankomst pr. Brevkort, det vil lette Skolen i dens Dispositioner.

